

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ADELGADE OG BORGERGADE

TEKST OG SKITSER
AF
PETER LINDE

KØBENHAVN
ERIK MYRDAHLS BOGTRYKKERI
MCMXLI

INDLEDNING

Adelgade og Borbergade blev udstukket og anlagt for henved 300 Aar siden. Gennem hele det følgende lange Tidsrum er Kvarteret blevet skaanet for de Brandkatastrofer, som ramte saa haardt i den gamle, indre By. Alligevel er her næppe et eneste Hus, som hører til den første Bebyggelse og som er bevaret med sit oprindelige Udseende; her er derimod mange, som har trodset to Aarhundreders Vejr, og som endda stadig klarer sig pænt i Konkurrencen med mere moderne Nabohuse.

Kvarteret laa som sagt udenfor Farezonen i 1728 og 1795. Skræk og Bedrøvelse er dog nok naaet ud i disse Gader, og store Skarer af skræmte, hjemløse Flygtninge fra det brandhærgede Omraade slog sig ned her og fyldte og befolkede Kvarteret endnu tættere end det var i Forvejen.

Lige efter Branden 1795 hviskede man hemmelighedsfuldt Mand og Mand imellem om Ildens Opstaaen, man ymtede om Sabotage og Mordbrand. Den ophidsede Stemning fornemmes tydeligt i et Brev, der er skrevet i de selvsamme Dage:

»Om Engelskmanden eller Russen er Ildens Ophav, kan vel endnu ikke afgjøres. — — — Den græsselige Ild har vel hørt op, men derfor er man ey sikker, da der er store Beviiser for, at Ilden var lagt baade paa Holmen og Nicolai Kirke; for nogle

Dage siden var der Ild løs paa to forskellige Steder i Borgergaden, og Torsdag Aften blev et Menneske grebet med en tændt Lunte i Nye-Havn ved Kiøbmand Larssens Pak-Huus.«

Pesten 1711 og Koleraen 1853 gik ikke disse Gader forbi, nej tværtimod, her har været Jammer og Skræk og Elendighed, som det tog lang Tid at glemme. Koleraen var især slem ved dette Kvarter. Det skyldtes ikke bare den sammentrængte Bebyggelse med den sammenstuede Befolkning, men ogsaa den opfyldte Grund og det daarlige Brøndvand.

Men ikke blot de store fælles Ulykker tvinger Menneskene ned i Angst og Beklemthed. Personlige Hjem søgelser vækker Raadvildhed og Fortvivlelse, og man tør vel nok paastaa, at de halvtredie Hundrede Huse her i de tvende Gader gennem Tidernes Løb har rummet megen Sorg og megen bitter Nød. Baade for Familier og enlige Beboere har det ofte set sort ud, men Livets evige »Trods alt« har dog triumferet ogsaa her i Adelgade og Borgergade. Mange gode og glade Minder er knyttet til disse Gader, stundom har en befriende, højrøstet Munterhed vækket Naboer og Genboer og budt dem med i den fælles Glæde, naar det paa Trods af alle frygtsomme Anelser dog skete, at Lykken kom pludseligt ind og stillede sine Gaver i de smaa beskedne Stuer.

Bogen her vil fortælle lidt om Husene, som de nu er, og om Beboerne, som de var i de forbigangne Tider. Adelgade og Borgergade gør sig jo ikke til af noget og giver sig ikke ud for noget som helst, men Gaderne, Husene og deres Beboere vinder meget ved nærmere Bekendtskab. De nuværende Ejere og Lejere skal ikke omtales i denne Bog, de er endnu ikke blevet Historie, og de har foreløbig ingen Nekrologer nødvendig. Saa me-

get skal dog siges, at man overalt møder mageløs Elskværdighed og Hjælpsomhed, og alle disse prægtige Mennesker skal hilses og takkes med disse Blade.

Læseren maa aldeles ikke vente Sørgetaler og Klagesange over de mange allerede forsvundne Idyller. Hele Kvarteret er jo dødsdømt, saa om føje Tid bliver der jo god Anledning til at begræde det hele under eet. Foreløbig staar de kønne og hyggelige og velholdte, gamle Huse her jo endnu, og man maa egentlig studse over, at der endnu her i Hovedstaden findes saadanne fornøjelige Gader. Hvorledes Husene er at bo i, skal ikke drøftes her, men det er morsomt at se de smaa lavloftede Stuer med smaabitte grønne Ruder, de snævre Gaarde med gammeldags uhyggelige Ubekvemmeligheder, de smalle stejle Trapper med mange mørke Kroge, de murede eller tømrede Svalegange med fælles Vand og Vask, det er altsammen en fuldkommen Holbergsk Stemning bevaret til vore Dage, et Stykke Fortid, som stadig er levende, virkende Nutid.

Naar Adelgade og Borgergade engang skal forsvinde for at noget nyt kan komme til, saa vil Museumsfolkene faa meget at gøre. Her er mange Ting, som fortjener at blive gemt og værnet om langt ud i kommende Tider. Til den Tid vil de mange dekorative Enkeltheder, som her skal omtales, være blevet Museumsgenstande, de vil da staa som Minder om mangfoldige Menneskers kendte Steder og daglige Verden.

Det maa naturligvis tilstaas, at her kan være overset adskilligt, som havde fortjent at fremhæves. Husenes Indre, Værelsernes Indretning og Udstyr er slet ikke gennemgaaet eller beskrevet. En grundig Gennemsøgning af hvert eneste Hus fra Kælder til Kvist vil ikke kunne foretages tilstrækkeligt omhyggeligt, førend

Beboerne er flyttet ud, og Nedrivningen er igang. Utvivlsomt vil der til den Tid komme Overraskelser for Dagen, der vil sikkert dukke mange mærkelige Ting frem, ja, man tør vente, at der vil blive gjort storartede Fund af skønne, ædle og værdige Frembringelser, interessante, dekorative Arbejder fra Haandværkets gyldne Tider.

Hensigten med denne Bog har været den at sanke sammen alt det, der kunde tænkes at underholde og interessere en skøn-som Læser. Bogen vilde Hjertens gerne være Gadernes Beboere til Behag, ligesom den ogsaa henvender sig til de af Stadens Borgere, som holder af gamle Gader og gamle Huse. For Folk, som er Fagmænd i det fine Haandværk, og som formaar og forstaar at skelne imellem ægte og uægte, er der saa meget at se paa, at studse over og at beundre i dette Bykvarter.

For mange Mennesker er det et ukendt, vildt og dunkelt Terræn, der her omhandles. Bogen kunde maaske være en liden Haandsrækning, en Fører og Følgesvend paa Turen gennem fremmede, ukendte Egne.

Hvad der gemmer sig i Grundene.

Grundgravninger og andre Jordarbejder har efterhaanden givet os ganske god Besked om det Terræn, der ligger skjult under disse Gader, under Husene og Gaardspladserne. Overalt breder et mægtigt Fyldlag sig henover den oprindelige, naturlige Leroverflade. Hvor som helst der foretages en Opgravning kommer denne Fyld tilsyne som sort muldagtig Jord. Først naar Gravingen føres ned til et Par Meters Dybde træffer Spaden paa det rene, lyse, faste Moræneler.

De første Husnumre paa begge Sider af Adelgade nærmest ved Gothersgade hviler imidlertid paa en Opfyldning, der gaar endda langt dybere. Det kan forklares saaledes. I de længst forbigangne Tider, forud for Adelgades og Borbergades regulære Tilværelse, laa Stadens østre Vold og Voldgrav omtrent hvor Gothersgade nu er. Med visse Mellemrum sprang Bastioner frem fra Voldens lige Linje, og Voldgraven fulgte og rundede disse Fremspring. Et saadant yderligt Parti af Voldgraven skjuler sig nede i Jorden under Adelgades laveste Husnumre.

En fast Linje til nøjagtig Bestemmelse af dette Stykke Voldgravs Beliggenhed fik man, da der blev foretaget en Udgravning inde paa Lysstationens Terræn bagved Nr. 6 i Adelgade. Dybt nede i Jorden traf man her paa en Række store Kampesten, som viste sig at være en Stensætning, som har fulgt Voldgravens

Yderside. Denne Stensætning havde samme skraa Retning som Helsingørgade, men det er dog rent tilfældigt. Den maa tænkes fortsat ud til midt i Adelgade ud for Nr. 9. Herfra er den saa igen veget tilbage for at møde den lige Voldgrav omtrent ved Hørups Port. De Huse, som er opført paa denne længst tilkastede og længst helt forglemte Stadsgrav, er allesammen nødvendigvis muret op paa nedrammet Pæleværk.

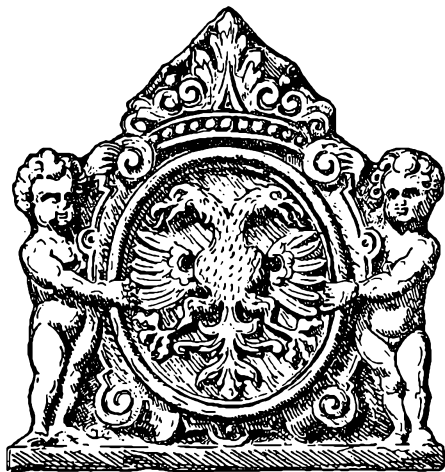
Nuomstunder gaar man altid helt ned til fast Bund med alle en Nybygning's Fundamenter. Saa bliver det naturligvis en yderst besværlig og kostbar Historie at grave Grund, naar der er slige underjordiske Forhold. Det bliver henved 6 Meter Fyld, der skal opgraves og skaffes bort, og derfor maa Spundsvægge og Afstivninger opstilles med yderste Omhyggelighed. I det hele taget kræver Arbejdet i saa store Dybder Paapasselighed og mange særlige Forholdsregler.

Til Gengæld kan en saadan Udgravning, som foretages paa den gamle Stadsgravs Terræn, yde saa mange og interessante Fortidsfund, at Museumsmanden, som kommer tilstede og holder Øje med hvert Spadestik, kan staa der og bilde sig ind, at det hele foregaar bare for hans Fornøjelse.

Den østre Voldgravs Tilfyldning er gaaet for sig i Aarene mellem 1660 og 1680, og det, som er anvendt som Opfyldning, er det mest skarnagtige, som Byen har kunnet præstere. Udgravningen føres i Virkeligheden til Bunds i gamle Lossepladser. Alt, hvad der kan findes og opsamles, er lutter kasserede, udtjente Ting, de er sluppet sammen med alskens Affald fra Boliger og Værksteder og Stalde og Haver, de er blevet smidt til Side og fejlet bort, og endelig er de foragteligt blevet læsset ud over Gravskraaningen ned i det mudrede Dyb.

Hvis man nu bestemt vil vide, hvad det da er for Sager, som den gamle Voldgrav gemmer paa, saa kan man betragte et samlet Fund, der kom for Dagen, da der fornylig blev gravet Byggegrund et Stykke henne i Gothersgade, og hvor Udgravningen netop traf ned i den tilfyldte Stadsgrav.

Topstykke til en Ler-Kakkelovn ca. 1650
Fundet ved Grundgravning i Adelgade
(Nationalmuseet)

Alle de Ting, som Museumsmanden i dette Tilfælde sigtede fra den opkastede Jord, hører netop hjemme i det førnævnte Tidsrum, noget før og noget efter 1670.

Et af de mange fundne Potteskaar er dateret med Aarstallet 1674, saa det passer jo helt godt, og alle de øvrige Sager er saa afgjort præget af den Tids Stil. Naar man betænker, at disse Ting har en saa betydelig Alder, forbavses man over, saa besyn-

derlig velbevarede de er, men det maa jo forklares med, at de i hele den lange Tid, siden Gravens Tilkastning har ligget hermetisk nedpakket i den tætte fugtige Jord.

Det er alt sammen jævne dagligdags Ting, men imens de har ligget magasineret i Voldgravens Mudderdyb, har Dagliglivets Forhold og Indretninger jo forandret sig saare meget. De allerfleste af disse Genstande er derfor blevet noget fremmedartede at se paa, det er kun Samlere og Museumsfolk, der er fortrolige med saadant gammelt Husgeraad og fortidige Remedier. Hvem kunde nuomstunder haandtere et Fyrstaal og fange Gnisten i et Stykke Fyrsvamp eller Lunte. Hvem kunde nu genkende en Masse underlige Tingester, som de almindeligste Dele af Mekanikken i en Spinderok. Hvilken moderne Forretningsmand vilde tage sin Guldpen op af Lommen og bytte den med et Blækhorn og en gemen Gaasefjer med tilsnittet Spids.

Ja, Voldgraven har gemt paa mange mærkelige Ting. Her er trekantede og kuglerunde Hængelaase, her er smedede Nøgler, her er Lysesakse og Kniplepinde, her er Fjervifter til at puste Ild i Skorstensgløderne med, og her er Kageforme af Jernblik, og i en af dem har man kunnet bage en Kage, der fik Skikkelse som en springende Hare. Her er Spisebrikker af Træ og Bordknive og togrenede Gafler. Her er en Mængde Skeer, og de har allesammen et ganske cirkelrunt Blad, hvadenten de er støbt i Messing eller i Tin, eller sirligt snittet ud af Horn eller Træ. Størstedelen af Fundet bestaar af keramiske Arbejder, her er en Rigdom af skønne Ornamente fra gammeldags Lerovne, og her er Kander og Potter af Ler eller Stentøj, og de er gerne smykket med farvet Glasur eller paalagte Mønstre. Man finder ogsaa Flasker af mange forskellige Størrelser og Façon, og nogle af

dem bærer Glasværkets Stempel, de er for Størstedelen tilvirket i Datidens norske Glasværker.

Ogsaa alle mulige Slags Haandværk er repræsenteret med Prøver paa selve Værktøjet. Her er Økser, Hamre, Tænger, Knive, Mejsler, Sakse, File, Spatler, Passere, Huljern, Vridbor, Syle og desuden forskellige Børster og Pensler og dertil endda en Træbøtte, som endnu er halvfuld af Tjære.

Ogsaa Rester af Tøj og Dragter kan hentes op fra det dybe Skatkammer. Her er Kabudser af tyk, filtartig Uld, man kaldte den Slags for islandske Huer, og de blev brugt af Vagtmandskabet paa Voldene i Vintertiden, dengang Svenskehæren belejrede Byen. Her er ogsaa Hatte af det fineste sorte Filt. Der er især een, som har en ganske umaadelig bred Skygge, den har jo nok været flot krammet op og pyntet med en guldflettet Snor og en duppende Plumage. Ja, hvem mon han var, den Laps, som engang har baaret denne overvættes pragtfulde Hat gennem Byen. Pragtstykket er altsaa havnet her i Lossepladsen sammen med alt det andet, men forinden har den dog været i Hænderne paa en praktisk Mand, som har klippet sig et Par varme Saaler af Hatteskyggens gode Filt.

Her savnes heller ikke Handsker og Lufvanter og Strømper, de forekommer i mange forskellige Størrelser, og de er ligefrem Mesterværker af Strikkekunst og Uldgarnsteknik.

Fundet bragte ogsaa en Mængde Lædersko for Dagen, og de har allesammen høje Hæle, selv naar de er syede til smaabitte Børn. Paa Vristeklapperne er der udhugget nogle smaa Huller, i dem har der engang været fastgjort en broget Roset.

Her er forbløffende mange Hornkamme, enkelte er beregnet til at fæste som Pynt i Haaret, men de fleste af dem er saa tætte i

Tænderne, at de tydeligt nok har været en Slags Værktøj til Jagt og Fangst i Parykkens og Skæggets Vildnis.

Kaarden var i de Tider et selvfølgelig Tilbehør til Mandens Klædedragt. Fundet opviser da ogsaa adskillige Klingestykker, Parérplader og Haandbøjler foruden Læderskeder. Hestesko og Sporer og Bidsler forekommer ogsaa, og det er jo Ting, der fortæller om Tidens Forkærlighed for Heste og Ridning.

Ogsaa Krigsværktøj optræder i Fundet. Den aneligste blandt alle Genstandene er en Stormhat af udhamret Smedejern. Den er dog saa medtaget, at man maa tro, den har været med i en voldsom Kamp; den kan jo ogsaa være et Minde fra dengang Danmark stred for Livet i 1659.

Men ogsaa den lyse Side af Tilværelsen giver sig tilkende i de indsamlede Smaasager. Her er en Mængde Tobakspiber. Tobakken var dengang noget herligt nyt, og disse bittesmaa Kridtpiber var uhyre almindelige, de gjorde for hver Mand Dagens Arbejde lettere og Aftenens Hvile sødere.

Ja, saa mærkeligt helt og sluttet er dette sælsomme Fund, at de store Riskoste, som i sin Tid er blevet brugt til at feje det altsammen ud med, de er selv gaaet samme Vej.

Det er forøvrigt en Fornøjelse at se, hvor smukke de allerfleste af Tingene er. Haandværkerne har været overmaade duelige dengang. De har kunnet skære og snitte og dreje, i Træ og i Ben og i Horn, og det er smaa Mesterværker, der er kommet ud af deres Anstregelser. Ogsaa Metalarbejder har de magtet, saa det nu er en Forunderlighed at se.

Nu er det ingenlunde ment saadan, at moderne Haandværkere kan give op og gaa hjem og lægge sig, men Fagfolk kunde nok have Fornøjelse af at sætte sig grundigt ind i deres forrige Fag-

To Ler-Kakler ca. 1650
Fundet ved Grundgravning i Adelgade
(Nationalmuseet)

fællers dygtige Frembringelser. Kanske kunde der være et og andet Vink at faa, Ideer til nye Frembringelser, i hvert Fald en Opmuntring, muligvis en Inspiration.

Fundet har givet os en Samling jævne Ting, som engang har tilhørt Hovedstadens jævne Borgere, men i al deres Fornedrelse skænker Tingene os et kosteligt Kik ind i Fortidens smukke Stuer og ypperlige Værksteder, en lille Aabenbaring af noget, som længst er borte med Tiden, der er forbi.

Man kan godt sige, at det er et helt lille Kunstindustrimuseum, vi her har faaet samlet sammen, men alt tilhobe er det foragteligt smidt bort, kun blevet regnet for det rene Skidt og Skarn.

Den Del af Adelgade, der hviler paa Stadsgravens dybe Opfyldning, ruger altsaa over uanede Skatte og hemmelighedsfulde Rigdomme. Maaske vil Fremtiden her kunne bringe Ting for Dagen, gøre overraskende Fund, som vil blive en Forunderlighed for Københavnerne. Men foreløbig ligger det jo skjult i mørk Utilgængelighed langt nede under Husenes Kældergulve, under Gadens og Gaardspladsernes Stenbro.

1905 da Asylet i Adelgade 37 blev opført, bragte Grundudgravningen den gamle Helsingør Landevej frem i Lyset. Naturligvis var det kun skarpe og øvede Øjne, som kunde skimte og konstatere Vejbanen dernede i Fyldlagene. Kommune-lærer H. N. Rosenkjær, der som en Foregangsmand igennem mange Aar varetog den arkæologiske Udforskning inden for Hovedstadens Omraade, fulgte ogsaa denne Udgravning og paaviste og forklarede Forholdene. Det er jo bekendt, at Helsingørgade er en tilbageblevet Stump af den ellers helt forsvundne ældgamle Landevej, som engang i fjerne Tider førte Færdselen nordpaa fra den gamle Østerport. I Gothersgade-

Grundene bagved Borbergade Nr. 6 — 8 — 10 ses nogle Matrikelgrænser, der har samme Retning som Helsingørsgade, det er de sparsomme Minder om en Bebyggelse, der maatte tage Hensyn til den gamle Landevejs Retning.

Udgravningen i Asylgrunden berigede forøvrigt Nationalmuseet med en Mængde smukke keramiske Arbejder fra Christian den Fjerdes Tid. Det var især Rester af Ovnkakler, og de var kunstnerisk set overordentlig skønne og værdifulde. Emnerne for Kaklernes Udsmykning er tydelig nok hentet mange Steder fra, snart er det den klassiske Historie, der har afgivet Motiv, man ser for Eksempel Lucretia jage Dolken i sit Hjerte, snart har man fundet Forbilleder i den bibelske Historie, her er saaledes et godt Relief af David med Goliaths Hoved, og snart har man hentet Idé til Dekorationen fra Heraldikens saa rigt forsynede Arsenal, saadan som man ser det paa det skønne, fint modellerede Topstykke med den lybske flakte Ørn.

Naar man engang faar Lejlighed til at efterse Grundene under Adelgades og Borbergades Huse paa Strækningen nord for Prinsensgade, vil man gøre vel i at eftersøge Sporene af en Grøft eller et Vandløb, som i fordums Dage har forbundet Rosenborg-Vandgraven med den aabne Strand, som dengang skød en lille Vig op i Landet til et Sted omkring ved Hindegades Skole. Denne gamle, dybe Grøft, som igennem lange Tider har ligget aaben, og senere blev overdækket, den kan jo ogsaa gemme mærkelige Sager i sit Bunddynd. Hvem ved, hvad der engang kommer for Dagen her, maaske vil de tabte og bortkastede Sager, som Jorden har gemt paa, dukke frem ved Grundgravning og til den Tid fortælle mangt og meget om Beboernes daglige Liv her i denne Bydel i de længst henfarne Tider.

Husene mod Gaden.

Gennem alle Døgnets Timer og til alle Aarets Tider er Adelgade og Borbergade de mærkeligste, interessanteste og kønneste Gader i Hovedstaden, og hvorfor det. Fordi Husene allesammen er saa umaadelig forskellige. De har ingen gennemløbende Gesimshøjde, ingen kedsommelig Ensartethed i Alder og Stil, ingen Regelmæssighed og ingen paagaende Uregelmæssighed. Ingen Katastrofer har medvirket til at ensrette disse gamle Gader. Billedet faar Liv og Munterhed, fordi Gesimser og Façadebaand ligger i forskellig Højde, og fordi Kvistgavle og Tagkonstruktioner spænder over Grunde af højst ulige Bredde.

Man maa heller ikke glemme, at Skorstenspiberne, som kan ses nede fra Gaden, er af saa overraskende mangfoldig forskellig Skikkelse. Deres graagrønne Murværk, som rager tilvejs over de sortrøde Tagskraaninger, kan stundom ligne Fæstningstaarne højt oppe paa stejle Klipper.

Naar man gaar Gaderne igennem for at se paa Husene, synes man, at der savnes Bindingsværk. Man undrer sig over, at her ikke er et eneste rigtigt Bindingsværkshus tilbage, efter at det skarpe Hjørne ved Helsingørgade forsvandt for faa Aar siden. Men saa er det bare om at se rigtigt efter, her er i Virkeligheden ikke saa faa endda, og det vilde have været langt smukkere, om de ikke var blevet saa kluntet overstrøget med Pudsning og Maling. Tømmerskelettet burde have faaet Lov til frit at vise og tegne sine Stolper og Bjælker, som et bærende og baaret System, kun strøget over med en lempelig Kalkning.

Mest lægger man vel Mærke til de Huse, som vender en Kvistgavl mod Gaden, og dem er der mange af. En Optælling giver

følgende Tal. Af Huse med Kvistgavl mod Gaden er der ialt 30. Deraf 5 paa 3 Fag - 11 paa 4 Fag - 2 paa 5 Fag - 4 paa 6 Fag - 3 paa 7 Fag - 3 paa 8 Fag - 2 paa 9 Fag. Det er tydeligt nok, at 4 Fags-Huset har været det mest almindelige i det gamle København. Man kan forklare det ved, at der til denne Hustype kræves Tømmer i de mest praktiske Maal og i normale Længder.

Nogle af Husene har et Fremspring paa en Stens Tykkelse midt paa Façaden. Huset faar unægtelig et ekstra solidt og fornemt Præg ved denne billige Anordning. Der er ialt 8 Huse af denne Type, som har sine Forbilleder i fornem Arkitektur.

Enkelte af Husene har pyntelig Muring med Rammer omkring Vindverne og fordybede Felter. Herved er der ogsaa opnaaet stor dekorativ Virkning med forholdsvis beskedne Midler.

I Gavlene er der som oftest en stor Luge lukket med en Trælem og oven over en lillebitte Aabning eller Glug, som kan være anbragt, for at der kan smutte lidt Lys ind paa Hanebaandsloftet, men som ogsaa kan være beregnet til Udstikning af en Fanestang eller en Hejsebjælke. En slig Udligger med Hejsetrisse, som endnu daglig er i Brug, ses i Ejendommen Borgergade 81.

Under Gennemgangen af Gaderne vil alle Huse paa fire Fag blive bemærket. Der er jo i hvert enkelt Tilfælde Sandsynlighed for, at de er gamle, eller at de i hvert Fald kan indeholde Rester af gammel Bebyggelse. Det maa jo erindres, at man under Nedrivningen kan komme til at undersøge Bindingsværket og konstatere, om det er af Egetræ eller af Fyrretræ, ligesom det ogsaa vil blive muligt at iagttage Konstruktionerne og derved maaske gøre værdifulde Iagttagelser og Fund af Interesse. En selv nok saa lille Rest af udskaaret Tømmer vilde oplyse meget.

Dekorative Enkeltheder.

Paa alle de gamle Huse er der et eller flere Profil-Led, som bryder den glatte Flade. Maaske er det blot en Gesims, som markerer Grænsen mellem Mur og Tag, og som paa en malerisk Maade blander Lys og Skygge. Paa Husene med Gavle er der baade skraa og vandrette Profiler, og de er ofte saa overlegent velberegnete i alle Led og Forhold, at de virker med umaadelig Kraft i den store Afstand og Højde, hvor de er anbragt.

Paa nogle af Husene, men det er dog kun de færreste, er der Façadebaand med Ornamenten i antik Stil. Disse Ornamenten er støbt i firkantede Felter, som let lod sig sammenstille i den udkrævede Længde. Slige Ornamenten kan maaske nok virke lidt tørre og kedelige, men i Virkeligheden fortjener de i høj Grad Beundring, fordi de haandværksmæssigt set er saa fortrinligt gjort. Deres Forbilleder er saa korrekt opfattet, og Støbemodellerne saa beundringsværdigt skarpt og fint modelleret. Denne strengt beherskede Udsmykning hører hjemme i Tiden omkring 1800. Paa et enkelt Hus er der højt tilvejs paa Façaden anbragt en Række Blomsterguirlander af Stuk, men de er vist forholdsvis nye, tilføjjet Huset længe efter Opførelsen.

Mest interessante er de helt individuelle Skilterelieffer, som i ikke saa faa Tilfælde ses anbragt over Gadedørene. Det er da ogsaa smaa Kunstværker, som gennemgaaende har en ret anselig Alder. I Tiderne forud for Husenes Gadenummerering var de Kendingstegn og Mærke for den Ejendom, de var anbragt paa. I Adelgade og Borgergade møder man adskillige af den Slags Skiltebilleder. Vi møder, SVANEN - TRANEN - BJØRNEN - LØVEN - HAVHESTEN. Desuden træffer vi den kronede

Kringle over Bagergaardens Porte. I Borbergade ses en Tavle med Husets Navn indhugget, det hed LANDGREVEN, og der er her ydermere tilføjet Grundens to Matrikelnumre, de som var gældende før 1806. Et Par Steder opdager vi en Tavle, som fortæller, hvornaar Huset blev opført, og hvem det var, som lod det opføre. Vi finder ogsaa en Mindetavle indmuret paa en Façade, den fortæller, at en berømt Mand er født i dette Hus.

Paa et gammelt Bindingsværkshus er til Nytte og Pynt anbragt smedede Jernankre, og Ankrene danner Forbogstaverne til Bygherrens Navn og Haandtering.

Et Portparti er gjort pynteligt med en frit opstillet Figur. Mest iøjnefaldende er de Skilte, som rager ud fra Muren, og som for Størstedelen fungerer som Skilte den Dag i Dag. De er af højst varierende Former, smedede Stænger og svungne Jernbaand, som bærer en rødmalet Støvle, en forgyldt Kringle, en kunstfærdig Nøgle, en broget Glasroset, en udklippet Vandhane, en drejet Tobaksrulle eller en udskaaret og malet Drueklase. Disse letforstaaelige Skiltefigurer er for Størsteparten næppe Hundrede Aar gamle, men de fortsætter jo Traditioner fra ældgamle Tider.

I nogle Tilfælde er slige kønne Enkeltheder anbragt inde i en Gaard, opsat i Baghusets eller Sidehusets Mur, hvor de gemmer sig for Folk, der færdes paa Gaden, men vi vil finde og genfinde det altsammen paa de følgende Blade ved den mere grundige Gennemgang af Husene og Gaardene.

Af Dørbeslag og Nøgleskilte udført i Smedejern eller Messing vilde man sikkert kunne samle en anseelig Række, som saa kom til at spænde over en to-tre Hundrede Aar. Slige Smaating vilde paa en ypperlig Maade illustrere Stilens og Smagens Skiften fra Renaissance over Rokoko og Empire helt op til vore egne Dage.

Porte og Gadedøre.

Iblandt de mange, mange Porte og Gadedøre er der i hvert Fald to-tre Porte og henved 25 Gadedøre, som er nogen Interesse værd. Een af Portene er endog ganske usædvanlig prægtig og pompøs, et Mesterværk af Billedskærerkunst.

Gadedørene er for Størsteparten i ganske jævn Empirestil, og de er ofte forfærdelig medtagne af Slid og anden Ødelæggelse. En enkelt af Gadedørene er tømret af glatte Planker, den kunde godt se ud til at være meget gammel. Et Par Gadedøre i Adelgade har profilerede Skraa-Revler, og det er da i hvert Fald noget, som ser gammelt og ærværdigt ud.

Empire-Gadedørene er til Trods for deres Enkelthed og Ensartethed alligevel saa individuelt forskellige, at de er værd at se paa. Som Haandværk betragtet er de ofte beundringsværdige.

Ved Gennemgangen af begge Gaderne er der i 8 Tilfælde truffet paa Døre med fem vandrette, firkantede, langagtige lige store Fyldinger. De kan saamænd godt være Svendestykker alle sammen, thi saadanne Døre blev netop forlangt udført som Svendestykke af Snedkerlauget for Hundrede Aar siden. Maaske gemmer et lille indstemplet Laugsmærke sig under de tykke Lag af Maling; i hvert Fald skjuler Malingen meget af det fine Snedkerarbejde og dækker over alle dets Finesser.

Trapperækværker.

Kommer vi ind ad en Port eller Gadedør, kigger vi efter, om Trapperækværket er værd at beundre. I de allerfleste Tilfælde er der ingensomhelst Stads ved det, men i en 7—8 Ejendomme

er det ikke bare simpelthen firkantede eller runde Tremmer, som bærer Haandlisten. Her er det elegant svejfede Balustre eller mere kunstfærdigt fornemt, palæagtigt Balusterværk. Det kan ogsaa være, som det gælder i tre Tilfælde, Smedearbejde saa ovenud rigt udført, saa det faar os til at studse og undres. Det er ægte Smedekunst at faa Jernet til at sno og slynge sig i slige smuttende Snirkler og sprælske Sving.

Gaardene.

Gaardene er maaske nok det mest interessante ved Adelgade og Borbergade. Godt gemt fra Alfarvej ligger Gaardsrummene hen som smaa forglemte Verdener. Det er her mod Gaardene, at Bindingsværket viser sig i hele sin Mangfoldighed og aabenbarer hele sin Skønhed. Tømmeret er som oftest strøget over med rødbrun Farve, medens Murtavlene er dækket af lysegul Kalkning. Murene staar som vældige Tavler med Tegninger af Pythagoras, og det skønne, regelrette Linjesystem er saa rigt paa allehaande logiske Finesser, at det fængsler og fortryller alle dem, der tilfulde er inde i Tømmerhaandværkets fine Kunst.

Her mod Gaardene er Vindverne bevaret i deres oprindelige Skikkelse med pyntelig smedede Hjørnebeslag, med tætte Sprosser og med smaabitte Ruder af gammelt, grøngult Glas.

Her mod Gaardenes Svælg hænger Svalegangene med deres stejlt skraanende Trappelinjer bag en aaben eller lukket, muret eller tømret Brystning. I 25 af Gaardene findes der en Svalegang, det er 25 Seværdigheder, som ikke nær er paaskønnet nok. Ikke engang Københavnerne kender disse interessante og morsomme, maleriske Motiver, man troer at den Slags er forsvun-

det for længe siden, og at det er noget, som bare eksisterer paa Billeder af det gamle, længst forsvundne København.

Gaardene er yderst forskellige i Størrelse. De kan være skammeligt smaa og snævre, og de kan være rigtige rummelige Gaardspladser med tottet Græs mellem den knoldede Brolægning. Der er Gaarde, som dybe, skumle, triste Brønde, og der er Gaarde med rigelig Lys og Plads og med virksom Livlighed, med arbejdende Haandværkere og med rytmisk Larm og Støj fra tidlig om Morgenens til sent om Aftenen.

I de 12 af Gaardene gror der et enligt Træ. Træet staa der og er en god Ven af Huset, en gammel Fortrolig, en velsignet mild og venlig Medskabning. Træet har hver eneste Morgen en opmuntrende Hilsen parat til Beboerne, og det bringer Bud og Besked om Dagens Vejr og fortæller om Aarets Gang, om Tidernes idelige Skiften. Det ensomme Træ følger nøje med i Almanakkens Datoer, og det vælger stedse sine Farver i skønneste Forstaaelse med de andre Træer derude i Skovene og i den aabne, friske, frie Natur. Før i Tiden har her været mange, mange Træer, og mange yndige Haver i dette Kvarter. Bagved et Hus i Borgergade har der engang ligget et prægtigt Haveanlæg med et stort, firkantet Bassin midt i. Det stille Vand har spejlet al den grønne Frodighed i Haven og de sejlende Skyer under Himlen, og Menneskene, som gik omkring her, de har forlystet sig ved Synet af alt det skønne, og de har frydet sig over Livets kortvarige Herlighed.

Men som Minde om disse gamle Tider er der nu kun enkelte Træer tilbage, de maa staa der og gro i den magre Jord og aande i den trange Gaard. Alligevel har de ikke mistet Haabet og Humøret, og de har tilmed en Opgave at udrette, de skal ind-

prente Menneskene den sände og nyttige Lærdom, at det er i det dejlige varme Solskin i Sommerens lyse Dage, at Livet skal samle Kraft og vinde sin Styrke.

Saa kommer Turen gennem de tvende Gader og til hvert enkelt Hus. Vi vil gaa det hele igennem og standse ved alle de Ting, som fanger Opmærksomheden, som er seværdige og mindeværdige. Maaske har Huset en mærkelig, interessant Historie, maaske knytter der sig bekendte Navne til det, alle slige bemærkelsesværdige Forhold skal saa vidt muligt meddeles her paa deres rette Sted og Plads. Vi tager Husene i den samme Rækkefølge, som bruges i Vejviseren, altsaa først de ulige Numre, dernæst de lige Numre, og saa begynder vi.

ADELGADE

Nr. 1 er et ganske kønt Hjørnehus med Præg af enkel Empire. Morsomt er det høje, stejle Tag over det fint afrundede Hjørne og det fladere Tag langs Adelgade, hvor det endda er delt af en indskudt profileret Bjælke. Paa Murpillen mellem Kælder-vindverne skal man lægge Mærke til de originale og elegante Blikkenslagerskilte. De er forarbejdet af Jernblik, som er udklippet i Form, og de har Detaljer af Smedejern. Disse Skilte kan vel være et halvt Hundrede Aar gamle. De er lavet af Blikkenslagermester C. O. Klein.

Ejendommens Trappeparti virker trods Snæverheden meget fornemt. Trapperækværket har et udskaaret Ornament, et Baand, som snor sig om udsvejfede Ovaler, og som slaar et Cirkelslyng imellem hver af Ovalerne. Linjespillet og Tegningen genfindes paa Marmorbroens Brystværn.

Gaarden virker overraskende køn og hyggelig, den er temmelig lille og uregelmæssig, nærmest sekskantet i Grundplan. Murene er til alle Sider Bindingsværk med rødbrunt Tømmer paa lysegul Kalkning. Her er Vindver af mange forskellige Størrelser, og de synes højst tilfældigt anbragt, det hele ser ud til at være ombygget adskillige Gange. Pænt og velholdt, malet og nykalket er her, og uden for et Vindve højt tilvejs er der

endnu bevaret et Jernstativ med Kroge til Udhængning af Vildt, det er et lidet fattigt Minde om rige Tider.

Nr. 3 er et meget højt Hus paa kun tre Fag. Det er pyntet med faa og enkle Stukornamenter fra den store københavnske Byggeperiode omkring Midten af forrige Aarhundrede. Gaarden er ganske urimelig smal og skummel, kun oppe i femte Sals Højde fanger Murene Sol og Dagens Lys. Nedadtil mørkner det mere og mere, saa Gaarden altid ligger hen i dyster Skumring.

Nr. 5 er et Firefags-Hus. De to Indgange og de to Butiks-vindver har foroven gammeldags Sprosser af Støbejern. Det kunde synes en ringe Ting at bemærke, men tænk paa, at den første Model til saadanne Støbejernsdele nødvendigvis maatte udskæres i Træ, og det er et Arbejde, som kræver stor Dygtighed og forstandig Omhu fra Billedskærerens Side.

Nr. 7. Ældre Københavnerne vil endnu mindes den Tavle, som en Skiltearm rakte ud over Fortovet fra denne Façade.

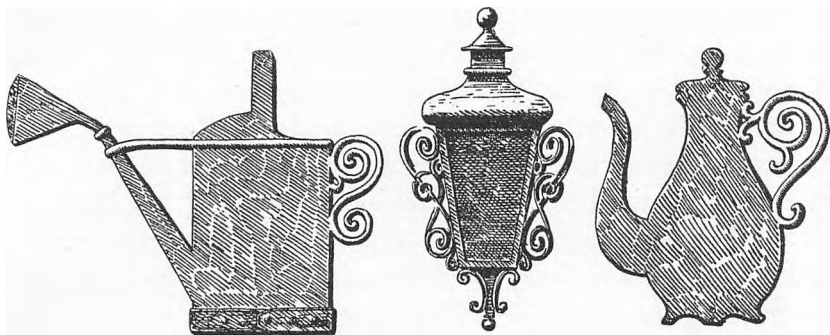
VIGGO KLÆBEL
LIGKISTE MAGASIN
GRUNDLAGT 1860

stod der med sorte Bogstaver paa hvidlig Grund. Skiltet var betænksomt udført i en sparsommelig, højest agtværdig, enkel og alvorlig Stil. Det er nu erstattet af en Bliktavle.

I Gadegangen findes en af de i Indledningen omtalte Femfyldingsdøre, den fører ind til Butikkens Baglokale.

Gaarden er gammeldags og hyggelig og vel værd, at man gaar ind og ser paa den. Maaske varer det lidt, inden man faar Øje paa det Kunstværk, som gemmer sig herinde i Gaarden oven over en Dør til højre i Baghuset.

Kunstværket er et yderst fornøjeligt Reliefbillede udskaaret af Træ, men det er i Tidens Løb blevet noget skamferet af Mangel paa hensynsfuld Pasning. Inden for en Ramme, der med Sikkerhed angiver Relieffets Stil og Alder, Empire ca. 1790, ser vi det

Blikkenslagerskiltene Adelgade Nr. 1

dejlige Emne herligt og livagtigt fremstillet. Vi ser selve Venus midt i et Drikkegilde dybt inde i Drukkenskabens Dale. Gudinden er efterhaanden blevet saa storartet beskænket, at hun i øm fortrolig Kælenskab lægger sin bløde Arm om Halsen paa en Stork. Den opvartende Satyr rækker stadig fristende hele skaalfulde Druer frem, men Venus sanser slet intet mere. Derimod benytter Storcken sig af den belejlige Situation, og han napper Druerne til sig med sit lange rappe Næb. To fremmelige Smaafyre er blevet inviteret med til dette storartede Sviregilde. De har spidse Øren, og de har bundet Bælter af Druer og Vinløv om deres buttede Maver. Det er tydelig nok Børn, som hører hjemme i Faunernes frodige Familie. Den ene af dem, den ældste,

er stadig tørstig, han har sat sig tilrette med Ryggen mod Vinfadet, og med begge Hænder løfter han den tunge fyldte Kande og slukker for en Stund sin brændende Tørst. Hans mindre Broder derimod, han har forlængst faaet nok af Vinen, træ og ør er han tullet hen til Venus for at hvile sit svimle, lille Hoved i hendes moderlige Skød. Det hele Billede er saa mesterligt komponeret og saa mageløst godt skaaret ud af det haarde Træ. Kunstneren for denne frimodige Scene har vel nok ikke selv hittet paa den, men han har maaske fundet et Kobberstik eller et Træsnit, som han syntes egnede sig godt til Forbillede for et Relief, der rimeligvis har været bestilt af en Vinhandler.

Nr. 9 er paa tre Fag og Nr. 11 paa fire Fag med to gamle Kviste. Nr. 9 ejedes i sin Tid af Brandmajor *Kirkerup*, vi træffer paa ham endnu et Par Gange her i Bogen.

Nr. 13 og Nr. 15 har fælles Gaard, kun et lavt Plankeværk skiller mellem Grundene. Gaarden er særlig lys og smuk og interessant. Her staar et ensomt spinkelt Træ og famler med sine tynde, sorte Grene foran to solide gulkalkede Bindingsværkshuse med spidse Gavle. Her er en tydelig Kontrast mellem det tildannede Bygningstømmer og det levende Træ, et stemningsfuldt Samspil af fine Farver og Linjer. Ser man til højre, løftes Blikket opad mod høje, gule Mure, mod røde Tage og mod et Virvar af Kviste og Skorstene. Heroppe mødes Lys og Skygge i sære knækkede Linjer. I Solskin er det en Skønhed uden Lige, et højst bedaarende Billede. Det var aldeles ikke til at ane, at man kunde gaa herind og finde en saa frisk og opmuntrende Udsigt gemt bagved Adelgades jævne, graa Façader.

Nr. 17. Ogsaa her er Gaarden seværdig. Frodig Vildvin gror paa Sidehusets Mure, og et Lindetræ giver Hygge i den bageste

Del af Grunden. Man fornemmer tydeligt, at den nuværende Bebyggelse for ikke saalænge siden har underlagt sig en gammel Haveplads. Man aner endnu den forsvundne Idyl.

Et godt og velkendt Navn i dansk Kunst er knyttet til dette Sted. Maleren *Erik Pauelsen* boede her nemlig i Aaret 1784, han kaldes Grundlæggeren af dansk Landskabsmaleri. Erik Pauelsen blev født 1749. Han begyndte som Malersvend og kom ind paa Akademiet, siden vandt han en Guldmedalje og et gyldent Ry som Kunstner. Sine Motiver søgte han i Danmarks Heltehistorie, og han behandlede vældige Emner paa smaa Lærreder og smaa Emner paa vældige Lærreder. Hans Kunst gjorde ham umaadelig populær, der har været en Tid, hvor hans Billeder i Hundredtal hang rundt omkring paa Væggene hos Borgerfolk i Hovedstaden. Da han flyttede ind her i Nr. 17, var han lige kommet hjem fra Paris og gik straks igang med den store Opgave at male »De tre nordiske Rigers Forening«. Dette blev hans sidste værdifulde Arbejde, efterhaanden faldt han hen i Træthed og Mismod, og 39 Aar gammel bestemte han sig til godvillig at forlade Tilværelsen i denne besværlige Verden. Hans sidste Adresse var Kongens Nytorv Nr. 6.

Nr. 19 er et Trefags-Hus med fremspringende Midtparti. I al sin Beskedenhed virker dette Hus særdeles fornemt og stilfuldt. Façaden med Midtfremspringet og den ypperligt profilerede Hovedgesims hævder sig med Rette som et godt Eksempel paa et jævnt borgerligt Hus fra det 18. Aarhundrede.

I den bageste Gaard ses et Etagefremspring baaret af en kraftig profilhøvlet Bjælke, og en lignende Bjælke ligger som Gesims under Taget. Det er smaa Finesser, som har Interesse for Folk, der studerer Bindingsværkets Udviklingshistorie.

Gadedøren er en Fløjdør. I hver Fløj er der seks lige store Fyldinger, hver især affaset til alle fire Sider.

Nr. 21. Her bør man gaa ind og se paa Gaarden. Her er en lukket Svale helt igennem bygget af Træ og forsynet med Skydevindver. Vindverne kan ikke aabnes paa Hængsler, men kan køres tilside i udvendige Revlegange. Baghuset af Bindingsværk har Kviste i flere Etager og højt over de røde Tagsten med Himlen som Baggrund staar to Skorstenspiber, som er højst forskellige, men begge to af en herlig fantastisk Form.

Nr. 23 er et meget højt Tofags-Hus og Nr. 25 et Firefags-Hus. Gaarden i Nr. 25 er lille og snæver, men der er en Slidse mellem to Bygninger, og denne Slidse aabner Udsigt til Lys og Aabenhed, til Tømmerkroens Gaard. Gadedøren er en Fløjdør med syv Fyldinger i hver Fløj, affaset til alle fire Sider.

Nr. 27. Paa Façaden af denne kendte Ejendom, »Tømmerkroen«, er indmuret en Tavle med denne Indskrift:

OPBYGGET AF SAMTLIGE TØMMER SVENDE ANNO MDCCC

Desuden er Huset jo fremhævet i Gadebilledet med det prægtigt vajende Faneskilt og den fantastisk formede Faneholder af Smedejern. Disse nyttige Prydelser er i Virkeligheden til stor Zirat for den hele Gade.

Allerede 1770 havde Svendelaugget købt en Ejendom her i Adelgade. Stedet var dengang et Værtshus, som hed »Den forkerte Verden«, og der var ogsaa en stor Have, som hørte til Ejendommen, og i denne Have var der Lysthuse og Keglebane,

Arrangementer og Indretninger, som de lystige Tømmersvende kunde have Gavn og Glæde af.

Forhen havde Herberget været tilhuse i Tornebuskegade, og saa skulde Skiltet altsaa flyttes her hen til det nye Hus i Adelgade. Det skete 23. Maj 1771, og det blev en Fest og en Forestilling for den ganske Stad. Overalt stod Borgerne opstillet for at betragte det storartede Optog, der fejrede Skiltets Flytning. Optoget har taget sig sælsomt ud med mærkeligt udklædte Mennesker, Fanesvingere og Musikanter.

Den specificerede Regning paa de Udgifter, der maatte til, fortæller os, hvor storartet og stilfuldt det hele er gaaet for sig. Regningen er nemlig paa lidt mere end 950 Rd.

I Tømmersvendenes gamle Hus, det som endnu ligger inde bag Forbygningen, er der engang blevet udspillet nogle højst dramatiske Scener, det var 1794. Dønningerne fra de voldsomme Begivenheder i Frankrig var da omsider naaet her til Danmark, og saa etablerede Tømmersvendene en Aktion, som ingen havde kunnet finde paa her hjemme, om ikke de tyske Svende havde bragt de nye verdenshistoriske Ideer hertil. Tømmersvendene nedlagde Arbejdet, de gik ud i en regulær Strejke.

De strejkende Kammerater slog sig ned her i deres Herberg og var aldeles ikke tilsinds at forlade det. Saa er det, Skuespillet begynder. Den ene høje Person efter den anden og stadig højere og mere fornem end den foregaaende møder op for at tale Svendene til Rette, og de gør det hver især paa sin Maade, og hver især med sine Grunde. Først kommer to Betjente, de bliver paahørt i ærbødig Tavshed. Saa kommer Politimesteren, han bliver paahørt i endnu mere ærbødig Tavshed. Saa kommer en Præst, han bliver paahørt med Ligegyldighed. Saa kommer en

Mand, der er Cancelideputeret og Generalprokurør og dertil Konferensraad, og han bliver paahørt med Forbauselse.

Saa arriverer 200 Soldater fra Kastellet, de faar naturligvis Tømmersvendene til at føje sig, men først efter at der var dikteret Deportationer, Fængslinger og meget strenge Straffe.

Under hele denne Konflikt var Byens Befolkning saa afgjort paa Svendenes Parti, og lange Tider efter mindedes de dramatiske Begivenheder som »Slaget i Adelgade«.

1799 blev Forhuset ombygget og fik sin nuværende Skikkelse.

Der var forresten noget Smaavrøvl dengang, og det truede en Tid lang det nye Hus. En Grynmøllers Enke fik nemlig sit Gavlvindve blændet af Nybygningen, og hun fik Dom for, at den nyopførte Mur skulde rives ned, saa hendes Vindve igen kunde faa Lys. Den klagende Enke gik imidlertid ind paa at nøjes med 250 Rd. i Erstatning, og saa lade det forblive, som det var med det blændede Vindve.

En Antydning af Svendenes muntre Liv her i Herberget, dengang alt var nyt og fint, giver en Regning fra Krofaderen udstedt i Anledning af et Kvartalsmøde 26. April 1805. Regningen er stilet til Oldgesellen, og dens Poster er følgende:

80 Smørrebrød à 4 Skilling stykket	3 Rigsdaler	2 Mark	
13 Flasker Brændevin à 2 Mark 8 Skilling	5	—	2 — 8 Skilling
6 Flasker Mjød à 1 Mark 8 Skilling	1	—	3 —
6 Pund Tobak à 1 Mark 8 Skilling	1	—	3 —
4 Dosin store Piber à 1 Mark 12 Skilling	1	—	1 —
8 dito smaae Piber à 1 Mark 4 Skilling	1	—	4 —
13 Skienker Øll à 3 Mark	6	—	3 —
Til Musikanterne at fortære			1 — 4 Skilling
Sille Salat	5	—	
4 Flasker Brændevin à 2 Mark 8 Skilling	1	—	4 —

Summa 27 Rigsdaler 5 Mark 12 Skilling

Hvis man omregner til Guldmøntfoden, som 1873
afløste Sølvmøntfoden, faar man:

1 Rigsdaler courant = 3 Kr. 20 Øre

1 Mark = $53\frac{1}{3}$ Øre

1 Skilling = $\frac{1}{18}$ af en Mark

1852 indviedes den nye Amtssal, et ærværdigt, højtideligt Lokale, som endnu er bevaret i sin første Skikkelse, og som stadig omhyggeligt holdes i Hævd. For de unge Svende maa det være et stort Øjeblik, naar de træder ind i Amtssalen for at gennemgaa Optagelsesceremonien i Hustømmerernes Fagforening. Saa stilles Lade og Velkomst og alle Laugets andre gamle Klenodier frem paa Bordet, og saa følges den traditionelle Haandværkerskik. Netop Tømmersvendene har været de allermest trofaste til at vogte og bevare de stærke og stolte Traditioner indenfor det ærlige Haandværk. De var jo ogsaa de sidste, som bar den ceremonielle Kaarde ved Laugsmøder og Begravelser.

I den store, aabne og lyse Gaard, hvor det gamle Laugshus, Kegelbanen og forfaldne Lysthuse minder om tidligere lykkelige Dage, staar et kraftigt Træ, som breder sine Grene ud over en lille Plæne med magelige Bænke. Over Baghusets Døre er indsat Marmortavler med disse Indskrifter:

FRIBOLIG FOR
GAMLE TØMMERSVENDE
OG DERES ENKER
OPFØRT I AARET MDCCCLI

OPFØRT AF
TØMMERSVENDELAUGET
I AARET MDCCCLI

Det er værd at lægge Mærke til, at Tømmersvendenes Stiftelse er den første Svendestiftelse, som er oprettet i København.

Nr. 29. Façaden er prydet med et Frisebaand med liggende Palmetter. Paa de fire store rundbuede Vindver i Stueetagen er der Sprosser af Støbejern, og deres elegante Ornamentik er som sædvanlig skarp og nøjagtig i Udførelsen.

Men her er vi naaet til noget, som er ganske særligt bemærkelsesværdigt. Porten i denne Ejendom er saa ganske afgjort den mest pompøse Port i hele Hovedstaden.

Lad os se, hvad det er, Kunstneren har forestillet paa de tvende mægtige Portfyldinger. Nogle forskellige Genstande er ophængt i et bredt Baand, som foroven er bundet i Sløjfe. Det mærkelige Virvar af alle Slags forskellige Sager er dekorativt arrangeret i de to Guirlander, en paa hver Portfløj. Paa Fløjen til venstre er det Tegneremedier, som fylder Feltet. Man opdager en Bog med Tegnepapir, en Blyant, en Tuschpen og en Tuschpencil, en Hovedlineal og to smaa Vinkler, desuden er et korinthisk Kapitæl og et Søjlefordstykke ophængt i Baandet.

Paa Portfløjen til højre er det hele lidt mere uklart paa Grund af den dækkende Overmaling, men man ser dog let et Medusa-skjold i en Laurbærkrans, et Athenehoved og en Ugle, og uden omkring disse antikke Symboler er der opbundet Spyd og Økser og et Bundt Pile i et prægtigt Kogger.

Man kan staa længe og se paa disse fantasifulde Arrangementer, og da der ikke er nogen at spørge, spørger man sig selv, hvem det mon er, som har udskaaret disse Fyldinger, det er jo nemlig kun Fyldingerne, som er gamle, deres glatte Indramning ser temmelig ny ud, den er næppe ældre end selve Huset.

Uvilkaarligt erindrer man sig de endnu bevarede Arbejder af

Relieffet i Gaarden Adelgade Nr. 7

Thorvaldsen fra den Tid, han stod som Svend paa Willerups Værksted, det var i 1790'erne.

Om det nu virkelig skulde være Thorvaldsen, som har udskaaet denne prægtige Port, maa foreløbig staa hen som uafgjort.

Det tør sikkert nok paastaas, at Porten ikke fra først af er beregnet til Huset her i Adelgade, dens Motiver og Symboler taler jo tydeligt om Tegnekunst og Krigskunst, man kunde tænke sig, at den engang er bestilt udført til et eller andet militært Akademi. Foreløbig er det slet ikke til at sige noget om Portens Fortid, men den bør tages i Betragtning, naar Kvarteret bliver revet ned, den fortjener en lys og venlig Fremtid, den kunde maaske passende blive Port til selve Kunstakademiet.

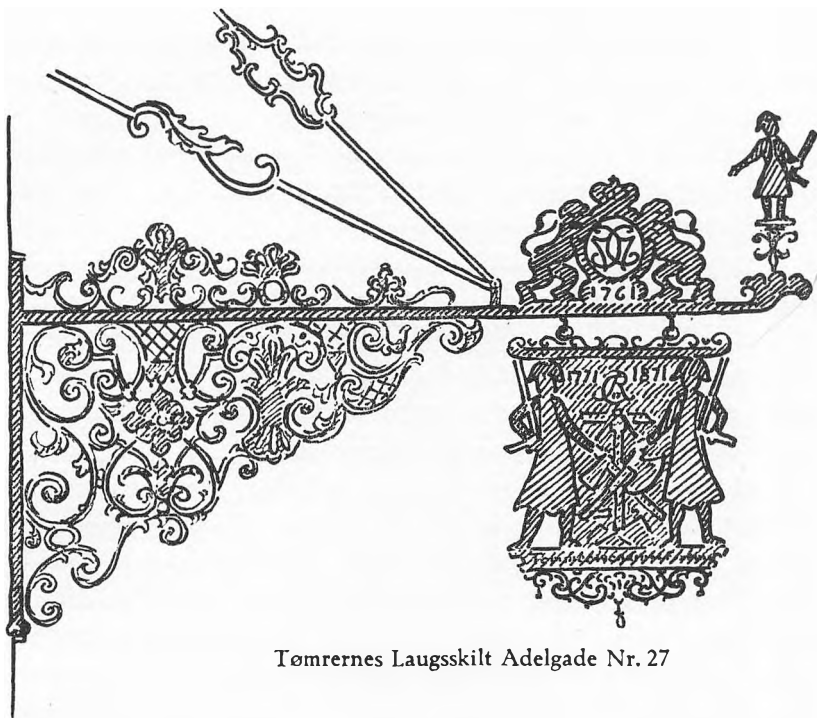
Til Huset knytter der sig Minder om den bekendte Læge *Johan Daniel Herholdt*. Han boede her i Aaret efter den store Ildebrand 1795 og var dengang 31 Aar gammel. Han var umaadelig flittig og fik en Mængde medicinske Afhandlinger

fra Haanden. Just i det Aar, han boede her, fik han en Idé, som omgaaende førte til Oprettelse af »Selskabet til Druknedes Redning«, som han besynderligt nok kaldte det. Forøvrigt studerede han ogsaa selve Lægekunstens Historie og var i det hele taget paa mangfoldige Omraader en energisk og grundig Forsker. Han naaede efterhaanden den ansete og højtbetroede Stilling som Overmedicus ved Frederiks Hospital. Men saa var det, at denne lærde Mand kom ud for noget, som ingen i de Tider paa Forhaand kunde have tænkt sig. Han blev en seks-syv Aar igennem holdt for Nar af en kvindelig Patient »Synaalejomfruen«, Rachel Hertz. Nutildags vilde hendes specielle hysteriske Tilfælde næppe kunne forbløffe en Læge, men dengang regnede man altsaa endnu med Mystik og Mirakler.

Forøvrigt kan det vel siges, at hele denne Historie med Damen, der ustandselig kunde trække Naale ud af sin egen Krop, har gjort Videnskaben Gavn og været den et Skoleeksempel. Herholdts Iagttagelser var i og for sig klare og gode, nu er det let nok at sige, at han bare straks skulde have været noget mere skeptisk over for det helt usædvanlige.

Nr. 31. I Mellembygningen opdager man et Trapperækværk af Smedejernsarbejde, det er noget, som Ejendommen kan være stolt af, og det vil jo engang havne paa et Museum eller maaske faa Lov til at fungere videre i et moderne Hus, det er nemlig saa fint og enkelt i Stilen, at det udmærket godt kan anvendes i de Huse, der skal bygges i Fremtidens Stil.

Men hvad der ved denne Ejendom, Nr. 31, er særlig bemærkelsesværdig, er den Figur, som er stillet op over Indkørselsporten ud mod Adelgade. Figuren forestiller en Murersvend iført Skødskind og med Kasket paa Hovedet. Han staar og bærer paa

Tømrernes Laugsskilt Adelgade Nr. 27

sit Værktøj, en Hammer, en Murske, en Lineal og en Lodsnoer. Han har ladet en af Trøjeknapperne være uknappet, det betegner ham som en ærekær, zünftig Murersvend. Paa Figurens firkan- tede Postament læses et Navn og et Aarstal:

I. F. SCHMOCK. 1857.

Nu er denne Figur imidlertid kun en Kopi, men ganske vist en god og tro Kopi. Originalen blev for faa Aar siden af Husets Ejer, Glarmester C. L. Christiansen, foræret til Murerlauget. Og

dette højærværdige Laug blev glad for den smukke Gave og har ladet den opstille paa ganske samme Maade som her over Porten i Ejendommen paa St. Annæ Plads.

Det kunde være interessant at vide, hvem der har modelleret denne fortræffelige, karakterfulde Figur. Foreløbig er det ikke lykkedes at klare dette Spørgsmaal.

Murmester *Jacob Friedrich Schmock*, som for et Hundred Aar siden ejede Huset her, skal have faaet Figuren som en Foræring af sine Folk i Anledning af et Jubilæum. Schmock blev Mester 1836 og var i hele sin Tid en højagtet og anset Mand og frem for alt en god Laugsbroder, som under alle vanskelige Forhold virksomt forsvarede sit Laugs Ukrænelighed.

Med hans Velvilje og Bistand opførtes Svendestiftelsen i Smedegade paa Nørrebro, det var i 1860. Paa en Tavle mod Gaden læser man stadig hans Navn, og i Gadegangen Smedegade 10 A er indmuret to Marmorportrætter, af hvilke det ene skal forestille Schmock, men der er ikke Navn paa nogen af dem.

Paa hans Grav paa Holmens Kirkegaard nær ved Heltegraven fra 1801 er en Sten med hans Data, her læses: Capitain, Muurmester *Jacob Friedrich Schmock*, født 11. September 1801, død 13. Juni 1865. Graven er hegnet af et Støbejernsgitter med Reliefmedailloner efter Thorvaldsen.

Huset her er desuden i høj Grad mindeværdigt, fordi der her var indrettet et af de 8 Valgsteder for de første Stændervalg i 1834, det første Folkevalg i Hovedstaden siden 1659. Handlingen aabnedes 17. November Kl. 9 Formiddag. Valgbestyrelsen bestod af Raadmand Dahl og Borgerrepræsentanterne Kaptajn Schaper og Grosserer Jacobsen. Protokolførerne var Etatsraad Hvidt og Grosserer Frølich.

Formanden, Raadmand Dahl, oplæste det kongelige Reskript og holdt derefter en Tale til Forsamlingen:

»Forinden Komiteen skrider til at modtage Vælgernes Stemmer,« sagde han, »paaligger det mig at gøre Forsamlingen opmærksom paa den forestaaende Handlings Vigtighed. —

Det er i alles vor erkendtlige Erindring, at vor allernaadigste Konge af landsfaderlig Omsorg for Folkets Vel udgav en Anordning, hvorved han tilkendegav sin Beslutning at indføre raadgivende Provinsialstænder i Danmark, for at Majestæten selv som hans Efterkommere paa Tronen desto fuldkomnere kunde sættes i Stand til stedse at erholde den tilforladeligste Kundskab om alt, hvad der kan fremme Folkets Tarv, og for derved tillige at knytte de Baand desto fastere, der forener Kongehuset med Folket, og endelig for at bidrage til Almenaandens Oplivelse.« Han udvikler derpaa, hvorledes »denne herlige Institution« siden er bleven nærmere bestemt, »saa det er med Føje bemærket, at i næsten intet Monarki fandtes Folke-Representationen saa lidet aristokratisk som i Danmark; og at man maa glæde sig til, at ingen bestemt Ejendoms Besiddelse, ingen Fødsel, intet Embede medfører Rettighed til at indtræde i Forsamlingen«. Særlig glæder han sig over, at Forsamlingen ikke er bundet til de af Regeringen fremsatte Forslag, men selv kan indgaa med Forestillinger til Kongen, ligesom den selv har Ret til at vælge baade sin Præsident og Medlemmerne af de Udvalg, der maatte blive nedsatte. »Ogsaa ved disse Forskrifter har Hans Majestæt villet vise, at Regeringen ingen afgørende Indflydelse vil have paa Sagernes Behandling«. Trods al denne nøjsomme Glæde over Forordningen er der dog paa et enkelt Punkt af Raadmand Dahls Tale en Antydning af Kritik. Han forud-

siger, at Provinsialstænderne vil blive en Folke-Repræsentation, »skønt Benævnelsen synes at henpege paa Stænder«. »Thi«, siger han, »det er klart, at den vise Lovgiver ikkun vil fremme det samtlige Folks Tarv«. Dette Haab giver os en lille Antydning af Raadmandens politiske Stilling, og det samme kommer maaske frem gennem et understreget Ord, da han mindede om, at det var Grundejerne i Stæderne og paa Landet, der *alene* kunde udøve Valgretten. Han sluttede da ogsaa sin Tale med at bede Grundejerne vel betænke, at *alle* deres Medborgeres Opmærksomhed var i højeste Grad henvendt paa dem i dette Øjeblik.

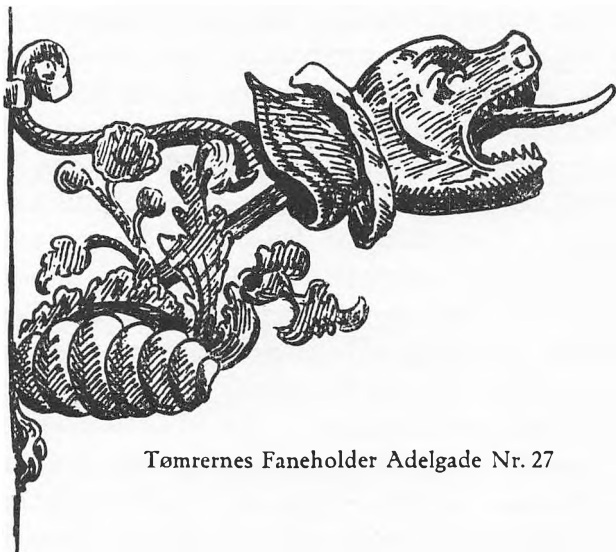
Da Raadmanden havde sluttet sin Tale, afgav først Valgbestyrelsen og Protokolførerne deres Stemmer, og derpaa blev Vælgerne kaldt frem, en efter en.

De 24 Navne, Vælgeren stemte paa, blev indførte paa hans Folio i Vælgerprotokollen, og hans eget Navn blev skrevet 24 Steder i Protokollen over de valgbare. Naar dette var gjort, blev det indførte lydeligt oplæst og konfereret, og først da blev Vælgeren dimitteret. Af de til denne første Dag tilsagte mødte alle i 6. Sektion med Undtagelse af tre. Den ene af disse, Vinhandler Hagen, var Protokolfører i en af de andre Sektioner og altsaa lovlig undskyldt. De to andre, Kammerjunker Kofoed og Assistent Sonne, blev gentagne Gange opraabte og atter paany efterlyste ved Handlingens Afslutning, men forgæves. Saa blev deres Navne — næsten som til Skræk og Advarsel — indførte i Forhandlingsprotokollen. Saaledes fortsattes nu Dag efter Dag.

Dette Referat af Valghandlingen er gengivet efter en Afhandling af Villads Christensen.

Datidens Aviser var stærkt optaget af Beretninger om disse Afstemninger, og lige saa snart der var en ny Meddelelse at

bringe, blev der udsendt Løbesedler. Det var en stor Begivenhed for Byen og Landet, men som bekendt kom der ikke store Ting ud af de mange Anstrengelser.

Tømrernes Faneholder Adelgade Nr. 27

Sammen med sin Fader Rektor *H. H. Blache* boede Marine-maleren *Christian Vigilius Blache* i dette Hus i Tiden omkring 1870. Han blev født 1838, blev Skibsbygger, og besøgte senere Akademiet. I Krigen 1864 deltog han som søværnepligtig paa Fregatten *Sjælland*, og da han havde sine Malergrejer med sig og tog Skitser og Studier, opnaaede han, at Tiden ikke gik tabt for hans Kunst. Det var netop, medens han boede her, at han udstillede nogle af sine første Billeder. I *Blaches* Kunst er der ofte et

fortællende Indhold, og de udmærker sig allesammen ved deres klare, friske Opfattelse og Gengivelse af Søen og Luften. Blache døde 1920 som Professor ved Kunstakademiet.

Vi er saa naaet til Husnummer 33. I de tre Aar 1829—1832 boede en lærd Jurist i denne Ejendom, det var *Johannes Ephraim Larsen*. Han var en Ølhandlers Søn her fra København, og han viste sig tidligt at være en usædvanlig Begavelse. Allerede inden han tog fat paa Studeringerne var han blevet Politifuldmægtig. Dernæst var han Politiasistent indtil 1831, da han blev Professor ved Universitetet. Glæden og Æren kunde han altsaa fejre her i dette Hus. Sammen med en Kollega Peter Bang fik han udgivet en systematisk Fremstilling af den danske Procesmaade. Dette Værk har han ogsaa udarbejdet i sine Stuer her. Senere har han hævdet sit Navn som vor lærdeste Lovhistoriker og grundigste Statsretslærer. Adskillige af hans Særskrifter vedkommende vore ældre Love skal i enhver Henseende indtage en fremragende Plads i den juridiske Litteratur.

I den grundlovgivende Rigsforsamling befæstede han yderligere sit Ry, han var den dygtige og konsekvente Fører for alle dem, der holdt paa Kongelovens uforandrede Arvefølge. Han var Rigsrettens Formand 1854 under Sagen mod det Ørstedeske Ministerium. Kort efter blev han udnævnt til Justitiarius i Højesteret, men døde 1856 kun 57 Aar gammel. Hans Eftermæle lyder paa, at han udmærkede sig ved Flid, Grundighed, Frisind og Danskhed.

Nr. 35 er et Firefags-Hus. Man ser til venstre for Gadedøren med dens Stentrappe et Løvehoved af Støbejern indsat i Muren. Gennem Løvens Gab har der engang været anbragt en Trækstang til en Klokke. Klokketræk indrettet paa denne Maade er

Portfyldingerne Adelgade Nr. 29

yngre end de, der bestaar i en lang Stang lodret uden paa Muren ved Siden af Port eller Gadedør.

Nr. 37. *Asylet af 28. Maj 1835* staar der over Gadedøren. I Rundbuefeltet er indsat et Reliefbillede, som forestiller Jesus omgivet af Kvinder og Børn. Bygningen er opført 1905, dette Aarstal er anbragt paa den smukke Façade med store Tal af Smedejern. Bagved Asylet er en Haveplads med to Træer. Paa Muren under et Halvtag er ophængt et smukt Gipsrelief »Morderkærlighed« efter Thorvaldsen.

Et henrivende Syn er alle de søde Asylbørn. De leger og spiser og undervises Dagen lang, og alting er indrettet saa vel, at de maa befinde sig godt. Man føler sig som Kæmpe herinde i Asylet, fordi Møbler, Borde og Bænke, Stole og Servanter, alt er lilleputagtigt. Flinke unge Damer tager sig med moderlig Omhu og utrættelig Overbærenhed af Børnene, man møder kun glade, elskelige Smil i alle de søde smaa Ansigter.

Grundgravningen til Asylet bragte jo den gamle Helsingørvej frem i Lyset, og i Fyldlagene blev der gjort rige Fund af Keramik fra Renæssancetiden. Asylets Nabohuse staar sikkert og vogter over mange Skatte, som fremtidige Udgravninger antagelig vil bringe for Dagen.

Nr. 39 er et Firefags-Hus, og her er Gadedøren en velbevaret Femfyldingsdør. Ind mod den lille Gaard er der Svale, og Trappepartiet har mange morsomme Knæk og Kroge, og dets Panelværk er sammenflicket med mange Lister og Profiler.

Nr. 41. Gennem den altid aabne Port ser man i dybt Perspektiv langt tilbage paa Grunden en stor, lys, fornem Gaard med Port ud mod Kongens Have. Over Porten skimter man en Marmortavle med en Indskrift, hvor man læser følgende:

DENNE GAARD TILHØRTE I 46 AAR
L. N. HVIDT
SOM DØDE HER DEN 16 DE MARTS 1856
OG HER BOEDE I SINE SIDSTE 10 AAR
A. S. ØRSTED
DØD DEN 1STE MAI 1860

Men det er jo noget, som slet ikke vedkommer Adelgade, det hører til Ejendommen, Kronprinsessegade 28.

Nr. 43. Over Gadedøren og de fire Vindver i Stueetagen er der profilerede Bueslag. Selve Gadedøren er i Empirestil, men dens Udseende kunde tyde paa, at den er blevet fornyet for ikke saa længe siden. Hammerbjælken er sikkert gammel, den er saa mange Gange overmalet, at man kun lige kan skimte, at der er udskaarret en Meanderfrise i den. Oven over Bjælken er der et lille halvrundt Vindve med fem radiale Sprosser.

Paa første Sal i dette Hus boede i sin Tid en Mand, som var Ejeren af Danseboden »Kæden« i Dronningens Tværgade. Han hed *Tofte*, og i Adresseavisen for 8. Januar 1850, da Kæden nylig var nedbrændt, anmoder han dem, der havde reddet nogle af hans Sager, om hurtigst muligt at komme og aflevere dem her paa hans Bopæl i Adelgade. Da hans Dansebod var brændt, lejede han Lokale i Walkendorffsgade paa det Sted, hvor indtil fornylig »Phønix« var, og kort Tid efter blev »Kæden« genopbygget og fik sin nuværende Skikkelse.

Nr. 45 er et Firefags-Hus. Nummerpladen over Gadedøren er pynteligt udført som en Tavle med en sirligt udsejft Ramme.

I Baggaarden er der et Stykke Jord med et stort Træ og en

enkelt Busk, men her kommer aldrig Mennesker, Stedet virker saa mærkeligt stille og bortgemt, en underlig slumrende Idyl.

Nr. 47 er ogsaa et Firefags-Hus. Mod Gaarden er en lukket Svale, hvis Træklædning danner en umaadelig høj Mur.

Nr. 49, igen et Firefags-Hus. Det er i ny Tid omdannet, saa at Gaardspladsen nu er kommet til at ligge i første Sals Højde oven over et Butikslokale.

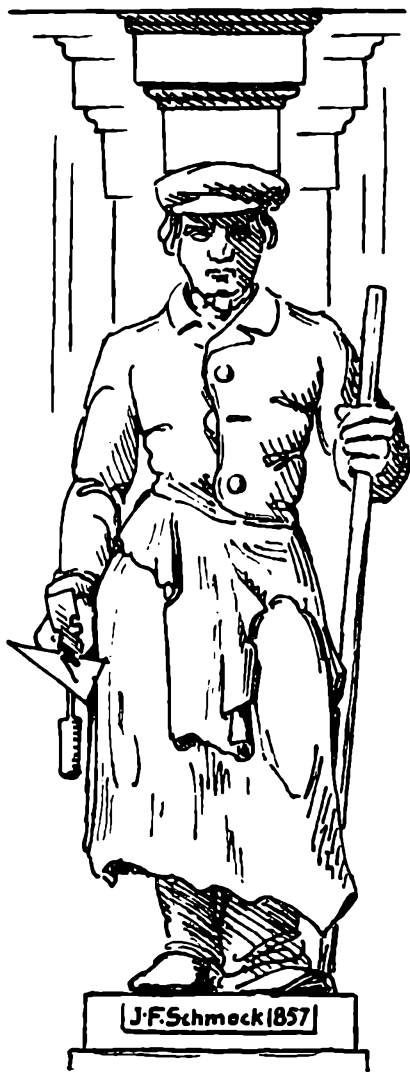
Nr. 51, atter et Firefags-Hus. I et Hjørne af Gaarden er en aaben Trappe med lav Brystning. Ud for hver Etage er der anbragt Træstativer med faste Snore til Vasketøj.

Nr. 53 og nu igen et Firefags-Hus. Svalen ind mod Gaarden er klædt med Træ, men saa glat og regulært, at det ikke som i de andre Gaarde er malerisk i sin Virkning.

Nr. 55. Her er Gaarden nok værd at se paa, især kan man more sig over det skæve Baghus med Kvisten, som sidder paa Snur og truer med at falde ned ved det første Blæsevejr.

En Tur gennem Gaardene er umaadelig afvekslende, ikke to af Gaardene er ganske ens. I mange Tilfælde fører der en Trappe ned i Gaarddybet, og først, naar man staar henede, saa føler man, hvor trangt og snævert det hele er.

Nr. 57. Her er Gaardspladsen usædvanlig stor og lys, kun bagtil spærres Udsigten af »Kæden«s høje, graagrønne Mur. Det øvrige er ren landlig Idyl. Alt Bindingsværket er gulkalket, og det har mange og tætsiddende seksrudede Vindver med gammelt grønligt Glas. Der gror Græs mellem Brostenene i Gaarden, og det hele er saa lyst og venligt og fornøjeligt, ret en hyggelig Mindelse om gamle gode Tider, man kan godt tro, at der ogsaa har været Lykke tilhuse, Lykken har man ihvertfald kaldt paa ved at sømme en Hestesko paa Porten.

Figuren over Porten Adelgade Nr. 31

Nr. 59. I Aarene lige efter 1700 boede *Peter Nicolai von Haven* her. Han var Møntinspektør og blev tillige Statsguardein, da Conrad Ludolf døde 1729. I vore Dage bliver von Havens Navn ofte nævnet og da altid med stor Respekt. Han har jo som

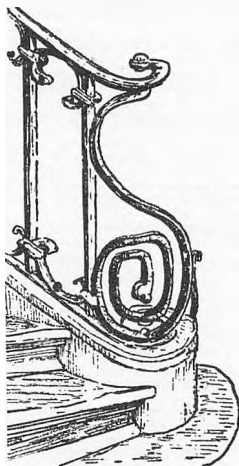
Peter Nicolai von Havens
Guardeinstempel

Guardein stemplet en Mængde Sølvarbejder med sine Navnebogstaver. For Samlere og Kendere af gammelt forarbejdet Sølv er det en dyrebare Oplevelse at komme i Besiddelse af Sager med dette Stempel, som garanterer, at Tingen er udført i Aarene 1729—1749. I dette sidste Aar blev von Haven udnævnt til Direktør for den nye kongelige Mønt ved Charlottenborg, og samtidig blev Christoffer Fabritius ansat som Statsguardein.

1856—1862 boede der et højst besynderligt Menneske i denne Ejendom. Det var en Mand, som hele Byen kendte, det var *Johan Jørgensen-Jomtou*. Kort fortalt var hans Liv og Skæbne saaledes. Han var født i Maribo. Hans Fader var Væver, og han blev selv Væver. 1814 dukkede han op i København, hvor han gav sig til at studere Latin og Jura for pludselig at bryde af og rejse væk med et tysk Skuespillerselskab. Snart efter er han dog igen i Maribo, hvor han nedsatte sig som Sagfører. Han havde imidlertid en sikker Fornemmelse af at være skabt til noget overordentligt og tog til København for at hjælpe sin Skæbne paa Gled. Her begyndte han at digte og at kritisere H. C. Andersen. Alle Blade og Aviser sendte han Artikler og Afhandlinger og indstændige Alvorsord; der var slet ikke Papir nok til at han kunde faa det hele trykt, og Redaktørerne paaskønnede nu heller

ikke Produkterne saa højt, at de vilde unde ham alt, hvad der var af Spalteplads i den Tids temmelig smaa Aviser.

Jørgensen-Jomtou var dog ikke raadvild, han startede og udgav resolut sin egen Avis. Avisen fik rivende Afsætning, den gik saa strygende, at Udgiveren blev velhavende derved, og saa

Trapperækværket Adelgade Nr. 31

købte han sit eget Skriftstøberi, nu skulde der ordentlig digtes og trykkes og sælges og tjenes. Men saa 1835 kom han til at tale med daværende Prins Christian, det bevirkede et fuldstændigt Omslag i hans Tilværelse, hans Livs Æventyr begyndte. Prinsen udnævnte ham straks til sin private, rejsende Reporter, en fin og højt betroet Stilling. Jørgensen-Jomtou er forbløffet over sin egen Skæbne, han føler sig som Statsmand og mindes fra Historien andre Statsmænd som for Exempel Struensee. I lange Tider grunder og spekulerer han over, om nu ogsaa hans Skæbne

skulde ende paa et Skafot, og han føler et mystisk Fællesskab med Struensee, hvis Minde han vil rense og polere.

Prins Christian blev imidlertid Konge, og Kongen tilsiger Jørgensen-Jomtou til Audiens. Statsmanden, som tillige var Skriftstøber og Digter, refererer Audiensen i Æventyrstil. Han fortæller, at Kongen lovede at opfylde hans største Ønske. Jørgensen-Jomtou forsikrer, at han aldeles intet Ønske har, og det gjorde selvfølgelig et yderst tilforladeligt Indtryk paa Kongen. Jørgensen-Jomtous Beskedenhed indbragte ham Embedet som Gesandt i hele Europa med 300 Rd. i Løn og Rejsepenge.

Rejsen maatte naturligvis foregaa tilfods, men den bragte ham virkelig i Forbindelse med flere udenlandske Diplomater, som han underholdt sig med og byttede Forslag med. Han kom omsider hjem med en hel Masse forunderlige baade kloge og taabelige Ideer, men der kom naturligvis ikke noget som helst Resultat ud af denne hans mystiske Mission.

Saa begyndte Jørgensen-Jomtou at gaa omkring paa Københavns Gader og lod sig se og beskue som et forurettet Geni. Han mødte ingen Beundring, han blev blot til billig Morskab for de altid lattermilde Københavnere.

Endelig mente han til Bunds at forstaa Struensees og Caroline Mathildes Skæbne, og saa skrev han deres Historie.

Bogen gjorde storartet Lykke, men det formildede ikke Forfatteren, han vendte nu sit bitre Had opad mod sin høje fordums Velynder og nedad mod det uforstaaende Borgerskab.

Medens han logerede her i denne Ejendom, blev han idømt tre Maaneders Fængsel for Angreb paa Kongen, og da han gjorde Vrøvl over den haarde Straf, som han følte som en stor Uretfærdighed, fik han yderligere to Maaneder.

Men han maatte have Luft for sin Ærgrelse og sin Galde, og derfor lejede han Lokaler og holdt Foredrag og Forelæsninger, som blot var til Forundring og Morskab for Tilhørerne. 1861 forsøgte han at stille sig til Folketingsvalget, men han dumpede.

Sandstenstavlerne Adelgade Nr. 89

Der er baade historiske og psykologiske Gaader i denne Mands Tilværelse. Men da han i sin Tid gik ind og ud af dette Hus i sit luvslidte Tøj med en kolossal Guldkæde over Maven, saa var han ingenlunde et Problem for de Lærde, men kun en stakkels Tosse til Latter og Tidsfordriv for de jævnt begavede.

I Slutningen af forrige Aarhundrede var Stedet her en Gæstgivergaard, som hed »Tordenskjold«, den havde i mange Retninger en vis Lighed med Gæstgivergaarden »Holger Danske«,

som laa i Farvergade og som forlængst er revet ned. Her i »Tordenskjold« boede den geniale Opfinder *A. Orlof*. Han havde opfundet et diplomatisk Kodesystem, som vakte Fagfolks Beundring og Forbløffelse ved sin Sindrighed. I Slutningen af sit Liv forfaldt den begavede Mand, han levede i allerstørste Fattigdom som en ringe Gæst i det beskedne Herberg her.

Nr. 61 er Hjørnестedet til Dronningens Tværgade. Husets Hjørne er retvinklet, mens næste Hjørne, Adelgade Nr. 63, er fint afrundet. Til Nr. 61 refererer sig følgende temmelig indholdsløse Historie, som 1833 er begæret indrykket i et lille kværunantisk Blad, som hed »Skjærsilden«. Den lille Ting er jo ikke uden Værdi som Tidsbillede, og den kan maaske i hvert Fald more de Mennesker, som nu er Beboere i Ejendommen.

Den usynlige Vægter i Adelgaden.

Vægteren i Adelgaden, der har Strøget fra Gøttersgade til Dronningens Tværgade, er Overstbefalende over Gadedøren til Huset No. 280 i førstnævnte Gade, der danner et Hjørne af samme og Dronningens Tværgade, det vil sige, hvad Lufningen angaar, i Kraft af hvilken Gesandtskabspost han er i Besiddelse af Gadedørsnøglen, som han dog ikke har fra Værten, der boer i Stormgaden, ei heller fra Viceværten, men paa Grund af hvilken Magt han end ikke tillader Husets Beboere at staae i Gadedøren efter Kl. 10, som for en Tid siden hændtes Anmelderen og hans Kone, da han til det Kløffeslet præcise skal lukke samme ifølge hans Sigende.

Med Hensyn til denne strikte Behandling mod Beboere, der selv have Nøgler, og altsaa selv kunne lukke, tillader Anmelderen sig at gjøre Stedets Eter opmærksom paa denne Vægtermyndighed, hoorom han formodentligen er uvidende, idet han kan forsikre, at han ved sin Hjemkomst forleden Søndag Aften, ei alene fandt Døren aaben da Kløffen var 11 1/2, men at han endog, uagtet 1/4 Times Efterforskning, ikke var i Stand til at finde Vægteren, der var usynlig, og Døren altsaa maatte forblive staaende aaben, hvorved man letteligen udsættes for Besøg af Lyve, eller andre, ikke velkomne Gjæster.

M. F. Jacobsen

Dette gamle Hus paa Hjørnet af Adelgade og Dronningens Tværgade, hvor Grønthandleren boede i den lave Kælder, er engang for et Par Snese Aar siden blevet besunget i et Skillingsblad. Den ukendte Digter var født i dette Hus og mindedes mange Aar efter sin Barndoms Trappengang:

Det ligger paa et Hjørne
midt i den gamle By.
I Hundred Aar, ja mere,
har det set Dagen gry.

Det synker lidt i Siden,
dets Trappesten er slidt;
men engang stod det for mig,
som var det stort og vidt.

De gamle, skæve Trapper
med mangen dunkel Krog
for Barnefantasien
blev som en Billedbog.

Jeg sad paa denne Trappe,
og med en Haandfuld Sand,
jeg drømte mig som Konge
i et fantastisk Land.

Og i den lave Kælders
fortrykte lille Bod
jeg ofte med en Skilling
fuld af Forventning stod.

— Nu ser jeg atter Stedet,
mit Fødested! saa slidt,
saa uanseligt lille . . .
Dets Liv i mig blev mit.

Nr. 65 er to Firefags-Huse. I Gadegangen en Brolægning af gamle gullandske Fliser. I Gaarden er der en Trappesvale.

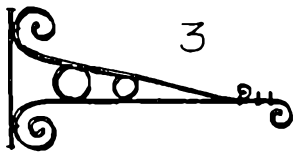
Nr. 67. Gadedøren har paalagte Revler, som danner en Firkant midtpaa. I den første Gaard er der en Trappesvale, som hviler paa en Stolpe, og under Trappen er der et Rum lukket med en Dør, hvori der er udsavet et Hjerte. Omkring 1800 var *Peder Coldings* Brændevinsbrænderi i denne Gaard.

Nr. 69. Firefags-Hus af Bindingsværk med kun en Etage. Huset giver et Indtryk af Bebyggelsen, som den har været i de ældste Tider i disse Gader. Man har dog Lov at tænke sig, at der har været Huse med udskaaret og brogetmalet Tømmer, men af en saadan Pragt er der end ikke konstateret de mindste Rester. Nedrivningen vil maaske til sin Tid bringe noget for Dagen.

Gaarden, der hører til dette Hus, er værd at gaa ind at se paa, her er et meget morsomt og malerisk Trappeparti.

Nr. 71 er et Trefags-Hus med Kvistgavl, det er et overmaade kønt og karakteristisk gammelt Hus.

I den første Gaard er der en Svale, en tung Tømmerkonstruktion, som synes at svæve i Luften. Gaar man videre frem, kommer en lang Smøge, der paa venstre Haand har Etagefremspring, der bæres af Bjælkehoveder. Paa Hjørnet af Smøgen og Baghuset ses en overkalket Konsolknægt, som det nok er værd at holde Øje med under Nedrivningen, det kunde jo være, at den var profileret eller paa anden Maade dekorativt udsmykket. Man synes at ane noget i den Retning. Den lange snævre Smøge virker som noget utroligt her i København, den hører fjerne, forlængst forbigangne Dage til. Gaar man endnu nogle Skridt frem herinde i den mærkelige Bebyggelse, aabenbarer der sig et Billede, som maa fryde en Kunstner. Høje Bindingsværks-

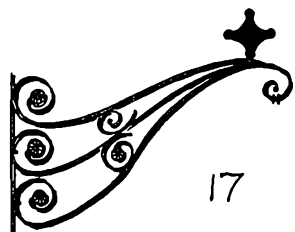
3

31

27

17

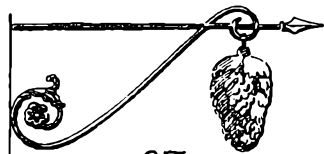
77

89

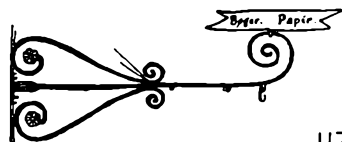
45

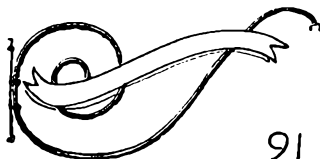
87

33

113

91

Skilte og Skiltearme i Adelgade

mure mødes i faldende tunge Linjer, det er her saa tydeligt at se, at der er en Grænse for, hvor længe det hele kan blive staaende.

Under det bjælkebaarne Fremspring i Smøgen er der en Trappeindgang med en Dør, som kun er en glat Planke, men hvis Hængsler er sirligt smedede. Hængslerne er udarbejdet med to symmetriske, fligede Snirkelsving, man kalder dem Bukkehorns-Beslag, og de kan være højest varierende i Detaljerne.

I den bageste Gaard er alt i det skrækkeligste Forfald, her staar en veritabel Ruin med afrevne Vindver og afskallede Mure. Og for at gøre Romantikken fuldkommen slynger en Vedbend barmhjertigt sine grønne Ranker henover de synkende Mure.

Nr. 73. Her er Facaden ny, men Gaarden gammel, og her fra Gaarden har man en glimrende Udsigt med et godt Billede af Baghusene i den foregaaende Ejendom.

Nr. 75. Husnummeret er indskaaret i et lille Skjold med svungne Flige, men det er ligesom den ganske kønne Gadedør af forholdsvis ny Dato, udført omkring 1900.

Nr. 77 er et stort og stateligt Nifags-Hus med Kvistgavl.

Paa Facaden et prægtigt, rigt udarbejdet Skilt af Smedejern, et Dragedyr med en stor Nøgle.

Huset og Gaarden har en særlig minderig Fortid. Her havde Kunsthaandværkeren *Dalhoff* sine Værksteder, og her boede Skuespilleren *Christen Niemann Rosenkilde*.

Jørgen Balthasar Dalhoff tog Huset i Besiddelse 1842, og saa blev der en travl og livlig Virksomhed i Ejendommen her i Adelgade. *Dalhoff* indrettede et Broncestøberi, og herfra udgik blandt andet den guldindlagte Figur af Christian den Fjerde, den som nu staar i Roskilde Domkirke, endvidere de fire Figurer, som er opstillet i Prins Jørgens Gaard ved Christians-

borg, og Gruppen Sejrens Gudinde standsende sit Firspand, paa Taget af Thorvaldsens Museum. Ogsaa Terracotta kunde Dalhoff brænde i sine Ovne. Det vældige Frontonrelief til Christiansborg blev fremstillet her, det staar nu i restaureret Tilstand i Ruinkælderen under Slottet. Foruden disse store Arbejder leverede Virksomheden mindre Ting i Galvanoplastik, Nysølv og lakeret Blik udført smukt og lydefrit.

Dalhoff havde under et Studieophold i Rom truffet Thorvaldsen, og gensidig Respekt og Sympati gjorde de to Kunstnere til Venner. Venskabet betød uhyre meget for Dalhoff, det er, som om han ydmygt vier sine Evner og sine Kræfter til Vennens Forherligelse. Nu er der jo det, at Thorvaldsen ikke i udpræget Grad gav Impulser til Kunsthåndværket, han gav sig ikke af med at forme Dagliglivets Brugsting i kunstnerisk Form. Det blev G. F. Hetsch, som kom til at tegne Forbilleder til alt, hvad Tiden krævede af slige Ting. Men her var netop Dalhoff den rette Mand, naar det kom an paa Udførelsen af selve Arbejdet. Han havde den ægte Haandværkers stædige Energi og utrættelige Taalmodighed, og det gælder om alt, hvad han har frembragt, at det er saa omhyggeligt og samvittighedsfuldt gjort, at det til alle Tider vil tjene som Mønster paa fint og godt Haandværk. Manden selv, den ærværdige Mester, maa vi tænke os i Arbejdstøjet Arbejdsdagen lang. Han var stadig i Aktivitet og stolt af sit Fag, han tog ikke Skødskindet af, fordi han skulde til et Møde eller en Forhandling.

Som et lidet Minde om Dalhoffs Virksomhed hænger der endnu paa en Mur mod Gaarden et Terracottarelieff efter Thorvaldsen: »Visdommens Gudinde besjæler Mennesket, som Prometheus har formet af Ler«.

1827 flyttede Rosenkilde ind, og her er det naturligt at lade hans Datter *Julie Sødring* fortælle:

»Jeg var et halvt Aar gammel, da mine Forældre flyttede til Adelgade. Her skraas for Prinsensgade ligger den gamle Gaard, daværende Husnummer 272 (nu Nr. 77), hvor de første elleve Aar af mit Liv randt hen. Huset er graat og uanseligt. Forbygningen indeholder Stueetage, første og anden Sal, hvilken sidste ligger oppe i den brede Gavl, der vender ud mod Gaden. Udefra er der intetsomhelst mærkeligt at iagttage — det skulde da være Vinduerne, der sidder lige op ad hinanden; men kom saa indenfor; følg mig gennem den aabne Port med de to bittesmaa Portkamre (vore Gæsteværelser) over, saa skal jeg vise Eder Skuepladsen for min første Barndoms Glæder og Sorger — en hel Verden, saaledes staar det endnu for min Erindring, naar jeg mindes de Dage.

Straks naar vi kommer indenfor Porten og staar i den forreste Gaard, bemærke vi til højre en Stentrappe med et Jernrækværk, der fører op til Trapperne i Huset. Hvor mange Gange er jeg ikke sprungen op og ned ad denne Trappe paa min Fart mellem Stuen i Huset, hvor vort hyggelige Hjem var, og Gaardene, mine Tumblepladser, med deres mangfoldige Smuthuller. Til den fir-kantede Forgaard vendte vore Soveværelser, vor lille Spisestue, Bedstemoders Værelse og Køkkenet ud. Til venstre i Forgaarden var der et stort Plankeværk, bag hvilket laa Naboejendommen, »den grønne Træsko« kaldet, med sine forfaldne Bygninger helt fyldte fra Tag til Kælder med Fattigdom. Herfra lød tidt i Nat- tens Stilhed Skrigen og Skældsord over til os, men ogsaa Scener derfra af mere oplivende Natur blev vi Vidne til.« — — —

»Foruden os boede i Huset: paa første Sal vor brave Vært,

islandsk Grosserer *Magnus*; paa anden Kattuntrykker *Hansen*, hvis Datter *Sophie* var Veninde med mine Søstre! I Kælderen under Stentrappen ud mod Gaden var der Mælkehandel. Om Sommeren stod her opstillet Stabler af Tallerkener med opsat Mælk, og midt paa Gulvet var anbragt et Kar med noget, som blev kaldt Plummermælk. En stor Blikøse hang paa Siden af Karret, og Mælken solgtes ud for en Skilling Maalet. Jeg kom ofte derned og legede med Kælderfolkernes lille Søn *Karl*. Konen stod jævnlig i en Dør, som vendte ud til Forgaarden. Naar vor Leg trak for længe ud, raabte hun: »Ka-rell Vil Du se, Du ka komme nær!« Saa lille jeg var, havde jeg Øre for og morede mig over den folkelige Udtale af Sproget. I Porten ud til Adelgade sad vor gamle Amagerkone *Kirsten* med sine Grøntsager. Hun forærede mig *Blomster*, *Hanekam*, *Krusemynte*, *Gyldenlak* og *Balsam*. Dem plantede jeg nede i Baggaarden og legede Have. Jeg skar Buketter af og bragte dem til Moder. Saa kom pludselig en Vogn, kørte hen over min Have — og knuste hele Herligheden. Men Gudskelov for Barndommen; næste Dag lavede jeg en ny. Et Øjeblik, der altid interesserede mig, var naar *Kirsten* nød sin Formiddagskaffe af den store brune *Lerskaal*. Aa, hvor den smagte! Mange Aar senere kom *Gedske Klokkers* i »Barselstuen« til at nyde sin Kaffe paa samme Maade.«

Fru *Sødring* fortæller videre og fortæller mange enkelte Træk og smaa muntre Historier om Livet her i Adelgade. Hun er en Dame med megen Lune og med elskelig Fortælleevne. Hun siger ogsaa til sine Læsere, at nu bør den, der vil studere københavnsk Folke- og Gadeliv, begive sig ud til disse Kvarterer. Ordene blev sagt 1894, og de kan med fuld Føje gentages nu, men det kan jo snart blive for sent.

Om Christian Winthers Forhold til Rosenkilde her i Adelgade har Nicolaj Bøgh fortalt en Mængde Smaatræk. Medens Digteren boede hos Grosserer Müffelmanns var det en staaende Regel, at han efter Middagsmaaltidet i Mørkningstiden gik hen til Rosenkildes, og undertiden blev han der ogsaa om Aftenen, det var Mennesker som Poul Møller, Henrik Hertz og Komponisten Krøyer, han hyppigt kunde træffe der. Ogsaa den unge Johanne Louise Pättges kom hos Rosenkilde, og Christian Winther mødte hende ikke sjældent her. Den lille Julie, den senere Fru Sødring, saa Digteren paa Knæ for Skuespillerinden i et afsides Kabinet. Johanne Louise holdt jo meget af at lade sig tilbede. Christian Winthers store Følelse var ellers i denne Periode en Datter af hans Vært, Alvilde Müffelmann, hun inspirerede ham baade til Poesi og Prosa; men saa blev Rosenkildes Stuer her i Adelgade Vidne til en Situation, der paa en Gang var komisk og tragisk. Christian Winther havde gjort Bekendtskab med en Frøken Sophie Hansen, hvis Forældre var Rosenkildes Husfæller. »Hendes Fader, der oprindelig var Bondekarl, havde slaaet sig op til at blive Farver, men var uden alt Spor af Dan-nelse; han gik sædvanligvis med Træsko paa, saa det klaprede efter ham, og der var hverken ved ham eller hans Kone Noget, der kunde tilfredsstille den unge Datters aandelige Tilbøjeligheder. Husets Vært, Grosserer Magnus, lod hende opdrage, og hun blev sat i et af Byens bedste Pigeinstitutter. Rosenkildes Døtre følte hun sig dragen til, og den Intelligens og elskværdige Tone, hun savnede i sit eget Hjem paa Kvisten, fandt hun i Stue-etagen, hvorfor hun saagodtsom altid opholdt sig dernede. Hun var ikke egentlig smuk, men meget yndig, let og graciøs, altid mild og blid. Snarere var hun over end under Middelhøjde, var

harmonisk og fint bygget, havde en skarp Profil, et dejligt, mørkt Haar, som Winther beundrede, levende mørke Øjne og en ualmindelig klar, melodisk Talestemme, som gavnede hende ved hendes tiltalende Oplæsninger; hun sværmede for Digtere, og hendes Veninde Julie Rosenkilde traf hende en Dag i Færd med at klippe »en Erindring« ud af Henrik Hertz's Kavajslag, der hang i den forreste Stue hos Rosenkildes. Noget Digterisk var der over hende selv. Blev der oplæst poetiske Værker, græd hun let, navnlig over Schillers og Goethes, og det Sværmende og Sentimentale vare ved Siden af det bundærlige væsentlige Bestanddele af hendes Natur. Andre unge Piger lignede hun ikke, som hun overhovedet ikke var lige ud ad Landevejen; i de fleste Henseender var hun imidlertid en Kontrast til Alvilde Müffelmann.

Sophie Hansen og hendes Veninde Lise Storm, vare — som jeg tidligere har omtalt — Bægge Gjenstande for Winthers Opmærksomhed. Forunderligt er det at sætte sig ind heri, naar man veed, hvor stærkt han alligevel var optagen af Alvilde. I en Champagnevise, han skriver omtrent paa denne Tid, siger han:

Tidt, naar Hjærtet maatte stride
tvivlsomt mellem hulde To,
lod Champagnen vi nedglide
for at mægle Fred og Ro;
for det Meste har den dømt:
elsk dem Bægge lige ømt. —

Vi have her hos Rosenkildes paa en Maade en Gjentakelse af hans Følelser over for de to Frøkener Müffelmann.

Han valgte altid Mørkningstiden til sine Besøg i det rosenkildeske Hus. Saa sad Husherren og Fruen hver i sit Hjørne af

den store Sofa i Stuens Baggrund og sov tilmiddag. Chr. Winther havde da i Almindelighed sin Plads ved Klaveret paa Sidevæggen, hvor han stod og konverserede Sophie Hansen. Han talte sagte, næsten hviskende — det skulde vel lade, som det var af Hensyn til de sovende Rosenkildes; men sikkert er det, at derved fik selv det Ubetydeligste, han sagde, en særegen fortrolig Karakter, som gjorde Indtryk paa en ung Pige. En Dame, som har haft Lejlighed til at iagttage ham paa dette Omraade, har sagt til mig: »Han var ret Hvad jeg vilde kalde koket. Han gjorde aldrig Kur ved flove Komplimenter, men ved fine Pikanterier; hans Stemmes indsmigrende Lyd, hans hele indtagende Person, hjalp ham utroligt. Jeg vil ikke kalde ham egentlig klog; men han havde ualmindelig fine Følehorn og forstod altid at sige Det, der gjorde Indtryk netop paa den unge Pige, han talte med.« Overfor dem, han gjorde Kur til, blev han veltalende. »Alt traadte da i Baggrunden, og kun det liflige Billede af det Nærværende begejstrede ham. Den samme Lidenskabelighed, der nu aldeles betog ham den ham ellers egne ængstelige og snu Besindighed, begavede ham tillige for Øjeblikket med en uopholdelig Strøm af veltalende Ord, der ellers sjældent stod til hans Raadighed.«

En Dag — vistnok i Dec. 1832 — var han atter bleven afviist hos Alvide og gik da kort efter hen hos Rosenkildes til en saadan Mørkningsscene. Julie Rosenkilde var dengang en lille Pige, men huskede tydeligt hele sit Liv igennem, Hvad hun den Dag overværede. Gamle Rosenkilde havde rejst sig fra Sofaen og var gaaet ind i sin Stue; da hørte Julie, at Samtalen ved Klaveret med Eet blev saa underlig urolig, Winther lagde Haanden paa sin Pande, og i det Samme løb Sophie Hansen ud ad

den ene Dør, medens Chr. Winther gik ind til Rosenkildes. »Jeg veed ikke, Hvad det er,« sagde han, »men jeg maa være bleven forlovet.« »Det maa Du saa Gu' da vide!« raabte Rosenkilde. Winther fik imidlertid snart Syn for Sagn; thi et Øjeblik efter kom Sophie Hansen ned med sine Forældre, der delte hendes Henrykkelse over den Lykke, som var overgaaet hende. Der sendtes nu Bud til Storms i Sølvgade, om de vilde komme hen til Rosenkildes for at celebrere Winthers Forlovelse med Sophie Hansen. Frøken Lise Storm stod, da Budet kom, paa en Trappe, der fra Dagligstuen førte op til Portværelset; hun besvimele og faldt ned ad Trappen, men gav ikke desto mindre dog Møde ved Deklarationsgildet og var med til at drikke de Nyforlovedes Skaal. — Da Winther om Aftenen, efterat Alt var forbi, kom ind i Rosenkildes Værelse for at faa tændt sin Cigar, sagde han: »Nu er jeg det ulykkeligste af alle Mennesker; for jeg har aldrig villet forlove mig med hende.« »Saa skal Du saa Gu' ogsaa gjøre det forbi igjen,« sagde Rosenkilde. »Nej,« svarede Winther, »det var, fordi det var Mørkning, og saa var jeg i en saadan Stemning, at jeg ikke vidste, Hvad jeg gjorde; jeg handlede paa Trods. Nu maa jeg blot have en Tid til at sætte mig ind i det, saa skal det nok gaa — det er blot kommet mig altfor overraskende.« Han havde sikkert tænkt, at Alvildes Følelse for ham skulde klares derved, at hun fik ham at se som en Andens Brudgom.

Ulykken var den, at Winthers øjeblikkelige Stemninger, der aldrig havde Modvægt i fast Villie og Karakter, tidt bragte ham til at foretage Skridt, han siden bittert fortrød, og denne hans bløde, bøjelige, flydende Natur gjorde lidt efter lidt hans Liv ulykkeligt.« — — —

Nicolaj Bøgh fortæller nu meget levende om den pinlige »Forlovelsestid« — Sophie Hansen blev sendt paa Landet og kom der i Forbindelse med Emil Aarestrup, og ogsaa denne Digter lod sig daare. Det var til hende, den lille Pige fra Adelgade, han skrev:

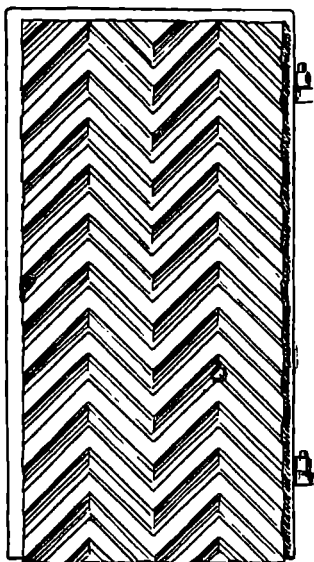
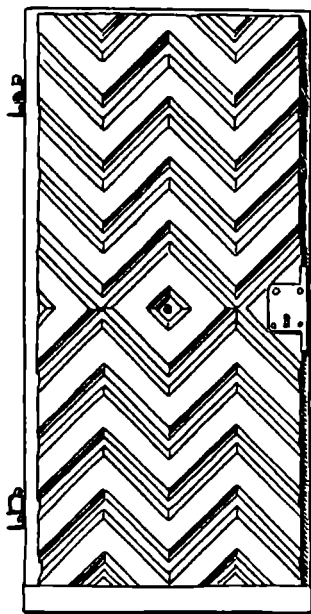
Der er en Trolddom paa Din Læbe;
der er en Afgrund i Dit Blik;
der er i Lyden af Din Stemme
en Drøms æteriske Musik.

Der er en Klarhed paa Din Pande;
der er et Mørke i Dit Haar;
der er en Strøm af Blomsteraande
omkring Dig, hvor Du gaer og staaer.

Der er en Skat af evig Viisdom
i Smilehullet paa Din Kind;
der er en sød, jomfru'lig Elskov,
en Stjærnetaage, i Dit Sind.

Der er en Verden i Dit Indre,
en sværmerisk, kaotisk Vaar,
som jeg umuligt kan forglemme,
som jeg tilbeder og forstaaer.

7 Aar boede Rosenkilde her i Adelgade Nr. 77. Han har jo gjort sig bekendt som en uforlignelig Komiker, især naar han spillede i Heibergs Vaudeviller. Datteren skal have givet Borgerkoner og Magdeloner aldeles fortræffeligt, og saa har hun jo

Gadedørene Adelgade Nr. 67 og 72

skrevet og udgivet sine Erindringer. Sønnen *Adolf Marius Rosenkilde* var ogsaa Skuespiller, en bærende Kraft ved Theatret og desuden Forfatter til adskillige morsomme Smaating, det mest kendte er »Anders Tikøb«.

Mens Familien Rosenkilde boede her i Huset, kom mange fremragende Folk som Gæster i det interessante Kunstnerhjem. Man kan nævne *Krøyer*, Komponisten til »Der er et yndigt Land«, Professor *Heiberg* og hans unge Hustru *Johanne Louise*, *Christian Winther*, *Poul Martin Møller*, *Henrik Hertz*, *H. C. Andersen*, *St. St. Blicher* og *Phister*.

Om Fru Sødring selv kan der være Grund til at meddele følgende. Da Rosenkilde fik en Datter 19. Juli 1823, besluttede han, at hun skulde opkaldes efter hans Yndlingskomponist, hun kom derfor til at hedde Julie Weber. Det var Faderens Haab, at hun skulde blive Tonekunstnerinde, men en tilfældig Situation bevirkede, at hun blev Skuespillerinde. Den 8. November 1843 debuterede hun paa det kongelige Theater, hvor hun viste sig i Besiddelse af et stort dramatisk Talent, hun kom efterhaanden til at spille mange Pige- og Koneroller, og især blev hendes Magdalone-Figur aldeles ypperlig, særlig fordi den var udstyret med smaa, skarpt opfattede realistiske Træk. 1849 blev hun gift med cand. polyt. Christoffer Hansen Sødring, der senere blev en kendt Mineralvandsfabrikant. Efter at hun havde fejret sit 25 Aars Jubilæum 1868, gik det ned ad Bakke med hendes Helbred, 1876 trak hun sig tilbage fra Theatret og levede de sidste 20 Aar af sit Liv som en kærlig og hyggelig Husmoder. Hun døde 27. April 1894 og blev begravet paa Gentofte Kirkegaard.

Nr. 79 er Bager Lichtenbergs bekendte Sted. Under Husets Hovedgesims er der Konsoller i Renæssancestil, og paa Façaden ved Siden af Porten er anbragt en pyntelig smedet Lygtearm.

Nr. 81 og Nr. 83 er ret nye Huse, men der knytter sig et theaterhistorisk Minde til Nr. 83. Her boede i 1837 en 25-aarig ung Mand *Jørgen Christian Hansen*. Han var født henne paa Toldbodvej, hvor Forældrene havde en lille Beværtning med Have og Keglebane. Han gik i Haandværkerlære, men hans ungdommelige Begejstring og Kærlighed til Sang og Musik fik ham til at melde sig ved det kgl. Theater hos Syngemester Siboni. 20 Aar gammel debuterede han ved en Elevforestilling og gjorde overvældende stor Lykke.

1836 kom Komponisten Marschner hertil for at indstudere sin Opera »Hans Heiling«, og Siboni foreslog da, at Jørgen Christian Hansen fik Lov at forsøge sig i det meget krævende Parti, og her vandt han sin afgørende Sejr. Med sit hjertegribende Spil og med sin Stemmes forunderligt smeltende Klang betog han hele Publikum. Fra det Øjeblik af hører han til vor Operas allerypperste, saa det har været et stolt og lykkeligt ungt Menneske, der logerede sig ind her i Adelgade. 1839 blev han udnævnt til kongelig Skuespiller, og fra da af sang han de store Partier i »Don Juan«, »Wilhelm Tell«, »Figaros Bryllup«, »Joseph og hans Brødre«, »Iphigenia i Aulis« foruden andre. Som Sverkel i den romanceagtige »Liden Kirsten« præsterede han ogsaa det allerfortrinligste musikalske Foredrag. Hans sidste Levetid blev naturligvis ikke fri for Skuffelser og ikke uden Smerter over kunstnerisk Afmagt. 1875 fik han Afsked fra Theatret, og han døde her i Byen 1880.

Nu i vore Dage er der Galvaniseringsværksteder inde i Baggaarden. Det er interessant at se en saadan Virksomhed i fuld Gang. Øvede, behændige Folk manøvrerer med store Skibsdele og andre Sager af Jernblik. Først skal Tingene renses i Saltsyre og bagefter nedsænkes i flydende Zink. Det er store kemiske og fysiske Processer, der foregaar her.

Nr. 85. Huset har Kvistgavl og er en gammel Øltappergaard. Baggaarden ligger hen som noget bortgemt. I Bindingsværket er der Vindver med smaabitte Ruder, alting er saa beskedent herinde, saa underligt sørgmodigt i Stemningen.

Nr. 87 er et højt, stort, kedeligt Hus, det mest morsomme findes inde i Gaarden, her er der en højst ubekvem Bekvemmelighed, men den er i fuldkommen ren Empire. Der er Plads til fire

Personer samtidig, og de kan hver især faa Fred og Ro til at sidde der og gruble over Tilværelsen.

Nr. 89 er prydet med en Æggestav paa Façaden, og Hovedgesimsen paa Huset har en fortrinlig kraftig Profil.

I Gaarden her er der et mærkeligt, meget malerisk, halvrundt Sidehus. Man troer at staa overfor et gammelt Fæstningstaarn, naar man første Gang ser det. Imidlertid er der ikke noget særdeles historisk ved Huset. Det har faaet sin aparte Grundplan, fordi den var mest praktisk. I andre Gaarde i Kvarteret kan man se Sidehuse, der ganske vist ikke er runde, men som har meget bredt afskaarne Hjørner, og det gør jo samme Gavn, der vindes Lys og Gaardsplads derved.

Over Døren i Baghuset er indmuret en Sandstenstavle, eller rettere, to Sandstenstavlere, den ene over den anden. Den øverste, største og ældste viser os tre Bindøkser og et symmetrisk slyngt Monogram, der vist kun kan tydes som N. N. M., desuden Anno 1767. Det hele er kronet af en kraftig Bue.

Stenen maa være opsat af Øltapper *Nicolai Neumann*. Naar han anbringer Økser i sit Skilt, maa det være, fordi han har brygget Øksehammer-Øl, til Sammenligning kan man jo betragte et Trælaag til et Ølkrus fundet ved Grundgravning i København, det har ogsaa indskaarne Figurer, der viser en Hammer og en Økse, og stammer fra samme Tid som Stenen.

Paa den lille Sten staar indhugget:

EIENDOMMEN GIENOPBYGGET ANNO 1836
AF URTEKRÆMMER IENS RISTING

Nr. 91 er et højt Hus med Kvistgavl, det har fire Fag, men de yderste er bredere end de inderste. I Tiden lige efter 1800 ejedes Stedet af en Guldsmed *N. C. Lindberg*.

Nr. 93 er Hjørnstedet til Sølvgade. Huset har Mansardtag, og der er indstukket en Profilbjælke mellem de to Tagflader. Mod Sølvgade har Huset en Kvistgavl paa et Fag.

Sandstenstavlen Adelgade Nr. 62

Her i dette smukke Hus sad i Aaret 1786 en ung Mand og digtede Romaner og Skuespil. Det var den dansk-tyske Forfatter *Christian Levin Sander*. Han var født i Itzehoe i meget beskedne Kaar, men han blev hjulpet til Undervisning, saa han kunde blive Lærer. 1783 kom han til Danmark som Huslærer i den Reventlowske Familie. Mens han boede her i Adelgade, digtede han paa Tysk, og det vakte ikke særlig Opsigt, men senere i

1797 slog han igennem med et dansk Drama »Niels Ebbesen af Nørreriis eller de Danskes Befrier«. Det vandt stort Bifald og har givet ham et Navn i den danske Litteratur. Hvad han siden udgav har Kritikken aldeles vraget. Han fik altsaa kun frembragt et eneste Værk af Værdi, men det skal til Gengæld være mærkeligt værdifuldt ved sin dybe Karakteristik. Sander blev Lærer med Professortitel ved det pædagogiske Seminar, og senere knyttedes han til Universitetet, hvor han forelæste over Deklamerekunst og Tysk. Han døde her i København 1819.

Sanders Drama »Niels Ebbesen« kan ikke siges at være uden Betydning indenfor den danske Litteratur. Det har paavirket Ingemann og givet ham Impulser til hans Middelalder-Romaner.

Den sidste Klynge Huse mellem Sølvgade og Klerkegade ser egentlig ganske interessant ud, men aabenbarer dog ingen særlige Mærkværdigheder, selvom man kigger ret godt efter.

Hjørnестedet Nr. 97 er stort og nyt, det har afløst to gamle kønne Huse, men fra Nedrivningen af dem er der ikke bevaret andre synlige Minder end Fotografier og Billeder.

Nr. 99 er et Firefags-Hus med to gamle Kviste. Mod Gaarden er der en lukket Svale med smaabitte Vindver. I Aarene lige efter 1800 havde en Fiskebløder sin Virksomhed i dette Hus.

Nr. 101 er et lavt Hus paa otte Fag med Svale mod Gaarden. For 100 Aar siden var Brøndums Brændevinsbrænderi installeret her i Nr. 99 og Nr. 101. En Digter, hvis Navn vi senere træffer paa, har besunget det Brøndumske Produkt, og det har vel forøvrigt sidenhen inspireret adskillige flere Digtere, her skal blot citeres en Strofe af Adolph Recke, den lyder saaledes:

Ja, kjender Du hans Aqvavit den fine
Saa kjender Du ikke til Mavepine.

Nr. 103 er et Trefags-Hus. Inderst i Gaarden paa venstre Haand ses en ejendommelig Vindeltrappe halvt skjult under ældegraa Bræddevægge. Der kunde være Grund til at minde Kvarterets Beboere om Spækhøkerbutikken i Kælderen. For en halv Snes Aar siden reklamerede Indehaveren for sine Varer med Papskilte, som han selv skrev, og som uundgaeligt maatte fange Kundernes Opmærksomhed. Spækhøkeren var en virkelig Foregangsmand paa Skiltekunstens Omraade, der skal jo Fantasi og Evne til at lave Skilte, som kalder Kunder til Vinduet og gør dem til Købere i Butikken. Skiltene kunde lyde saaledes: Vejret er til en lille Flæskesteg, Frue! — Kødfulde Ben! — Paa en Hylde i Vinduet var udstillet fem Grisehoveder med Paaskriften »Pæne Hoveder!« Ved Skinkerne var der et Papskilt med Paaskriften: »Kog paa en hel, saa har De til Paalæg!«

Saadan kunde det skifte og variere. Den Spækhøkerbutik var værd at standse ved, her var altid ny Underholdning.

Nr. 105 er ogsaa et Trefags-Hus. Paa en Dør, der gemmer sig i en Krog i Gaarden, er der elegante Bukkehornsbeslag af den ikke helt almindelige Type. De er her mere bladformede. Snirklerne er udhugget i Konturer.

Nr. 107 er et Firefags-Hus med Kvistgavl, der har hele Husets Bredde. Ved hver Side af Gavlen ligger der en gammeldags Regnvandsrende af Træ. Slige Trærender er ellers afskaffet, fordi de i ældre Tid i Stedet for at være foret med Bly var gjort tætte med Tjære og derfor under Ildsvaade virkede som Lunter, der førte Ilden videre fra Hus til Hus.

Nr. 109. Dette Hus har ligesom det foregaaende Kvistgavl i hele Façadens Bredde. Fra Gaden kunde man antage disse Huse for at være Gavlhuse, men set fra oven danner Tagrygningernes

Linjer et Kors, saa at Husene egentlig har Gavle til fire Sider. Her i Nr. 109 er *Sabinskys* gamle kendte Forretning.

Nr. 111, Hjørnstedet til Klerkegade. Huset er paa otte Fag og har Kvistgavl med seks Fag. Over de to Kældernedgange er der Skærmtage baaret af karnisformede Konsoller. I Begyndelsen af 19. Aarhundrede var der Tobaksspinderi i dette Hus.

Mellem Klerkegade og Fredericiagade ligger nu tre ret moderne Ejendomme, Nr. 113 — 115 — 117. Nr. 115 er Brandstationen. Den blev indrettet her 1889, efter at Kristiansborgs Brand havde givet Anledning til en højst paakrævet Nyorganisering af det københavnske Brandvæsen.

Det er dog kun Forbygningen ud til Adelgade, som er bygget og indrettet til det specielle Brug. Baghuset er adskilligt ældre, og det rummede i sin Tid Værksteder baade i Stue og Kælder. Disse Kældre er imidlertid blevet opfyldte og Stueetagen omdannet til Hestestald. For en Snes Aar siden blev Hestene afskaffet af Brandvæsenet, nu er alt Materiellet motordrevet. Herinde i Gaarden staar der et Kastanietræ, det skyder godt i Vejret og løfter sin Krone højt mellem de graa Mure. Den Brandmand, som har Vagt herinde, fortæller, at Træet vel grønnes ved Foraarstid, men aldrig sætter Blomster. I Gaarden ved Siden af tilhøjre staar der ogsaa et Træ hinsides et Plankeværk, Brandvagten siger, at der for ikke saa længe siden var fire Træer, men de tre maatte fældes, da der skulde indrettes en Luftbro mellem Brandstationens Forhus og Baghus.

Nr. 117 er Hjørnstedet til Fredericiagade. Huset er dekoreret med Stukornamenter, store Fyldinger i Renæssancestil. I Hjørnebutikken er Sct. Pauls Apotek. Gennem de store Ruder kan man se, at Apoteket har et pragtfuldt Kassetteloft med skøn og

rig Dekoration, Ornamenter i stærkt brogede Farver og Relief-gengivelser malet graat i graat. Det er Arbejder fra en Tid, da Haandværkerne, især Malerne, fik store og vanskelige Opgaver, og derfor blev uddannet til at kunne løse slige Opgaver.

Saa er vi naaet ud til Nyboder, vi ser de karakteristiske to gulkalkede Gavle med et Plankeværk imellem, og herude bliver Adelgade til Sct. Pauls Plads.

Den røde Murstensbygning med en Græsplæne foran blev opført 1903 og er Embedsbolig for Marinens Officerer.

Som et ypperligt point de vue i Gadebilledet ligger Sct. Pauls Kirke, vi har kunnet skimte den lige fra det Øjeblik, vi begyndte Turen oppe ved Gothersgade. Jo nærmere vi kom Kirken, desto flere Detaljer blev os synlige. Nu kan vi betragte den nærved og konstatere, at den er opført af røde Mursten paa Granit-sokkel, og vi ser, at Spiret er muret af Sten med lyse og mørke Skifter. Kirken er opført efter Tegning af Arkitekt J. E. Gnudtzmann. Grundstenen blev nedlagt Allehelgensdag 1872, og Kirken blev indviet den 19. Februar 1877.

Saa kommer Turen til Adelgades østre Side, de lige Numre. Hjørnestedet til Gothersgade er et stort ret moderne Hus, det er her *Møller* og *Mammens* Isenkram- og Værktøjshandel har været igennem lange Tider.

Midt inde i Karréen har der i gamle Dage ligget en stor Have, for 50 Aar siden var Haven blevet sløjft til Fordel for en Tømmerplads, nu er det meste af Arealet bebygget med Kommunens Elektricitetsværk. Forud for dette vældige, kommunale Kom-pleks laa der paa den lille Strækning mellem Gothersgade og Helsingørsgade ialt 16 Ejendomme med Façade mod Adelgade, nu ser det hele jo ganske anderledes ud.

Nr. 4 er kun en Rest af et halvt nedrevet Hus. I meget fjerne Tider tilhørte Stedet en Apotheker *Esaias Fleischer*, som havde fire Huse og dertil endda en Byggeplads i denne Karré.

Nr. 6 er ommuret mod Gaden og ser derfor temmelig nyt ud.

Nr. 8 er et Trefags-Hus med Svale mod Gaarden. Det har i sin Tid tilhørt Brandmajor Kirkerup, vi vil sidenhen møde Navnet endnu et Par Gange paa de følgende Blade.

Nr. 10 er et højt smalt Hus med Port ind til den elektriske Station. I Begyndelsen af det 19. Aarhundrede var der Kattuntrykkeri i et Hus paa denne Grund. Den følgende Façade af røde Mursten har højt tilvejs et Granitrelicf, der viser Stadens tre Taarne og under dette kommunale Vaaben danner Jernbogstaver Indskriften KJØBENHAVNS KOMMUNE. 1904. Midt paa Façaden er en høj og bred Port med Granitportal. En nyere Tilbygning med Betonmure naar helt hen til Helsingørgade, hvor der nu er dannet et retvinklet Hjørne.

Hinsides disse høje Mure, som er opført i moderne Gigant-Arkitektur staar den vældige høje, røde Skorsten, som nylig har faaet Selskab af to, dog ikke nær saa høje, forsøvede Skorstene. Det imponerende tekniske Anlæg her midt i den gamle Bebyggelse er jo absolut en Skønhed og en Seværdighed, en heldig Gevinst for hele Gadebilledet. Netop Kontrastvirkningen er jo værdifuld baade for det gamle og for det nye.

De smaa gamle Huse, som maatte vige for det store nye Komplex, havde vel allesammen Minder om Mennesker og mærkelige Tildragelser at gemme paa, men det er vist altsammen gaaet tabt. Her skal blot nævnes nogle faa Navne, som knytter sig til et Par af de nedrevne Huse, saaledes var der i Nr. 16 en Pige-skole, som bestyredes af en Frøken *J. M. Viborg*, det var i

1860'erne. Paa samme Tid boede der i Huset en Lithograf, som hed *J. J. Froyland* og en Kobberstikker *C. Heimburger*.

I Nr. 24 boede der for 100 Aar siden en Skomager, som hed *L. Chr. Aborre*, det Navn er der vist ingen, som bærer mere.

Samtidig med Pigeskolen i Nr. 16 var der ogsaa en i Nr. 28, den tilhørte en Frøken *C. Nyholm*.

I Nr. 28 paa tredie Sal boede *Hans Balzer Dahl*, som var en kendt og dygtig Xylograf. Han var født i København 1825, kom i Lære hos Xylograf Flinch, besøgte Akademiet og kom efterhaanden til at arbejde for Illustreret Tidende. Hans mest bekendte Præstation er »Træsnit efter danske Kunstnere«, som blev udgivet af Foreningen »Fremtiden«.

Nr. 32, som var Hjørnestedet, var et Bindingsværkshus med Beværtning i Stuen. »Det skarpe Hjørne« var meget populært i Byen, og det blev derfor saa hyppigt tegnet og malet og fotograferet, at dets Udseende lige før Nedrivningen paa det nøjeste er bevaret for Efterverdenen.

Nr. 34 er Sukkerhuset med de to forgyldte Sukkertoppe paa Muren ved Butiksdøren. Den røde Murstensbygning med det taarnagtige Hjørne er godt kendt af Københavnerne, i hvert Fald er der mange, som husker den store Ildebrand i 1914, dengang det var saa haard Frost, at Vandet fra Sprøjteslangerne dannede mærkelige Isformationer. Sukkerhusgaarden blev her ved forvandlet til en fantastisk Seværdighed, der fremkaldte en hel Folkevandring i de kolde Vinterdage.

Bagved Forhusene mod Adelgade og Helsingørsgade strækker det vældige Fabriksareal sig, diagonalt i Forhold til Husblokken. Men nu synes hele Arealet med sine Bygninger at være udlejet til mange særskilte mindre Virksomheder.

I gamle Dage var her et storartet Haveanlæg, og det har tilhørt store, rige og fornemme Folk som Kunstkammerforvalteren *Bendix Grothschilling* og Etatsraad *Løvenørn*, men det ligger 200 Aar tilbage i Tiden. Fra en noget nærmere Tid er den lille rørende Hverdagshistorie, som fortælles i Optegnelser af den københavnske Købmand Luis Bramsen:

»Sophie de Coninck og Emilie Garrigues gik begge i Skole hos *Surleau*, der havde et temmelig begrændset Pigeinstitut paa Hjørnet af Helsingørsgade og Adelgade i Raffinaderiets Forhus. Man har her et Bevis paa, hvad man paa den Tid tog tiltakke med, selv som 1. Klasse! Sagen var den, at Hr. *Surleau* var Bestyrer af Sukkerhuset. Han havde maaske ogsaa engang været Ejer. Han var tydsk og hans Kone ligesaa. Af hans to Døttre bestyrede *Caroline* og *Moderen* og nogle duelige Lærere Institutet, som indtog en vis Stilling i Hovedstaden. Min Søster *Ida* besøgte ogsaa den Skole, hvor jeg ikke sjælden som Dreng afhentede hende, ikke uden at beundre den nydelige Frøken *Caroline Surleau* med sin smukke lille Mund og hele kvikke og livlige Optræden. I den Skole gik da foruden andre — *Hilda Köhl*, paa Alder med de øvrige og ikke meget yngre end jeg selv. Hun var Datter af Captajn *Köhl*, Bogholder i Central-kassen, og havde en Broder *Harald*, den nuværende Grosserer, og tvende Søstre, *Thora*, som var gift med *Adam Schwartz*, og *Asta*, der endnu lever ugift med sin Moder. Naar jeg nævner *Hilda Köhl* her, da er det fordi hun var min Ungdoms Kjærlighed, saa alvorligt som en Dreng paa 14—15 Aar kan forelske sig i en Pige. Hun var vist ikke smuk, men hun var nydelig og meget beskeden. Uagtet jeg har havt hendes Haand 100 Gange i min i Leg og i Dands, har jeg aldrig trykket den, og hun vidste

dog, hvor meget jeg holdt af hende. Det var en afgjort Sag, at hvor vi mødtes til Bal eller Dands, der var Cotillon min Dands, og hun har aldrig svigtet mig. Vi boede paa den Tid i Sølvgade, og naar jeg gik til Skole, da gik Surleaus Pigebørn fra deres, og vi maatte da mødes i Adelgade, naar jeg passede paa, thi Emilie Garrigues og Mary Jane (Aarestrup) skulde til Dronningens Tvergade og Hilda til Store Kongensgade ad Dronningens Tvergade. Mødet skete saa beskedent og indskrænkede sig til en venlig Hilsen, at det — uagtet dets temmelig paafaldende Punktighed — vilde være gaet af uden Paatale, hvis ikke Kammeraterne havde drillet hende. Der behøvedes da ogsaa kun en Antydning herom, for at jeg ophørte med mine Anslag.« — — —

Bestyreren af Skolen og Sukkerhuset *Johan Ludvig Surleau* døde 1833, og ved hans Død blev Sukkerraffinaderiet solgt til Grosserer *Ferdinand Tutein*. 1859 overtog Sønnen *William Axel Tutein* det. Ti Aar senere udlejedes det til Det kjøbenhavnske Skibsrhederi, der overtog det ved Køb 1872 for allerede samme Aar at afhænde det til De danske Sukkerfabrikker.

Nr. 36. Stedet ejedes for godt 100 Aar siden af en Kattuntrykker *S. I. Barchmann*. Man faar lidt at vide om denne Mand og hans Hus gennem en lille Artikel, som en anonym har begæret indrykket i Skandalebladet »Skjersilden«, 1833.

Bøn til *Sr. Barchmann* i Adelgaden No. 221.

Sr. Barchmann i Adelgaden bedes at anskaffe en forsvarlig, engelst, eller dansk Mundkurv, det er ligemeget, til sin hvid- og brunplettede Hønseshand, da denne har faaet til Maneer at bibe Trøie- og Njoleærmer af Smaadrenge, der passere den forbi. Runde dette ikke ske, og dens Dressur skulde være for bestøstelig, foreslaaer man ham, at lade nogle af dens farligste Tænder trækkes ud af en af vore mest udmærkede Hundedofterer, eller lade den udstoppes og henlægges ved Siden af den pæne, graa, stille og rolige Hund, der ligger og ligger i hans Bindue.

Nr. 38. Gadedøren fra Empiretiden er et overordentlig fint Stykke Snedkerarbejde. Den er lodret delt med Hængsler, saa at hele Døren saavel som kun dens ene Halvdel kan aabnes. Gadedøren er sørgeligt skamferet af Slid og ublid Behandling, men maaske vil den engang blive et Museumsstykke og komme under kyndig Varetægt. Naar saa de mange Farvelag bliver forsigtigt fjernet, og selve Træet kommer tilsyne, saa skal Fagfolk nok kunne glæde sig over de fine Profiler, de fint drejede Rosetter og de fine smaa Stave i de lange Hulrifler. Mesteren for en slig dejlig Dør havde fortjent at blive paaskønnet, selvom det skulde ske sent, men ingen kender jo hans Navn.

Inde i Gadegangen er der indbygget et morsomt stort Skab.

Nr. 40 — 42 — 44 er Firefags-Huse. Nr. 42 er en høj, temmelig ny Bygning. Nr. 44 har et stejlt skraanende Tag med een gammel Kvist med buet Overkant.

I Nr. 44 er Gadedøren tydeligt nok Empire, men mærkelig bred og undersætsig, tung og massiv. Det er en udmærket Variant af den Type, der har en stor Fylding paa den øverste Del og et paalagt Parti nedentil under en profileret List.

Nr. 46. Gadedøren her er noget for sig selv, den har 9 lodrette Fyldinger ordnet i 3 Rækker, de midterste er lidt højere end de øvre og nedre.

Nr. 48. Gadedøren her er nok i Empirestil, men det lille Ornament paa den riflede Fyldingsbund røber, at det kun er en tredive-fyrre Aar siden, at den er blevet udført.

Inde i Gaarden er der et lille, gammelt Sidehus med Mansardtag, og foran det gror der et Elmetræ. Her er saa stilfærdigt, kønt og hyggeligt.

Nr. 50. Huset har Midtfremspring med fire Fag, og til hver

Side herfor er to Fag. Gadedøren er et smukt Empirearbejde, den har ligesom Hammerbjælken kønne og kraftige Profiler.

Omkring 1860 boede Lithografen *Jens Vilhelm Ferdinand Larsen* i dette Hus. Han blev født i København 1830 og lærte sit Fag Lithografien i Bings og Ferslews Stentrykkeri, han be-

Sandstenstavle fra Adelgade Nr. 78
(Den gamle By i Aarhus)

søgte ogsaa Kunstakademiets Skoler. Blandt hans selvstændige Arbejder kan nævnes en Del Blade af Værket »Billeder fra Land og Sø«, og han er desuden Mester for de store, kendte og yndede Farvetryksbilleder »Sundet ved Kronborg« efter Neumann, »Kjøbenhavn fra Søsiden« efter V. Melbye og »Parti ved Gammelstrand« efter Heinr. Hansen. Disse Billeder, som endnu ud-

gør den bedste Pryd og Pynt i mangfoldige Hjem, tør ingenlunde regnes for ringe Ting, de kan være deres Ejer til megen Glæde, de er udført med uhyre Nænsomhed, og de er i topografisk Henseende samvittighedsfuldt korrekte.

Nr. 52 har Kvistgavl med fire Fag. Façaden har ialt otte Fag. Lige efter 1800 boede der en Billedhugger *C. L. Stawe* i dette Hus.

Nr. 54 er et højt Hus med Kvistgavl, ialt har Huset seks Fag, i Kvistgavlen er der fire. Paa Baghusets Tag er en gammel Vejrfløj, den ses bedst fra Gaarden i Nr. 52. Flere Aar igennem nævner de gamle Vejvisere, at der paa tredie Sal bor en Madam, som snart kaldes Kagekone og snart Kogekone, hun hed *Weichel*. Det var omkring 1870.

Nr. 56 er et Firefags-Hus. Gadedøren har fem Fyldinger, men er uden Profiler. Mod Gaarden er der Svale. Her er ganske smalt og snævert, og man har en tydelig Fornemmelse af Fortid. Nedløbsrørene langs Gaardmurene har lange skraa Forgreninger, og uden for Vindverne er der Træstativer med Snore til Tørring af Vasketøj.

Nr. 58 er Hjørnested til Dronningens Tværgade. Mod den lille Gaard er der Etagefremspring, et ypperligt malerisk Motiv for en Kunstner. Mellem Bindingsværksmurene har man et morsomt langt Kik forbi Husenes Gaardsider.

Nr. 60 er Hjørnested med Hovedfaçade mod Dronningens Tværgade. I Gaarden er der Etagefremspring.

Nr. 62 har Midtfremspring med fire Fag, til hver Side for Fremspringet er to Fag.

Over Husets Gadedør er indmuret et lille Stenbillede, der forestiller en Fugl, og som har Aarstallet 1771. Fuglen skal være

en Trane, og den er her fremstillet som Vagtsomhedens Symbol. Dyret har løftet en tung Sten i sin ene Klo for ikke at falde i Søvn, den vilde jo vaagne i samme Øjeblik, den tabte Stenen. For de gamle var Tranen ikke blot Sindbillede paa Vagtsomhed, man tilskrev den ogsaa Forudfølelse af kommende store Begivenheder. Til dens høje Stemme knyttede der sig forskellig Overtro, og Sagnene ved at berette om Tranens sejrige Kampe med Pygmæer. Kalmykkerne holder Tranen for et helligt Dyr paa Grund af dens skaldede Hoved, ogsaa Mongolerne ærer den, og for Japanerne gælder den for at være Budbringer fra Lykken og Tildeler af et langt Liv.

Aarstallet 1771, som er tilføjet Billedet, svarer til et Ejerskifte, idet en Øltapper *Lauritz Hansen Mølgaard* i det nævnte Aar overtog Huset efter en Væver-Enke.

Sidehuset har mod Gaarden bredt afskaarne Skraahjørner, det er paa den Maade lidt i Familie med det halvrunde Hus i Nr. 89.

Nr. 64 er et højt, ret moderne Hus. Paa Façaden er indmuret Prydelser af brændt, glaseret Ler, de er dog meget enkle og lidt iøjnefaldende. — For 200 Aar siden ejedes denne store Grund af *Henrik Christopher Ahlefeldt*.

Nr. 66 er et Firefags-Hus. Gadedøren har fem Fyldinger, ingen Profiler, men hver af Fyldingerne er affaset mod de fire Sider. Mod Gaarden muret Trappesvale.

Nr. 68. Hjørnested mod Prinsensgade. Det er her, der er en morsom aaben Gaard ud mod Adelgade. I Sidehuset paa højre Haand ligger endnu en Hejsebjælke paa Plads i sin Loftsluge. I selve Hjørnefaçaden har hver Etage kun et stort Vindve, men til hver Side for disse Vindver er en lillebitte Glug med fine Støbejernssprosser. Bebyggelsen er i høj Grad malerisk.

Nr. 70. Dette Hus danner det andet Hjørne af Prinsensgade. Begge Hjørneejendommene har Mansardtag.

Nr. 72 er et Trefags-Hus med Kvistgavl. Gadedøren har paa lagte Revler i Sildebensmønster. Sidehuset har Etagefremspring.

Nr. 74 er ogsaa et Trefags-Hus. Gadedøren har en lodret Midtlist og til hver Side for denne fire lige store Fyldinger. Det lille Vindve over Gadedøren har et enkelt, fint Sprossmønster. Huset har Svale mod Gaarden.

Nr. 76 er et højt Firefags-Hus med Kvistgavl. Gadedøren har fem Fyldinger, de er hver især indrammet med Profiler og afaset mod de fire Sider.

Nr. 78. Huset har Kvistgavl og Midtfremspring, desuden er her pyntelig Muring, Rammer omkring Vindverne og fordybede, firkantede Felter. Indtil fornylig var der over Gadedøren indmuret et Brændevinsbrænderskilt, der vist nok var blevet opsat omkring 1750 af *Poul Esbjørnsen*. I Skiltet saa man en Brændevinsovn og ved Siden af den et Svalekar. Fra Ovnhatten førte Rør ned til en Tønde paa Jorden og ved Siden af laa tre fyldte Tønder opstabled. Paa Hylde var opstillet forskellige Krus og Potte- og Pæglemaal og desuden nogle Flasker af forskellig Form. Men midt i dette stilfærdige Brændevinsbrænderi optraadte en lille Bjørn, som klatrede op for at labbe Vand af Svalekarret.

I Ejendommen har der været Brændevinsbrænderi og Koholderi helt op mod vore Dage, og her lever endnu Tradition om, at der stod Køer opstaldet paa første og anden Sal i Baghuset. De stakkels Dyr er blevet hejset op og halet ind ad Lugerne og har saa maattet tilbringe deres Liv under Forhold, der ikke var bedre end Menneskenes.

I Aarene mellem 1797 og 1808 boede Billedhugger Stanley her.

Carl Frederik Stanley var født i England. Han kom som 8-aarig her til København, det var i Aaret 1746. Han blev en af de første Elever i det nyoprettede Kunstakademi og vandt allerede 20 Aar gammel den store Guldmedaille. 1778 udnævntes han til Professor ved Akademiet. Stanley skildres i sine yngre Dage som et smukt, elegant og aandfuldt Menneske, men hans Tilværelse blev langt fra lys og harmonisk, den blev efterhaanden mere og mere elendig og sørgelig. Kone og Børn forlod ham, og saa sad den ensomme Mand tilbage og pintes haardt af økonomiske Sorger. Mens Stanley boede her, søgte han sig Venner og Omgang blandt Gadens Beboere, og han befandt sig godt imellem disse Mennesker, han følte sig forurettet af sine Kunstfæller og blev mere og mere bitter paa sin Skæbne. Han gik om i en højst ussel og lurvet Dragt og slæbte altid rundt med sin Skødehund paa Armen. Ofte maatte han bede Folk om Hjælp til det daglige Brød, han blev Genstand for Medlidenhed, det hele var saa trist og tragisk. Han døde 1813.

Stanleys mest bekendte Arbejde er Gravmælet over Dronning Louise, Frederik 5's første Dronning. Arbejdet blev paabegyndt i 1768, og Kontrakten lød paa, at det maatte tage fire Aar, men det kom til at vare mere end 20 Aar inden det blev færdigt og opstillet i Roskilde Domkirke. Stanley har ogsaa udført Gravmælet i Sorø over Greve Thott ligesom ogsaa den almenkendte, fortræffelig Buste af Johannes Ewald. I Riddersalen paa Christiansborg var der to store Malmrelieffer af Stanley.

Hvis vi følger denne Grund helt tilbage til Slutningen af 17. Aarhundrede opdager vi, at den dengang var en Garverhave, som tilhørte de københavnske Skomagere. Garverhaven optog ogsaa Nabogrunden, nuværende Nr. 80.

Nr. 80. Huset har Port, men ingen Portfløj. Man skal gaa ind og se denne herlige Gaard med et Sidehus, hvis Hjørne hviler paa en Stolpe, og med de forskelligste Kroge og Hak, Murflader af ulige Højde, Vindver af forskellig Størrelse, Tage af de mærkeligste Former og Skorstene af sære Konstruktioner.

Nr. 82 er et stort Hus med et noget nymodens Udseende. For halvandet Hundred Aar siden hørte der et lille Haveanlæg til Ejendommen, og her havde Bueskyderne deres Klub.

Endnu i Mands Minde var der Liv og Munterhed i Smedekroen, som Huset hed, her var ovenikøbet en Dansebod, som dog maatte slutte sin Tilværelse engang i 1860'erne.

Nr. 84 er et lille Trefags-Hus og Nr. 86 ligesaa, de har begge Svale mod Gaarden. I de lukkede Svaler sidder endnu mange gamle, grønne Ruder, og Lyset herinde paa Trapperne farves sælsomt koldt og blegt gennem det gamle Glas.

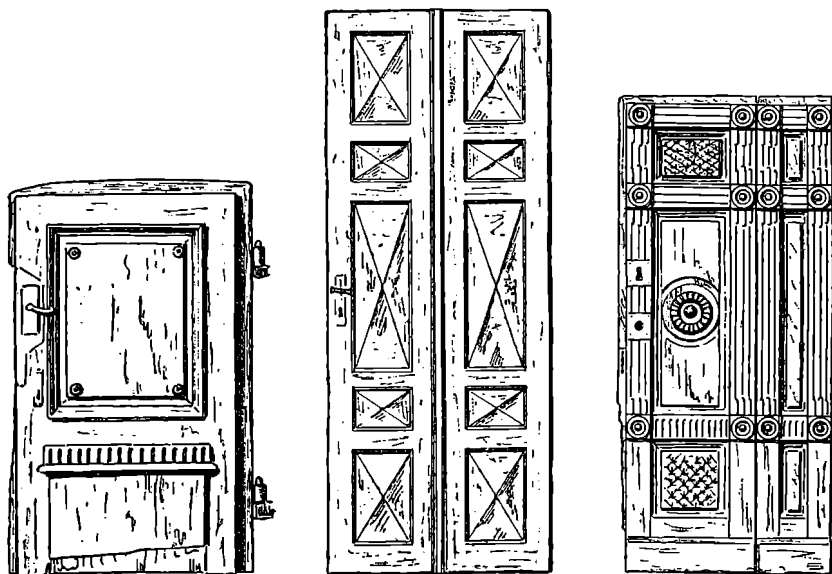
Nr. 88 er paa fire Fag. Kvistgavlen har ingen Tagspids.

Nr. 90 synes at have haft et fornemt Forbillede til sin Façade-Arkitektur. Huset har Midtfremspring med tre Fag, og til hver Side for Fremspringet et Fag. Den øverste Etage er paa hver Side af Midtfremspringet trukket noget tilbage, saa der fremkommer balkonagtige Partier forsynet med lave Brystningsgitre. I Porten er der Støbejernsfyldinger med ualmindelig rig Ornamentik, hver Fylding har en Roset i Midten, og fra den udgaar der symmetrisk Rankeværk.

Nr. 92 er et Firefags-Hus. Til dette beskedne Hus knytter der sig et Brudstykke af en mærkelig Menneskeskæbne. For netop Hundred Aar siden residerede nemlig *C. F. Møller* her.

Der er i det foregaaende et Par Gange citeret nogle Smaa-artikler fra et Blad, som hed »Skjersilden«. Dette lille Blad

blev udgivet og redigeret af en Mand, som hed *C. F. Møller*. Han var egentlig Typograf, men indlod sig paa forskellige litterære Foretagender, blandt andet udgav han Blade, men uden at have rigtig Held med sig. »Skjersilden« lod han afløse af

Gadedørene Adelgade Nr. 44, 102 og 38

»Raketten med Stjerner«. Iforvejen var der et Blad, som hed »Raketten«, det blev udgivet af den bekendte Mathias Winther. Da Møller sendte »Raketten med Stjerner« ud, lod han samtidig indrykke en Artikel i Adresseavisen. Heri kunde Publikum læse om Møller, hvor syg og elendig han var, og hvor haardt det kneb for den arme Mand, som nu ikke mere kunde arbejde

som Typograf, og dog havde Forsørgerpligt over for Kone og fire Børn. Han vilde nu prøve at anraabe den menneskelige Medlidenhed. Han vilde forsøge at faa Hjælp til at udgive et Blad, der skulde se det som sin Opgave at afskaffe al Verdens Elendighed og komme den forpinte Menneskehed til Undsætning. Bare rigtig mange vilde abonnere paa Bladet, saa vilde alting bedre sig, en ny Verden vilde opstaa, og lysere Tider rinde op. Saadan omtrent lød Artiklen i Adresseavisen. Saa udkom Bladet, og det var fuldt af samme smaalige Kævl som det, der havde holdt »Skjersilden« flammende et Par Aar. Der var ogsaa nogle Angreb paa Personer og Forhold, og de var maaske ikke saa ganske hen i Vejret. Ihvertfald maa det indrømmes, at Sproget i Bladet er interessant, det har Friskhed og Farve som Buketter fra en Landevejsgrøft. Samtiden købte og læste Bladet, ikke bare for Fornøjelse, men nok saa meget af Frygt. Paa Bagsiden var der nemlig nogle Smaanotitser, som kunde indeholde adresserede Trusler om Omtale i Bladet. Det var Meningen, at de paagældende saa skulde komme op paa Redaktionen og købe sig fri for den planlagte Nedrakning. Det var naturligvis et Hundeliv at være Redaktør af en slig Avis. Fornærmede Mennesker søgte Møller op paa Gaden og pryglede ham, og desuden paadrog han sig Bøder, som han jo slet ikke kunde betale og derfor maatte afsone i Fængsel. Hele denne smukke og spændende Virksomhed gik i syv Aar. Møllers Kamp for Menneskeheden og hans Spekulation i Skandaler blev ikke paaskønnet, han døde som en forarmet og forgældet Mand.

Nr. 94 er et Firefags-Hus. Gaarden her ligesom ogsaa den inde ved Siden af i Nr. 92 er Eksempler paa ualmindelig smaa og snævre og trange Gaardsrum.

Nr. 96 er et højt Hus med Profilbaand under første Sals Vind-
ver og mellem anden og tredie Sal.

Nr. 98 har otte Fag og gennemløbende Kvist. Over Kældernedgangene er der Tagfremspring baaret af Konsoller.

Nr. 100 er et Trefags-Hus. Mod Gaarden er der Svale, denne Svale er bygget som en Luftbro mellem Forhus og Baghus.

Nr. 102 er Hjørneste d til Klerkegade. Façaden mod Adelgade har ni Fag og mod Klerkegade tre Fag.

Over Gadedøren er indmuret et Brændevinsbrænderskilt, det er temmelig ligt det i Nr. 78, ogsaa her ser man Destillationsovn, Svalekar og Tønder og Hylde med Potte- og Pægemaal og en enkelt Flaske paa en særskilt Hylde. Ligesom i Skiltet i Nr. 78 er der ogsaa her et Dyr, som har ladet sig friste af det kølige Vand i det høje Svalekar. Her er det en Løve, som staar med Bagbenene paa Tønderne, der ligger paa Jorden, og sætter Forpoterne op paa Svalekarrets Rand, den ser dog ikke ud til at ville drikke, den er her bare for at være Skilt og Bomærke for Brændevinsbrænderen, hvis Navn *Peder Bentsen* er udhugget i et buet Baand øverst paa Stenen. Her er ogsaa tilføjet Aarstallet 1769. Om Peder Bentzen kan oplyses, at han var født i Halland og tog Borgerskab i København 1742. Han er saa straks derefter flyttet ind her i Adelgade, hvor han indrettede sit Brændevinsbrænderi og senere opsatte sit fine Skilt.

I Baghuset mod Gaarden er der indsat en lille beskeden, udhugget Mindetavle med denne Indskrift:

OPFØRT AF MARIE SLAMBERG 1847

Klerkegade, som vi nu passerer, hed i ældre Tid Hjortelængen paa Strækningen mellem Adelgade og Borbergade.

Nr. 104 er Frimurerordenens forrige Logebygning. Den er opført efter Tegning af Arkitekt F. V. Tvede. Grundstenen blev nedlagt den 4. Maj 1867, og Indvielsen fandt Sted den 6. Oktober 1868 under store Højtideligheder.

Nr. 106 og Nr. 108 er Ejendomme fra samme Tid som Logebygningen, de er adskilt fra denne ved en ganske smal Gaardsmøge. Hele denne Bygningsblok er opført paa Tomten af nedrevne Nybodershuse med mellemliggende Gade, Løvegade, der flugtede med Hindegade.

Saa passerer vi Fredericiagade, som i ældre Tid hed Bjørnegade paa Strækningen mellem Adelgade og Borbergade.

Endelig er vi ude i Nyboder. Mellem de to gule Gavle har man en perspektivisk dyb Udsigt østpaa. Saa er vi ved Olfert Fischers Gade, i ældre Tid hed denne Strækning mellem Adelgade og Borbergade Ulvegade.

Før i Tiden var Adelgade ikke som nu en fuldkommen lige Gade i hele sit Forløb. Da den naaede Nyboder, altsaa ved Klerkegade, tog den en lidt anden Retning, den stak pludselig af i stik Nord. Af denne oprindelige Adelgade er der endnu stadig bevaret et Stykke, det hedder nu Gammel Vagt, og det hører altsaa egentlig Nyboder til. Der er dog Anledning til at tage det med her, der er tre minderige Steder, som er værd at antegne, nemlig Willerups Embedsbolig, Nyboders Vagt og Nyboders gamle Baggaard.

Frederik Christian Willerup var født 1742 i København. Han kom i Tømrerlære, men gik snart over til at blive Billedskærer. Han havde stor Lyst til dette Fag, og han dyrkede det under

Wiedewelts Vejledning. Han vandt to Gange begge Sølvmedaljer, og han fik Guldmedaljen, da han var 25 Aar gammel. En halv Snes Aar efter blev han ansat som Billedhugger ved Flaaden, og der blev samtidig bevilget ham en Embedsbolig ude i Nyboder, den var beliggende paa Hjørnet af Adelgade og Løvegade.

Sandstenstavlen Adelgade Nr. 102

Willerups Arbejde paa Holmen var naturligvis Skibsarbejde, han skar eller rettere huggede Gallionsfigurer og Agterprydelser til Linjeskibene og de andre stolte Sejlfartøjer. Foruden Værkstedet paa Holmen havde Willerup et stort Arbejdssted paa Larsens Plads, og her udførte hans Folk forskelligt Billedskærerarbejde for Datidens store Handelsmænd og Bygherrer. I sit Værksted paa Larsens Plads havde Willerup en Svend, som hed Gotskalk Thorvaldsen, denne Mand var god nok til Or-

namentarbejde, men til Figurer var han fuldstændig umulig, da han engang skulde lave en Løve, forfuskede han den aldeles og undskyldte sig blot med, at han var Haandværker og ikke Kunstner. Men denne Mand havde en Søn, som kunde klare det fineste og vanskeligste Arbejde, og vi kommer nu igen til at tænke paa den prægtige Port i Adelgade Nr. 29.

Willerup var saare glad for denne unge Mand, Mesteren behøvede blot at kradse en Skitse op paa et Stykke Papir, saa klarede Bertel Thorvaldsen Resten af Arbejdet til stor Tilfredshed for Mesteren og hans Kunde, ja Arbejdet vakte endog glad Beundring. Willerup har nok ladet Faderen høre og forstaa, at han ikke duede stort som Billedskærer i Sammenligning med sin Søn, og Willerup kunde derfor med god Samvittighed anbefale sig selv til de store, meget krævende Arbejder. Der kunde paa den Maade gaa Gotskalk Bestillinger forbi, og der eksisterer et Brev, som fortæller os om Konkurrencen mellem de to, om Willerups Emsighed efter at skaffe sig Bestillinger og om Gotskalks Fortrydelighed. Han har skrevet Brevet til sin Søn, mens han var i Rom 1797, han skriver blandt andet: »I disse Dage har Willerup taget en ny Gallion fra mig ved sin sædvanlige Pral. Han tror, fordi Du er borte, at han alene er den eneste, som er berettiget til at gjøre Skibsarbejde. Saalænge jeg havde din Hjælp ved Gallionerne taug den — stille, men nu haver han faaet sin storpralende Kiæft i Gang; han begynder nu at foreskrive dem Love paa Pladserne og siger, at han er Kunstner, og de ere nødte til at komme til ham. Men Skibsbygger Larsen har ved den Lejlighed faaet Horn i Siden paa ham; han har kaldet mig til at gjøre den Gallion, som han tog fra mig ved at sno sig som en Slange om Capitainen og bilde ham en Satans Løgn ind«.

Willerup døde i sin Embedsbolig herude i Nyboder, det var 1819. Huset kan ikke mere paavises, just fordi Gaden blev flyttet, blev rettet lige ud. Men Stedet, hvor Willerup levede og døde, svarer til det Stykke af selve Gaden, som ligger mellem Frimurerlogen og Brandstationen.

Indskrifttavlen, der nu er det sidste Minde om Nyboders gamle Bagergaard, er indmuret over en Dør i Gammel Vagt, Hjørnестedet til St. Paulsgade. Huset er ikke særligt gammelt, men det staar paa den Grund; som Christian den Fjerde havde forlangt skulde tages i Brug af Bageren. Kongen forordnede, at en selvstændig Bager skulde nedsætte sig herude, for at Beboerne i »vore Baadsmænds-Boder« kunde faa friske og gode Bagervarer. Den første af de tilforordnede Bagere indrettede sig da i 1646. Hans Efterfølger blev installeret 1659 her paa samme Grund mellem Adelgade, Balsamgade og Salviegade. Tiderne gik, og Bager efter Bager afløste hinanden her paa det samme Sted. Formodentlig er der sket nogle Bygningsforandringer 1729, thi i det Aar har Bageren *Hans Jørgensen* ladet en Stentavle udhugge og opsætte paa Bageriet, og det er den Tavle, som er blevet bevaret til vore Dage. Den er ganske uden Pynt og Prydelse, dens Indskrift lyder saaledes:

FRYGT GUD OG ÆR KONGEN

H. J. S. B.

P. C. D. G.

ALLE MINE VENNER OG ALLE DE
MIG KIENDE GUD GIVE DEM ALLE
DOBBELT AF ALT DET DE MIG UNDE.
ANNO 1729.

Bogstaverne betyder *Hans Jørgensen, Bager*, de andre fire Bogstaver er hans Hustrus Initialer.

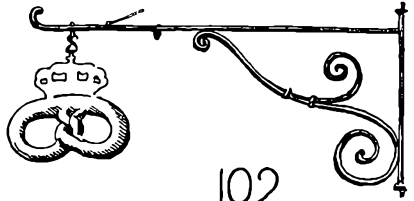
Nyboders gamle Vagtbygning ligger jo endnu paa sin oprindelige Plads. 1693 blev første Gang anordnet et særligt Vagthus for de nye Boder. Det blev imidlertid nedrevet 1787, og en ny Bygning blev opført paa samme Sted, det er den som endnu er at se med sit kønne, velholdte Udseende. Herfra er Vægterne draget ud for at vaage Nætterne igennem over Beboernes Tryghed og Ro, ogsaa Gadefogederne, som varetog den offentlige Renlighed, fik deres Station her. En Forfatter har for 60 Aar siden fortalt om Forholdene herude, han siger:

»Vagten kommanderedes af en Sergent, som stod under Chefen for Gammelholms Hovedvagt. Sergentens Instrux paalægger ham at holde nøje over, at der intet Steds er Støj og Klammeri; formærker han Alarm, sender han Vagtfolk hen at se den stillet, og frugter det ikke, lader han den mest opsætsige »arrestere«. Dette Paalæg udførte Vagtmandskabet med saa stor Nidkærhed og saa liden Takt, at dets Optræden snarere skulde vække end dæmpe Tumult. Naar det hed: »der er Vagten!«, da var det Signal ikke blot til Flugt, men til Hujen og Skrigen. Og man vidste at tage sine Forholdsregler for at undgaa Vagtens spejdende Blikke. En Nybodersmand havde en Fiskehandlerske til Hustru. Naar Dagen var til Ende, og hun kunde ventes hjem fra sin Handel, sagde Manden, der kendte hendes Skødesynd, til sin Søn: »Johannes, min Dreng, gaa ned i Adelgade og se, om Mo'r er fuld; er hun det, saa bed hende om at gaa hjem ad Borgergade; thi gaar hun ad Adelgade, saa tager Vagten hende.«

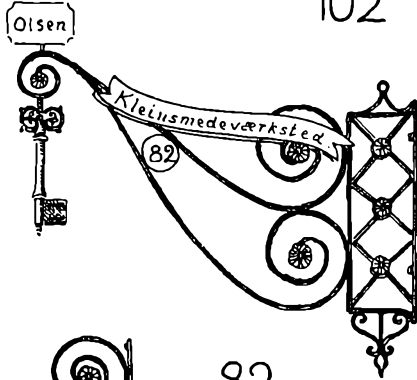
— Var der Allarm et eller andet Sted i Nyboder, og de fredelige Beboere fik i Sinde at rekvirere Vagten, burde de dog helst

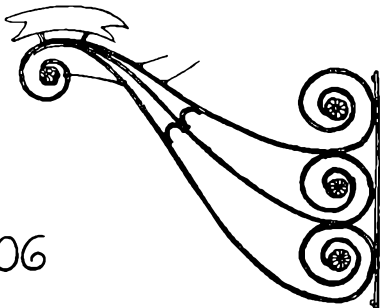
36

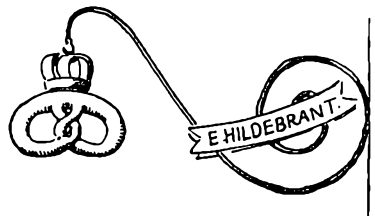
102

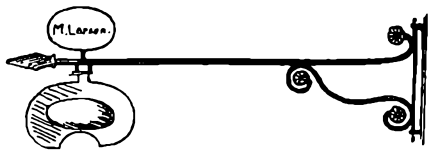
82

106

6

72

Skilte og Skiltearme i Adelgade

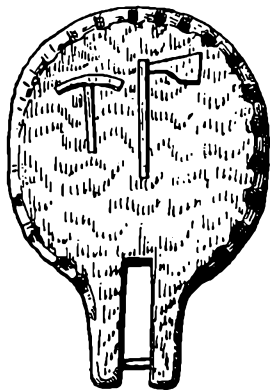
betænke sig to Gange derpaa, thi Rekvirenten blev for en Sikkerheds Skyld anholdt af Vagten, sammen med Ophavsmanden til Forstyrrelsen. I Nyboders Vagt, hvis Arrest af erfarne Kændere tituleredes med Navnet »Hundehul«, sad ingen Arrestant længere end en Nat; efter den Tidsfrist blev han under Bevogtning ført til Gammelholm, hvor Holmens Chef, under hvis Jurisdiktion Nyboder hørte lige indtil 1816, havde sin Bolig. Transporten gennem Byens Gader vakte megen Opsigt, og Hovedpersonen blev først fri for de mange nysgærrige Blikke, naar han var vel gæmt i Gammelholms Hovedvagt.« —

— »Under vor Omtale af Nyboders Vagt maa vi ikke forbigaa »Tappenstregen«, som udsendtes fra Vagten. Den nævnes 1713, men er sandsynligvis langt ældre. Naar det var blevet mørkt, og »Tipto« var slagen, maatte ingen Underofficer eller menig vise sig paa Nyboders Gader; men de, som Patrouillerne derefter traf paa, bleve straks »opbragte« og forvarede, med mindre de havde forsynet sig med Passereseddel. Det er ikke en Menneskealder, siden Tappenstregen endnu gik gennem Nyboders Gader, men den havde til sidst mistet al Betydning. Den trak op fra Vagten, drog ned ad Borbergade, bøjede om ved Delfingade og lagde Vejen hjem ad Rigensgade. Først marcherede en Underofficer eller en Vægter, stærkt væbnet med en Lanse, dernæst en Trommeslager, der med Færdighed behandlede sit Instrument, og endelig kom Bagtruppen, som bestod af to Vægttere, med Lansen paa Skulder. Det yderst alvorsfulde ved hele Optøget kunde dog ikke afholde Drengene fra at løbe bagefter og danne en frivillig Arrieregarde. — Og fra Nyboders Vagt lød *Klokens* klare Toner i den tidlige Morgenstund for at kalde Mandskabet til Arbejde paa Holmen.«

Hermed slutter vi vor Tur igennem Adelgade. Vi kunde jo gaa samme Vej tilbage for endnu engang at se, hvor storartet Lysstationens moderne Arkitektur, samtidig med selv at hævde sig, fremhæver det karakteristiske ved den gamle, lave, tilfældige Bebyggelse.

Nuomdage bliver det jo stundom krævet af en Nybygning, at den maa tage Hensyn til et Hus, som har faaet Lov til at ligge hen som et fredet Fortidsminde. Det er næsten altid uheldigt, naar Arkitekten vil udtrykke dette Hensyn med en Tillem্পning i Stil og Størrelsesforhold. Paa den Maade opnaar man blot, at det gamle mister noget af sit særegne Udseende, og det nye bliver kedeligt og umoderne. Det, der skal søges opnaaet, er den størst mulige Kontrastvirkning, det vil komme baade det gamle og det nye tilgode.

Saa begynder vi Turen igennem Borbergade og starter ved Gadens vestre Side, den med de ulige Numre.

Trælaag til et Ølkruis. Fundet ved Grundgravning i København
(Nationalmuseet)

BORGERGADE

Nr. 1. En kort Tid, kun et enkelt Aar, boede Kunstnerparret Rosing her i Hjørneejendommen, det var 1767. *Michael Rosing* var født i Norge og kom som ganske ungt Menneske til København for at blive Student ved Universitetet. Imidlertid foretrak han at blive Skuespiller, han var nemlig blevet forelsket i en jævnaldrende Balletpige *Johanne Christine Olsen*. De blev snart gift, og af Kærlighed til ham lagde hun sig efter at blive Skuespillerinde. Rosings Skikkelse og Stemme var stolt og helteagtig, og hun var en Aabenbaring af Rankhed og Blidhed. Det er jo bekendt, at Rahbek var ligesaa indtaget i hende som hendes Mand og hele hendes Publikum var det. Hun blev Moder til 17 Børn, og ligesaa højt som Rosing elskede Tragedien, ligesaa plaget blev han efterhaanden af Tragedier, og det baade i sit Hjem og paa Theatret. Han fik Gigt ovre paa det gamle Theater, hvor der altid var hundekoldt og idelig Blæst og Gennemtræk. Rosing, der for Oehlenschlägers Digtersans havde været Modellen til selve Hakon Jarl, han maatte til sidst lade sig bære ind paa Scenen. Sørgelige og triste blev hans gamle Dage, først da han var 62 Aar, kom Døden og befriede ham.

Johanne Christine levede som Enke meget længe. Hun var

født 1756 og døde ikke førend 1853. Hun sad hen som en sød og elskelig gammel Kone, drømmende om de store Tider. Hun havde kendt Rahbek, Ewald, Pram, Falsen, Thaarup, Samsøe, Nordahl Bruun og Oehlschlæger.

En Aften da Ewald besøgte Rosings, var det med største Besvær han kunde komme op ad Trappen. Da man saa fik sat ham tilrette og spurgte, hvad Danneskjalden helst vilde drikke, svarede han »mort confuse«, og han lærte Madam Rosing, at det var tre Pægle Muskatvin og en Pægl Kirsebærvin rystet sammen i en Karaffel. Af slige Historier kunde Madam Rosing en Mængde, og takket være hendes Hukommelse er de blevet bevaret.

Michael Rosing spillede ogsaa i Sanders Stykke »Niels Ebbesen« og havde vel sin Del i dette Stykkes mærkelige Succes.

Skuespillerparrets Fortjeneste bestod i, at de førte den ægte, den sande Pathos frem paa Scenen. Saavel hans som hendes Arbejde var altid nøje gennemtænkt og dertil alligevel inspireret Kunst. Rosing var den første danske Skuespiller, som blev Ridder af Dannebrog.

Nr. 3 er et Firefags-Hus med Kvistgavl. Gadedøren og Partiet over den med Sprossevinduet er nydeligt Empirearbejde.

Paa Façaden er der under første Sals Vindver indmuret en Sten med Relief af en Havhest. Dyret, der er halvt Hest og halvt Fisk, bruger sine Forben, idet den skyder Fart over Bølgerne. Stenen med det smukke Relief kan vel være et Par Hundrede Aar gammel, og dengang har man ikke lagt mere i Billedet, end man gør nu, det har virket interessant, dekorativt, det har kendetegnet Huset og samtidig været Skilt for Husets Ejer.

Billeder af Havheste hører jo hjemme i Oldtidens og Middelalderens Naturbetragtning, da man forestillede sig de fjerne,

ukendte Egne som Opholdssted for en Vrimmel af underlige Skabninger; med det vidunderliges Glans søgte man at bøde paa det Mørke, som hvilede over store Strækninger af Jordens uudforskede Omraader. I Middelalderens Dyrerbøger gøres der Rede for alle slige fabelagtige Væsner, og saa knyttes der endda en

Sandstenstavlen Borgergade Nr. 3

moralsk eller religiøs Udlægning til Beskrivelsen og Forklaringen af dem. Havhesten og Enhjørningen, Fuglen Fønix foruden Griffe og Drager forekommer jo ogsaa i Renæssancetidens Ornamentik, og herfra er sandsynligvis Motivet hentet til Havhestebilledet her i Borgergade.

I Gaarden er der et Sidehus med afskaarne Hjørner, og forskellige moderne Gipsafstøbninger er stillet op og arrangeret paa en overordentlig net og pyntelig Maade.

Nr. 5 er et Firefags-Hus med et to Fag langt fordybet, glat Felt paa Façaden mellem første og anden Sals Vindver.

Nr. 7 er et Hus paa ni Fag. Under første Sals Vindver løber et Façadebaand, der har en Palmetfrise under en Æggestav. Hovedgesimsen har Tandsnit.

1840—1843 havde *Camillus Nyrop* sit Værksted her. Nyrop var først kommet i Drejerlære, men fik Interesse for at lave kirurgiske Instrumenter. Han rejste til Udlandet for at dygtiggøre sig i dette specielle Fag og kom tilbage og etablerede sig i København. Medens han havde sin Virksomhed her i Nr. 7, blev han Instrumentmager for det kirurgiske Akademi. Han opnaede en Professortitel og har indlagt sig stort Ry og Fortjeneste ved sit fine, omhyggelige Arbejde, der kom saa mange ulykkelige Mennesker tilgode. Han er født 1811 og død 1883.

Nr. 9 er et Firefags-Hus, hvis Stueetage har pyntelige Pilastre med Stukkapitæler. Det er rimeligvis en Tilføjelse fra Midten af det 19. Aarhundrede.

Nr. 11 er et højt Firefags-Hus. Omkring 1800 bor der en »Kukkenbager« i dette Hus.

Nr. 13 er et Firefags-Hus. Gadedøren har otte Fyldinger, de er ordnet i fem Rækker, øverst to, saa en langagtig paa tværs, saa to, og igen en langagtig, og nederst to.

Nr. 15. Den smalle Façade er nu blot en rød Mur med en stor Port midt i. Porten fører ind til den elektriske Station.

Nr. 17 er et Firefags-Hus. Gadedøren har 21 Fyldinger ordnet i tre lodrette Rækker, adskilte med profilerede Lister. Midt paa hver af de smaa Fyldinger er en flad firsidet Pyramide.

I Gadegangen er der paa Væggen til højre indsat to Gipsmedailloner »Dagen« og »Natten« efter Thorvaldsen.

Midt paa Façaden er opsat en Marmortavle med Indskriften:

HER FØDTES
NIELS W. GADE
D. 22. FEBRUAR 1817

Niels Wilhelm Gades Barndomshjem var langt fra velhavende, kun ganske jævnt og beskedent. Faderen var en munter og flittig Mand, som med Liv og Lyst gik op i sit fine og ædle Haand-

Tavlen Borgergade Nr. 17

værk. Han byggede Musikinstrumenter, Harper og Violiner og Guitarrer. Nu om Stunder er en Guitar fra *S. N. Gades* Værksted jo højt estimeret af Kendere, den er fuldkommen i sin Form, har en blød, bedaarende Klang og en dejlig syngende Tone. Det var Forældrenes Mening, at den lille Niels skulde blive en dygtig Instrumentmager, og han opnaaede i hvert Fald at faa et indgaende Kendskab til Musikkens Værktøj, men han bestemte sig selv til at blive Musiker og Komponist. Han satte sin Vilje

igennem og allerede som ganske ung Mand aabenbarede han geniale Evner og kunstnerisk Skaberkraft. Gade var et lykkeligt Menneske, og det baade i sit Kald som Musiker og i sit daglige Liv som Familiefader. Der var Æventyr og Romantik i hans Skæbne, Lys og Varme over hans hele Tilværelse.

For Danmarks Tonekunst og Musikliv har Gade jo betydet overordentlig meget i hele hans egen Tid. Efterhaanden er Verdensberømmelsen vundet, og nu hyldes hans Toner overalt med svulmende Begejstring. Blandt hans Værker er det nok at nævne Ungdomsarbejdet, Melodien til »Paa Sjølund's fagre Sletter« og Strygekvinnetten Opus 8, som blev til i Leipzig 1844, medens Gade havde knyttet sig stærkt til Mendelsohn, hvad man jo tydeligt fornemmer.

Kun sine fire første ubevidste Leveaar boede Gade i dette Hus, saa flyttede Forældrene til Nygade. Der er derfor ingen Anledning til her at nævne og omtale alle de Værker, der endnu fryder og fornøjer saa mange Mennesker. Værkstedet her i Borgergade blev i lange Tider fortsat af en Broder til Søren Gade.

Huset her er jo lille og uanseeligt, men paa de gamle, slidte Trappetrin har der engang leget en lillebitte Dreng, som senere blev en saa berømmelig dansk Kunstner.

Mindetavlen blev paa Opfordring af Charles Kjerulf opsat paa Hundredaarsdagen af »Foreningen Niels W. Gades Minde«.

Foruden denne Mindetavle midt paa Façaden er der over Gadedøren indmuret en Stenflise med Aarstal og Bogstaver, den er ikke let at blive klog paa, men Bogstaverne maa vist tydes som Initialer til Jens Thomsen og Dorthe Nielsdatter eller lignende. I. H. S. er en særlig Form for et Jesumonogram. Det er rimeligst at antage, at det er en lille fattig Gravflise fra en nedlagt køben-

havnsk Kirkegaard. Stenen er jo for gammel, til at den kan stamme fra Kirkegaarden »Landgreven« ovre paa den anden Side af Gaden.

Nr. 19. I Aaret 1833 ejedes dette Hjørnested til Helsingørs-gade af en Madam *Gyldenspids*. Hun har aabenbart været en djærv og hidsig Dame, det fremgaar jo tydeligt af følgende lille Artikel, som en Snedkermester i Frederiksberggade har begæret indrykket i »Skjersilden«. — Artiklen lyder saaledes:

Bøn fra Snedkermester Tang om at fritages for trykte Angreb.

I den senere Tid har jeg lagt Mærke til, at ikke velsindede Personer have søgt paa en lumst Maade at gjøre Angreb paa min private Karakter. Jeg er en gammel Borger her i Staden, og ved ikke nogensinde at have fornærmet Nogen, og ønsker derfor ogsaa at have Fred og Ro for Enhver. Men da jeg nu har bragt i Erfaring, at et Stykke angaaende mig skal være bleven indleveret til Indrykkelse i et af de her i Njøbenhavn udgaende Blade, angaaende en Affaire jeg skal have haft med en Madam *Gyldenspitz*, der eier Stedet No. 196 i Borgergaden, tvinges jeg til, skjøndt ugerne, at tilstaae, at Madam *Gyldenspitz* rigtignok for en Tid siden ved at see mig gaae til mit Hjem, kaldte paa mig, og bad mig komme op til sig, hvilket jeg og gjorde; men at hun her skulde have, som Rytet fortæller, slaget mig blaa og sort med en Ildtang, er ikke Tilfældet, endskjøndt hun ikke var vel stemt imod mig. Saaledes er Meningen af det Hele, og saaledes ønsker jeg, som hidtil, at leve i Fred og Enighed med Madam *Gyldenspitz* og Enhver, og haaber derfor, at Alle og Enhver for Fremtiden vil forstaae mig for ethvert som helst Angreb.

J. M. Tang.
Snedkermester.

Nr. 21 er et stort, temmelig nyt Hus med brækket Hjørne. Døren, der fra Gadegangen fører ud til Gaarden, har Fyldinger med Støbejernsornamentik.

For en 70 Aar siden boede Skuespilleren Sophus Neumann her

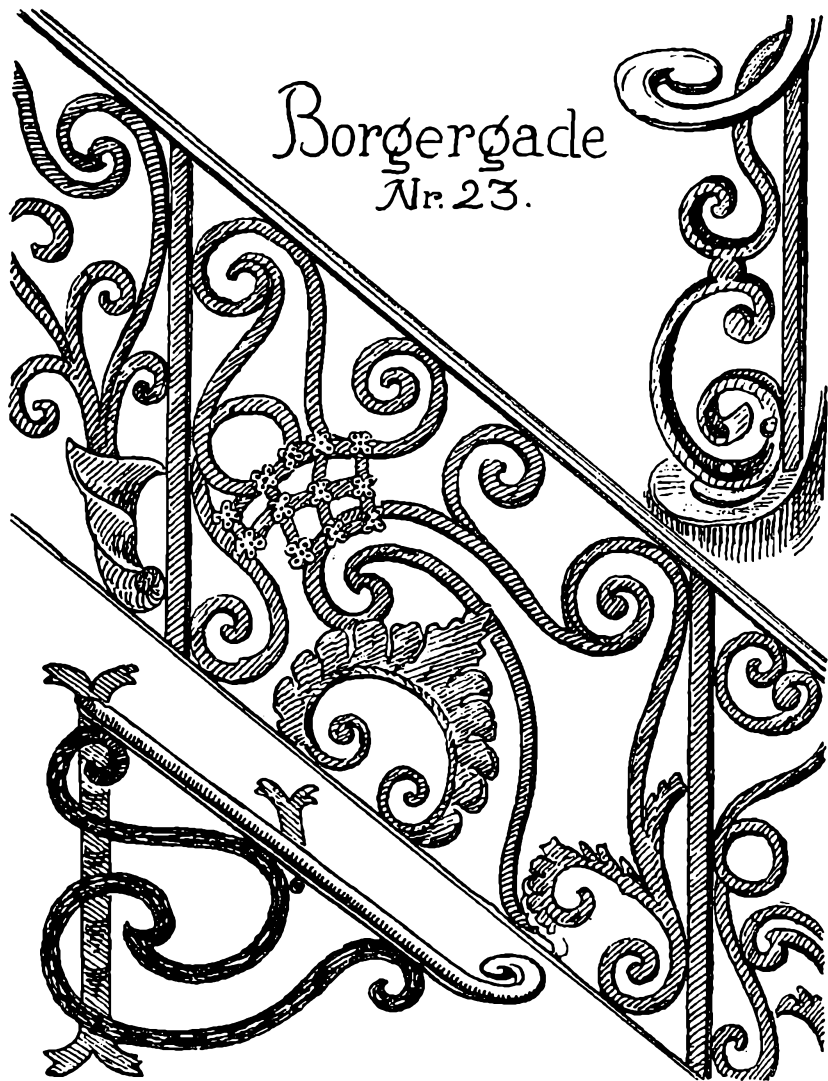
paa første Sal, det var i hans Folketheater-Periode. *Sophus Elias Neumann* blev født 1846. Det var oprindeligt hans Mening at ville studere Theologi, men saa fik han Lyst til Scenen og var saa heldig, at han fik Lov til at debutere paa Casino 1863. Aftenen efter sin Debut spillede den 17-aarige Yngling i den Rolle, der skulde blive hans bedste, Peter Ravn i »En Spurv i Tranedans«. Nogle Aar efter kom han til Folketheatret og siden til Dagmartheatret, og han har i Løbet af sin Teatertid udført over 700 forskellige Roller. Hans egentlige Felt var komiske og fjogede Figurer som Fyrst Auran i Operetten »Lykkebarnet« og Mene-laos i »Den skønne Helene«. I slige Roller var hans forbløffende Mimik og hans snurrige Replikbehandling af uimodstaaelig Virkning, han var et dygtigt Menneske, begavet med en sprudlende Fantasi og i Besiddelse af en fin, medfødt Kultur. Ved Siden af sit Arbejde paa Theatret overkom han ogsaa at skrive adskillige humoristiske Sange og Smaating beregnet til Oplæsning og Underholdning for mindre Kredse. *Sophus Neumann* døde her i København 1912.

Nr. 23 er et Syvfags-Hus med Kvistgavl, og vel nok det køneste og mest velplejede Hus i de tvende Gader, der her er Tale om.

Stentrappen op til Gadedøren har fint tildannede Sandstens-Vanger og til hver Side er et lille Jernrækværk med elegant smedede Snirkelsving. Gadedøren har femten Fyldinger, tre lange lodrette midt paa, over og under dem tre ganske smaa, øverst og nederst tre noget større. Trapperækværket er af Smedejern. Det er delt i Felter, og hver især af disse Felter er udfyldt med Slyng og Snirkler i ægte Rokoko. Rækværket er en Pragt, et Vidunder af Opfindsomhed, et Mesterstykke af Smedekunst.

Dette Hus og dets Naboer Nr. 21 og Nr. 25 tilhørte fra engang

Borgergade
Nr. 23.

Trapperækværket Borgergade Nr. 23

i 1680'erne og indtil 1749 Møntens Forpagtere, først *Gregorius Sessemann* og efter ham fra 1704 *Christian Wienecke*.

Disse Møntmestre havde Mønten i deres private Huse, og mange Mønter præget under Christian den Femte, Frederik den Fjerde, Christian den Sjette og Frederik den Femte er blevet til her i Borgergade. Her er de præget alle de meget almindelige »Paryk-Otteskillinger« med Frederik den Fjerdes Portræt, det var dem Bønderne bankede hule og loddede Øsken i for at bruge dem til Trøjeknapper. Da Mønten 1749 ophørte her, blev den flyttet til en Bygning, der laa ved Nyhavn. Denne Bygning er forlængst jævnet med Jorden, den laa der, hvor Holbergsgade og Herluf Trollesgade skærer hinanden.

Muligvis er Nr. 25 den egentlige Møntfabrik, men Bygningsforholdene har jo forandret sig saare meget siden de fjerne Dage, da der blev lavet Penge i Borgergade.

I Nr. 23 boede omkring Midten af 18. Aarhundrede en Guldsmed, som hed *David Reich*, han har stemplet et af de mange smaa drevne og ciselerede Sølvskjolde, der som en klirrende Krans smykker Tømrernes Laugspokal.

Nr. 25 er et Hus paa 16 Fag og med næsten gennemgaaende Kvist, der har ganske tætsiddende Vindver.

Af et gammelt Grundregister 1728 fremgaar det, at »Den Muschovitesche Resident« havde tilhuse her, i vore Dage vilde det hedde, at det russiske Gesandtskab residerede her.

1799—1801 var *Jørgen Henrik Rawert* Beboer i dette Hus. Han var 1790 blevet ansat som Stadskonduktør i København. Det var et Embede, som forpligtede ham til Udarbejdelse af Kort og Tegninger og Maalebrevne vedrørende Stadens Grunde. Efter den store Ildebrand 1795 fik Rawert et umaadeligt Arbejde, og

han var selv ivrig til at faa Gaderne reguleret og i det hele taget faa skaffet bedre Bebyggelsesforhold. Just paa den Tid han boede her i Huset, udarbejdede han en udførlig Beretning om de Planer og deres Udførelse, som Branden havde givet Anledning

4 Mark = 1 Krone = 1 Slettedaler. Med Christian Wieneckes Møntmestermærke. Præget her i Borgergade. Naturlig Størrelse 37 mm

til. Aar 1800 blev han udnævnt til Professor i Mathematik ved Akademiet for de skjøne Kunster. Efter Bombardementet 1807 kom der igen en Periode med overvældende meget Arbejde for den flittige og dygtige Mand. Det er jo bekendt, at han som Arkitekt og Bygningstegner aldeles ikke var nogen ringe Kunstner. Hans Levetid ligger mellem 1751 og 1823.

I 1830'erne ejedes Stedet af en Garvermester *Lichtenberg*. Han fik sit Navn hængt ud i »Skjersilden« 1833, fordi en af

hans Arbejds mænd havde lagt sig ud med Artiklens anonyme Forfatter. Kværlantens høflige Henstilling har følgende Ordlyd:

En lille Anmodning
til Hr. Carver og Cassiansfabrikør Lichtenberg.

Ved et Besøg, jeg Søndagen den 18de sidstl. afslagde en Bøjsend af mig, der staaer i Arbejde hos Hr. Carvermester Lichtenberg, oversaldtes jeg først af en af hans Karle med Slag og forfulgtes derpaa til Døren med Skjælds- og andre Udvæmsord. Da en saadan Behandling lige saa let kan træffe Andre, som mig, der intet Bøjsendstak havde til denne Karl, især naar Blodet af visse Aarsager kan være steget ham til Hovedet, saa advæter jeg først Enhver, som Forretninger eller Tilfælde kunne føre ind i Hr. Lichtenbergs Gaard i Borgergaden No. 193, at vogte sig saameget som muligt for dette Stykke Møbel, og dernæst beder jeg Hr. Lichtenberg, hvem denne Affaire er skeet uafvidende, og der er bøjsendt som en human og dannet Mand, at ville tage sine Karle, in specie den her meente, i Skole, og indføre en saadan Justits blandt dem, at man i hans Gaard kan føle sig lige saa sikker, som man kan det paa offentlig Gade.

1840 boede her *Ditlev Gothard Monrad*. Han blev født 1811 og havde en tung, alvorlig Barndom, han skulde egentlig have været i Handelslære, men kom ind paa en helt anden Bane. 1838 blev han Magister paa en Afhandling om semitiske Sprog, og den bragte ham en Understøttelse, saa han kunde komme ud paa en længere Rejse til Udlandet. Da han kom hjem, flyttede han ind her. Hans Manddomstid kom til at ligge i det politiske Liv. Han stillede sig ved Orla Lehmanns Side i Kravene om Frihed. Da Frederik den Sjette døde i 1839, vaktet for Alvor hans politiske Evner. Han blev Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling og havde stor Indflydelse, det var nemlig ham, der havde udarbejdet Udkastet til Grundloven. Det var medens

han boede her, han udgav det dengang meget betydende Blad »Fædrelandet«. I Stuerne her holdt han Bryllup med *Emilie Nathalie Lütthans*, en Murmesterdatter. En Søster til hende, Julie Constance, blev i 1848 gift med Christian Winther.

Skuemønt i Anledning af Møntens Forbedring 1693 og »Paryk-Otteskilling« 1700.
 Præget her i Borgergade. Naturlig Størrelse 35 mm og 20 mm
 (Den kgl. Mønt- og Medaillesamling)

Da Monrad dannede sit Ministerium i 1864, kaldte man dette Ministerium et Ettal med en Række Nuller efter sig, men dermed var hans Glansperiode som Politiker forbi. Han havde ikke Kraft til at bære Ansvar, hans Tanker forvirredes, han sank hen i Fortvivlelse og Raadvildhed. Det var nærmest en Flugt, da han tog til Ny Zeeland, en Flugt fra Forholdene i Danmark og en Flugt fra hans egen Politiks Konsekvenser. Han vendte snart hjem igen, men det blev som en slagen Mand, en afsat Hærfører.

Nr. 27. Den gamle Bagergaard. Dette statelige Hus har i et Par Hundrede Aar været Bagergaard. Façaden har Midtfrem-

spring med tre Fag, ialt er Huset paa ni Fag. Midtfremspringets Vindver ligger i tilbagetrukne Murfelte, saa at der dannes fire flade Pilastre. Over Porten midt i Ejendommen sidder en Slutsten, hvori der er udhugget en kronet Bagerkringle og Aarstallet 1769. I dette Aar var *Jochum Evertsen* Ejer.

Pakhuset til venstre inde i Gaarden er højt og imponerende.

I 1730'erne ejedes Stedet af *Povel Frideriksen*, som havde været Kongens Rejsbager. 1734 forærede han Ladegaardens Kapel en fin og kostbar Gave, nemlig en Pengetavle af indlagt Arbejde og med en Sølvbjælde paa.

I Februar 1922 afsluttedes i dette Hus et mærkeligt Liv, en forunderlig Skæbne, og denne Tilværelse, som endte her, har endda givet Anledning til Strindbergs Mesterværk »Tschandala«. De følgende Linjer har laant deres Indhold fra en Afhandling, som Zakarias Jensen skrev i »Tilskueren«, 1928. Afhandlingen er en Studie over de faktiske Forhold, der ligger til Grund for Digtværkets Tilblivelse. Strindberg — for hvem Liv og Digtning var eet, og som med hensynsløs Oprigtighed udleverede baade sig selv og andre i sine Værker — lagde ikke selv Skjul paa, hvorfra han havde hentet Stoffet til sin Fortælling. Ganske vist lader han Episoden fremtræde i historisk Iklædning og henlægger Handlingen til Sverige under Carl den Ellevte — men Sceneriet var i sig selv saa let gennemskueligt, at ingen kunde være i Tvivl. Ydermere havde jo de to sentimentale Retsager, hvori Digterens Navn paa dette Tidspunkt var indblandet, og som netop tog deres Udspring i Begivenhederne paa Skovlyst, i Forvejen vakt Opmærksomhed om »Slottet« og dets mærkelige Beboere — og da nu kort efter Bogen udkom, kunde ethvert Barn udpege Modellerne ...

Gaarden Skovlyst eksisterer endnu i omtrent uforandret Skikkelse, men nu hedder den Geelsgaard.

Strindberg har i »Tschandala« skildret Baronesse Iwanoff som en latterlig Operette-Figur, halvgal, svinsk og fordrunken. Forvalteren Jensen er skildret som en uvirkelig Dæmon, Inkarnationen af alle tænkelige Laster, en Tyv, en Bandit, en skurkagtig Forfører. Virkeligheden bag disse Navne er Frøken *A. Louise F. de Frankenau* og hendes Halvbroder *T. L. Hansen*. Det var et ejendommeligt Kammeratskab, der bandt de to ensomme Sjæle sammen, et rørende Sammenhold, der vedvarede ubrydeligt gennem et langt Livs Omskiftelser. Og i deres fælles Hjem her i Borgergade 27 lukkede Komtesse Frankenau sine Øjne som en gammel livstræt Kvinde.

Nr. 29 er et Ottefags-Hus med Kvistgavl. Inde i Gaarden lægger man Mærke til, at Trappen er indbygget i et lille, særligt Trappehus, det er en Anordning, som ellers ikke er almindelig i dette Bykvarter.

Nr. 31 er en gammel Brændevinsbrændergaard. Gaardspladsen er belagt med gamle, gullandske Fliser.

Nr. 33 — 35 og 37 er Firefags-Huse. Nr. 35 har Tandsnit under Hovedgesimsen. I Nr. 33 og 35 er Bindingsværket mod Gaarden særlig kønt og velholdt, omhyggeligt passet med Kalkning og Maling, saa det staar med gult og sort i kraftig Kontrast. I Nr. 35 er der en Trappesvale, og til venstre i Gaarden befinder der sig et lille, højst nødvendigt Lysthus med to Døre, et udmærket Eksempel paa en gammeldags Bekvemmelighed i en hyggelig og ren Empirestil.

Nr. 39 er et Trefags-Hus med Midtfremspring og Kvistgavl. Dengang Huset var nyt, ejedes det af *Johan Boye-Junge*. Det

er nu et Par Hundrede Aar siden. Johan Boye-Junge var Farbroder til den bekendte Tømmermester af samme Navn. Han var selv Hoftømmermester og Vicebranddirektør og havde været Lærermester for den yngre Boye-Junge.

Nr. 41 er et højt Hus. Gadedøren er delt med en lodret Profilist, til hver Side for denne er der fem Fyldinger af ulige Størrelse. Omkring disse Fyldinger ligger tynde Stave, og overalt hvor disse Stave krydser hinanden, er Skæringen dækket med en drejet Roset. For Hundrede Aar siden og langt op i Tiden var Stedet en Stiftelse, der virkede med Godgørenhed inden for det mosaiske Trossamfund.

Nr. 43 er et Firefags-Hus. For godt 100 Aar siden var der Farveri i denne Gaard.

Nr. 45 er to sammenbyggede Huse. De ejedes for Hundrede Aar siden af Silke- og Klædehandler *Fonnesbech*.

Nr. 47 er Hjørnested til Dronningens Tværgade. Det er et smukt Empirehus med høje Etager. I Façaden mod Borgergade ses et lodret Skaar, der svarer til Gaardsidens Flugtlinie, de to Fag nærmest Nr. 45 synes tilbygget lidt senere.

Huset, hvis egentlige Façade er mod Dronningens Tværgade, er opført af Urtekræmmer Funck, han fik Borgerskab 1773 og døde 1814 i en Alder af 66 Aar.

Indtil for nogle Aar siden fandtes en Sten indmuret i Husets Gadegang. I Relief viste den et dekorativt Arrangement af Vareballer, Overflødhedshorn, en Merkurhat, en Slangestav og en Fork. Paa den store, midterste Vareballe var indgravet Aars-tallet 1794, der vel er Husets Opførelses Aar. I et hjerteformet Felt læstes Bogstaverne D. C. F., som betød *Diderich Christian Funck*, i et andet Felt, der var trekantet, læstes C. F. S., og det

betød Navnet paa Hustruen *Christine*, født *Schulte*. Stenen befinder sig nu i Museet i Lyngby.

Trapperækværket i Ejendommen er noget yngre end det i Nr. 23, men om muligt endnu skønnere.

Rigsort-24 Skilling 1731 og Tronskifte-Krone 1746. Præget her i Borgergade
Naturlig Størrelse 28 mm og 34 mm
(Den kgl. Mønt- og Medaillesamling)

I den smalle Gaardside, som synes at være en lidt senere Tilbygning, er indmuret et ovalt Sandstensrelief, som er forfærdeligt medtaget af Vejr og Vind, man kan dog vist endnu skimte, at Relieffet er et Kvindeportræt, men dets oprindelige Udseende er gaaet tabt for bestandig.

I Aaret 1796 boede den theologiske Forfatter *Christian Bastholm* her i Huset, han er en saa interessant Personlighed, at der er Grund til at mindes ham, især da han just i sin Lejlighed her har udarbejdet sit mærkeligste Skrift: »Tanker om vor Tids Fremgangsmaade for at befordre den religiøse Oplysning«. Hans Liv og Levned tager sig i Korthed saaledes ud. Han var født i

København 1740. Blev dimitteret til Universitetet 1759. Da hans Fader ikke var rig, maatte han selv ernære sig ved at give Undervisning. Hans Lyst var egentlig at studere Filosofi og Naturvidenskab, men hans Fader ønskede, at han skulde blive Theolog »for at have en Vej til Levebrød i Baghold, hvis hans Planer i det philosophiske Facultet skulde slaa ham fejl«. Kærligheden til Faderen overvandt da omsider hans Ulyst til Theologien, og efter et Aars flittigt Studium tog han theologisk Attestats. Kort efter, at Bastholm var blevet Candidat, fik han Plads ved Kommunitetet og som Regensalumnus maatte han skrive en Afhandling »de Jona, Typo Christi«.

Hermed lod han det være godt med Theologien, og han tog saa atter fat paa sine Yndlingsfag Fysik og Filosofi, og samtidig forlovede han sig med en Datter af Rosenstand Goiske, men just da han var blevet forlovet, maatte han skyndsomst rejse til Smyrna for at være Præst der. Det var noget, som Grev Thott havde arrangeret. Efter at være promoveret til Magister tog han afsted, det var i 1767.

Nedrejsen til Smyrna blev højst dramatisk, med Livsfare i Kanalen og Kamp med Sørøvere i Middelhavet, og da han endelig naaede den fjerne By, saa kom han ud for Pest og Jordskælv og blodige Oprør.

Naturligvis længtes han ogsaa efter sin Kæreste i København, og han ejede hverken Bøger eller andre videnskabelige Hjælpe-midler, som kunde forslaa Tiden for ham.

Næsten halvfjerde Aar blev Bastholm i Smyrna, saa blev han kaldt hjem, og sidst i December 1771 ankom han til København.

Kort Tid efter fik han en Stilling som Præst i Kastellet, og saa giftede han sig og blev creeret til Doctor i Theologien. Som

Kastelspræst havde han en temmelig ringe Indtægt, og derfor tog han med Glæde imod en Præstestilling i Rendsborg, der var bedre aflagt. Men just som han belaver sig til Rejsen, skete der noget, som drejede hans Skæbne ind paa et højst velsignelsesrigt Spor. Hele Hoffet var nemlig blevet saa indtaget i Bastholm, at man pludselig valgte ham til Hofprædikant, og efterhaanden udnævntes han til baade det ene og det andet fint og fornemt. 1783 steg han saa højt som til at blive kongelig Confessionarius.

Bastholms Hustru var død 1777. Elleve Aar levede han som Enkemand, saa giftede han sig med en Datter af Tyge Rothe.

Utrætteligt arbejdende og studerende, æret og beundret af sin Samtid fortsatte han sin glansfulde Løbebane som Hofprædikant og Forfatter af theologiske Skrifter. Saa kom Livets Skuffelser og Modgang, og de tog haardt paa den lærde Mand. Da han flyttede ind her i Borgergade, havde han lige netop mistet sit rige og udvalgte Bibliotek og hele sit haandskrevne Arkiv, det var næsten altsammen blevet ødelagt af Flammerne under Københavns store Brand 1795. Bastholm havde dengang indrettet sig med sin store Bogsamling i en Lejlighed ved Gammel Strand, nuværende Nr. 44.

Bastholms Standpunkt over for de religiøse og filosofiske Spørgsmaal kom tydeligt for Dagen i det Skrift, som udgik fra hans Hjem her i Borgergade. Han siger ikke lige rent ud, at han har brudt med Kirkens Tro, men han stiller sig afgjort paa Naturvidenskabens Side og antyder, at en Fornuftsreligion burde afløse Kristendommen, han venter, at en kommende Tid med voksende Oplysning vil kunne klare disse Problemer.

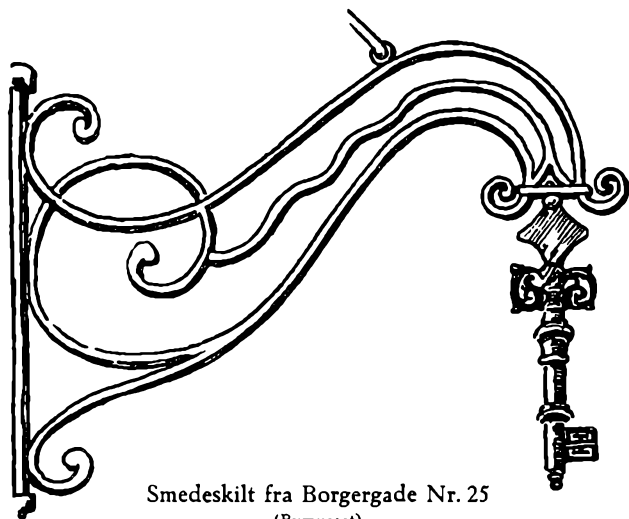
Han fandt, at Gudstjenesten var for lang, for ensformig, ked-sommelig og tildels uforstaaelig, han vil gøre den kort, interes-

sant og opmuntrende. Han er jo helt moderne, naar han siger, hvorfor ikke bruge samme Metode i Kirken som paa Theatret og i Balsalen, de lange Bønner kunde jo afgøres bare med et Suk, naa han blev jo ogsaa beskyldt for at gøre Vejen til Saligheden alt for bred og banet og let. Til Vejledning for Præsterne udgav Bastholm sit berømte Værk om den gejstlige Talekunst. Prædiken, siger han, har et tredobbelt Formaal, den skal overbevise, røre og behage. Om selve Troen er der ingen Tale i den hele Bog, den er i Virkeligheden en Vejledning i Skuespilkunst. Han giver den unge Præst det Raad at øve sig hjemme foran et Spejl, og han tilføjer til det altsammen, at det er det sikreste, hvis Taleren til en vis høj Grad selv føler, hvad han siger. Man maa jo huske, at der fra Landets Prædikestole i Bastholms Periode har lydt Foredrag om Staldfodring og Vekseldrift, om Vaccination og Kartoffelavl og andre nyttige Emner. Bastholm kom ud for megen Polemik, og den havde maaske nok Rettroenheden paa sin Side, men den havde ikke det friske Humør, det overlegne Syn og det stoiske Sind som Bastholm, for ham gjaldt det Tilfredshed og Fornøjelighed, og det var yndigt i en Kreds af Venner at glemme Livets Besværligheder og sammen glæde sig kristeligt over, at man skulde træffes igen i Evigheden.

Jo, Bastholm var en højst ejendommelig, stærk, stoisk Karakter, men han levede i en Tid, som for os nu kaster et vemodigt, næsten tragisk Skær over hans Skikkelse.

Balletmesteren og Komponisten *August Bournonville* flyttede overordentlig hyppigt. 1835—1840 boede han her. Det var, da han var 30—35 Aar. Den flittige Kunstner komponerede mange Ting til Theatret i disse fem Aar. Først og fremmest maa nævnes den romantiske Ballet »Valdemar«, inspireret af Ingemanns Ro-

maner. Endvidere Divertissementet »Herthas Offer«, den idylliske Ballet »Don Quixote ved Camachos Bryllup«, den romantiske Ballet »Fantasiens Ø«, den idylliske Ballet »Torreadoren«, det pantomimiske Forspil »Fædrelandets Muser« til Musik af

Smedeskilt fra Borgergade Nr. 25
(Bymuseet)

Frøhlich og Gade og desuden den idylliske Ballet »Festen i Albano«, som var en Hyldest til Thorvaldsen ved hans Ankomst til København. Det blev den sidste Festforestilling, som Kongen Frederik den Sjette oplevede.

August Bournonville var jo ogsaa en flittig Skribent, af hans Bog »Mit Theaterliv« lærer man ham at kende som Menneske og Kunstner. Det er fristende at citere følgende Skildring og Karakteristik af ham selv:

»Som Dandser besad jeg Kraft, Lethed, Præcision og Brillant i en betydelig Grad, og, naar Lysten til Bravour ikke rev mig

med sig, naturlig Gratie, udviklet ved en ypperlig Skole og forhøiet ved musikalsk Sands. Jeg udmærkede mig ved Rygsmidighed og Fodspidser og var netop saa udværts, at jeg kunde præsentere mig for den strengeste Mester. De Vanskeligheder, jeg med uhyre Flid og ofte kun tildeels har overvundet, var Alt, hvad der hørte til Pirouetter og den fornødne Ro i de langsomme Pas og Stillinger; mine Hovedfeil vare knækkede Haandled, Svingen med Hovedet i mine Pirouetter og en vis Haardhed i min Elevation (at skjule og bekæmpe disse var min sværeste Opgave). Jeg har tre Gange forandret Genren af min Virtuositet og lempet mig efter Tidens Fordringer. 1830 i Søvnængersken, 1835 i Valdemar og 1814 i Robert le Diable. Der gives Dandsere, der hver for sig besidde større Aplomb, Elevation og Pirouetfærdighed, der udføre Characteerdandse med en højere Grad af Eiendommelighed, men neppe Nogen, der forenede flere af Dandsens Egenskaber og besad en større Mangfoldighed end netop jeg. Jeg dandsede med mandigt Liv, mit Lune og min Energi har paa alle Theatre gjort det samme Indtryk. Jeg stemte Tilskuerne til Glæde, og, inden de beundrede mig, maatte de holde af mig.«

Nr. 49, Hjørnested til Dronningens Tværgade, er to ret nye Ejendomme opført af røde Mursten. Under Hovedgesimsen paa Hjørnestedet er en Række Terrakotta-Konsoller, de er skønt modelleret i Renæssancestil, men man har jo ikke megen Glæde af dem, fordi de sidder saa højt tilvejs og ikke virker særlig iøjnefaldende for dem, som spadserer paa Gaden.

Nr. 51 har syv Fag med gennemløbende Kvist. Det søndre, lave Sidehus ser helt ærverdigt ud med sit Bindingsværk og sine usædvanlig smaa Vindver. Paa første Sal i nordre Sidebygning

boede i 1860erne Hoboist *L. Chr. Kragelund*, Komponisten til de velkendte, glade Dansemelodier.

Nr. 53 har Midtfrømspring og Façadebaand under tredie Sals Vindver, men er ellers et temmelig nyt Hus.

Nr. 55 har en ganske pæn Gadedør med otte Fyldinger. Den er fornylig blevet overstrøget med en gul Farve, det er maaske nok praktisk, men det skæmmer Snedkerarbejdet.

Nr. 57 er Hjørnehuset til Prinsensgade. Mod Borbergade har Kvistgavlen hele Façadens Bredde, den er paa fire Fag. Gaarden i denne Ejendom er uforskammet lille og snæver og mørk og ubekvem, den er kun tre Alen paa hver Led.

Nr. 59 har Kvistgavl mod Borbergade og Prinsensgade.

I Gadedørens to øverste Fyldinger er anbragt et lille udskaaret Reliefhoved, en Mand i Profil. Uden at der er nogen som helst Forbindelse, kan det nævnes, at Huset i 1728 ejedes af en af Holmens Billedhuggere. Dørens Nøgleskilt er ældre end selve Dørfløjen, det er tydeligt nok udarbejdet i Rokokoens viltre Stil.

Et enkelt Aar, det var 1835, boede Politikeren *Carl Edvard Rotwitt* i denne Ejendom, han var da lige blevet cand. juris. I 1842 blev han Højesteretsadvokat. Deltog 1848 i Hippodrom-møderne og blev 1849 valgt til Folketinget i Frederikssund. Han tilhørte nærmest Bondevennerne, men han var ikke særlig yderliggaaende. 1853—59 var han Formand i Folketinget. Som Amtmand i Hillerød kom han i nær Forbindelse med Frederik den Syvende og Grevinde Danner, og denne indflydelsesrige Dame hjalp ham til at blive Konsejlspræsident og Justitsminister i et Ministerium, der stod Bondevennerne nær, det første Venstre-ministerium 1859. Men Aaret efter styrtede Rotwitt død om paa Hotel Royals Trappegang.

Nr. 61 er et Firefags-Hus med Kvistgavl. Det har ingen Gadedør, thi det hører sammen med Hjørnestedet.

Nr. 63 og Nr. 65 er Firefags-Huse. Over Gadedøren i Nr. 63 er et lille Sprossevindue med et ganske overordentlig nydeligt, godt komponeret, retvinklet Mønster.

Nr. 67 er et Hus paa ni Fag med Port, og hele Ejendommen er fornylig gjort smukt i Stand, der er sat Sprosser i Vindverne, og i Gaarden er der et Arrangement med en muret Nische, en Brøndkarm og et Løvehoved, der fungerer som Fontæne. Her er ogsaa to Træer og magelige Bænke.

Nr. 69. Her var det i Kvarteret saa godt kendte Dampkjøkken, som for et halvt Hundrede Aar siden leverede varm Middagsmad til mangfoldige Familier.

Før 1800 var Nr. 67 og 69 een stor Ejendom, der havde Matrikelnummer 168. I Helligaandskirkeens Ligprotokol for 1791 er under 3. Maj indført, at Madame *Marie Hulegaard*, født Wulf, er død den 27. April, 76 Aar gammel i Borbergaden Nr. 168.

Johannes Ewalds Moder, Marie Wulf, var Datter af en Tømmerhandler i Grønnegade Mathias Wulf. Hun blev født den 23. April 1715. Som næppe 16-aarig ægtede hun en Præst, som var ansat ved Vajsenhuset, Enevold Ewald; han var da 34 Aar gammel. Forholdet imellem disse to saa lidet harmonerende Mennesker maatte efterhaanden blive temmelig køligt, eftersom Præsten mere og mere faldt hen i theologisk Tørhed og begravede sig i Bogstøv. Ganske vist fik de nogle Børn sammen, men de var ikke noget værd, de døde som ganske spæde. 1743 kom Sønnen Johannes til Verden, og ham var der jo ikke noget i Vejen med. Forklaringen paa dette Fænomen kan søges i det særdeles gode Venskab, der var opstaaet mellem Fru Ewald og

Københavns daværende Borgmester Johannes Valeur, thi ham tilkommer sikkert rettelig Æren for Faderskabet. Valeur var en fin, klog og belevn Mand med Sans for fransk Kultur og især for den højere dramatiske Kunst, hvorfor han da ogsaa blev

Bagerskiltet Borgergade Nr. 27

Medlem af Theaterdirektionen. Synderlig Glæde fik han dog ikke ud af sine mange forskellige Hverv, og dertil kom, at han blev pludselig afskediget som Borgmester, dengang Struensee opløste Københavns Magistrat i Marts 1771. Det tog saa haardt paa Valeur, at han døde nogle Maaneder efter. Enevold Ewald, som man jo kunde kalde Ewalds Stedfader, var imidlertid død allerede 1754, og fem Aar efter havde Johannes Ewalds Moder giftet sig med Hørkræmmer Peder Hulegaard, de var blevet viet i Hørkræmmergaarden paa Kultorvet. 1769 døde Peder Hulegaard, og hans Enke overtog Hørkræmmerforretningen for at

føre den videre. Det gik indtil 1777, i det Aar gik det hele i Stykker for hende, vistnok fordi en Mand i Forretningen havde bedraget hende for store Summer.

Hun maatte gaa fra det hele, og det blev en ond Tid for hende Resten af hendes Liv.

Fra 1786 er der bevaret en Ansøgning til Kongen fra Johannes Ewalds Moder, af den faar man at vide, hvor kummerlige hendes Forhold var, hun boede dengang henne om Hjørnet i Prinsensgade, nuværende Nr. 6, som blev nedrevet for faa Aar siden. Tomten af denne gamle Garvergaard ligger stadig ubebygget hen.

Bogstavret lyder Bønskriftet saaledes, citeret efter Louis Bobé:

Til Kongen:

Da min Skiebne er i min høye Alderdom meget tung, ja tungere, allernaadigste Konge, end jeg selv kand bære den! saa maae ieg tage min aller under danigste Tilflugt til Deres Kongelige Mayestæt og bede: at Deres Mayestæt ville i Naade tillægge mig en aarlig Pension! Jeg var givt med Salig Professor Ewald i 24 Aar og 3 Maaneder, da Høyst Salig Kong Friderich den 5te sendte mig Bud, samme Dag min Mand døde, og lod mig tilsige Sin høye Naade og en anseelig Pension. Men af visse Aarsager, som her blev for vidtløftig at skrive, kunned ieg ei faae den strax, dog maatte ieg ikke være bange; saa ieg næste nye Aar derpaa fik 100 Rdr. af Post Cassen, og siden blev Salig Conferentze Raad Schrødersee bestandig sendt til mig med kongelig Naadegave, og 4 Aar derefter tillagd mig endnu 50 Rd. af samme Casse, hvilket vel vist endnu findes i Protocollen. Og ved hver Gang lod Høyst bemeldte Konge mig sige, at ieg skulle ikke være bange, thi ieg skulle faae det Beløved paa een vis Fod.

Saaledes, allernaadigste Konge, gik det hen paa 5 Aar, da Kiøbmand Huulegaard blev, efter alle mine Venners Raad, min anden Mand, som ieg paa 11 Aar var givt med, og efter hans Død blev ieg ved utroe Folk og mange andre Bedragere, saa ieg kom ud fra al min Handel og maatte miste min Gaard under Forbeholdenhed af et Heft, som ieg i disse dyre Aaringer kand i min høye Alder ey komme igiennem med, saa ieg har maattet laant efter at ieg i 11 Aar har Tid efter anden solgt det lidet, ieg beholdt tilovers, indtil ieg nu ikke har det fornødne, saa at i hvor kummerlig ieg end har levet, saa seer ieg dog nu, at ieg har tiet saa længe, at det nær var bleven forbie med mig. Dette ville Deres Kongelige Mayestæt lettelig befinde, naar det i Naade maatte, allernaadigst betænkes, at ieg hverken haver faaet Brænde eller mindste Forraad indkiøbt til Vinteren. Og da ieg er i mit 72de Aar og dertil sygelig af Alderdom og andre Svagheder, saa kand det ikke vare længe. Saa ieg aller under danigst beder Deres Mayestæt at ville vise mig den høy kongelige Naade og give mig noget aarlig i Pension, da Gud veed ieg høylig trænger dertil.

Ønskende at Gud vil igien velsigne, bevare og opholde Deres Kongelige Mayestæt, hvorom jeg uafsladelig skal bede og saaledes haabe allernaadigste Bønhøring, som ieg mig til fortrøster i allerdybeste Underdanighed.

Maria Huulegaards Enke,
boende i Prindsensgade ved
Borgergade hos en Garver No 379

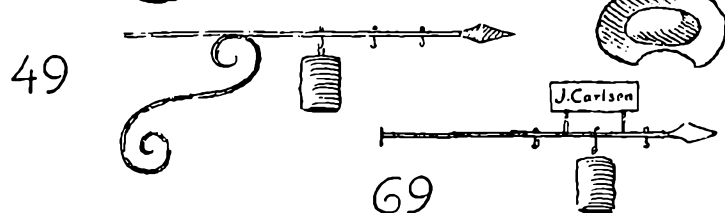
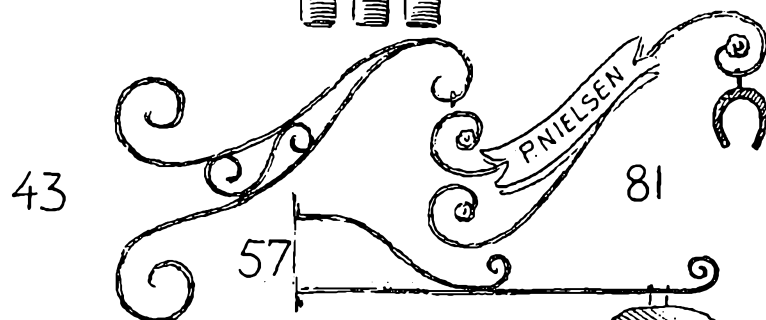
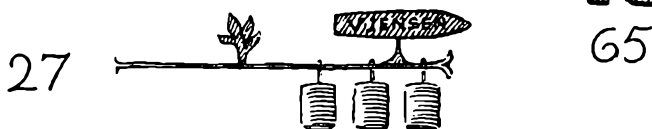
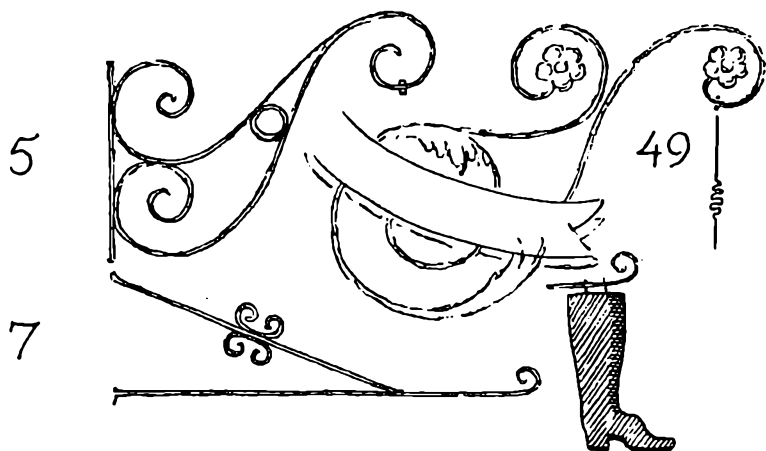
Marie Hulegaard fristede Tilværelsen nogle faa Aar endnu, saa døde hun den 27. April 1791. Hendes Kaar var yderst

elendige og hendes Bohave ganske tarveligt, der fandtes kun 15 Skilling i rede Penge. Blandt de faa Bøger hun ejede var et Eksempplar af Sønnens samlede Skrifter. En Assistenthusseddell viste, hvor alt havde været fortvivlet for hende.

Johannes Ewald elskede sin Moder, men hun var ikke hos sin Søn, da han døde. Hun forstod ikke sin Søn, og hun har vel ikke engang forstaaet sig selv. Hendes Liv skulde ende i et fattigt, tæt befolket, fremmed Hus i Borgergade. Men den gamle Kvinde, som for halvandet Hundrede Aar siden blev baaret ud som Lig af en Port paa dette Sted, hun maa have været den ømmeste og elskeligste Moder, thi for hende havde hendes geniale Søn sunget de kærlige, ømhedsfuldt spørgende Strofer:

Men du, som gavst mig denne Glæde,
Som har bestrød min Barndoms Vei
Med Roser, og bevart mig Spæde,
At Torne saarede mig ei;
Men du, hvis Haand veiledte mig
Paa Dyds og Viisdoms snevre Stier!
Hvor fandt jeg stærke Harmonier,
Som sige, hvad jeg skylder dig?

O du mit Intets troe Veninde,
Hvad var jeg, da dit varme Bryst
Oplivede mig til at finde
Det første Gysende af Lyst?
Hvor var min Siæl? O Elskte, siig,
O du som fødte mig med Smerte,
Fortæl, hvor sov jeg, da dit Hjerte
Med stærke Slag opvakte mig?

Skilte og Skiltearme i Borgergade

De fleste Københavnerne har lagt Mærke til det kostbare og pompøse Gravmonument med Navnet Fix, som er opstillet paa Assistens Kirkegaard ved Muren ud mod Nørrebrogade. Det er rejst over en rig Købmand Fix, og den store rummelige Gravkælder under Monumentet gemmer mange Kister.

En Datter af denne Mand blev standsmæssigt gift, men senere skilt fra sin Mand, fordi hun alt for ømt fortrolig gav sig af med en portugisisk Diplomat. Han skuffede imidlertid hende, som hun havde skuffet sin Mand, og den endnu purunge Kvinde maatte finde sig i at blive forstødt af sin Familie. Sine sidste Aar levede hun her i dette Hus, Borgergade Nr. 69, hun døde 29 Aar gammel, og hendes Lig blev til Trods for hendes Vidtløftigheder nedsat i Gravkælderens under Monumentet. Det var i Aaret 1809. Hendes Navn var *Bolette Ryan*, født *Fix*.

For hened hundrede Aar siden fandtes følgende Annonce i Adresseavisen. Annoncen gælder Huset her, Nr. 69. Man maa jo sige om denne Kakkelovnsmand, at han yder sine Kunder en usædvanlig kulant Service:

I Borgergade 170, 3die Sal t. v. anvises en Mand som fordriver Røg, saavel fra Bærelser som Røttenet, hvis det ikke hjælper, saa bliver det lagt i samme Orden som før og koster intet.

Nr. 71, 73 og 75 er nu to nye Ejendomme, det forrige Nr. 73 var et ganske lille Hus, og i sine unge Dage logerede Komponisten Kuhlau her. Det er jo ham, der har skrevet Musikken til vort nationale Festspil »Elverhøj«.

Det var i Aarene 1814—1816. *Daniel Frederik Rudolph Kuhlau* kom 1810 til Danmark fra Tyskland. Det var politiske

Forhold, der var Skyld i, at han som 24-aarig flygtede fra Hamborg. Allerede det følgende Aar debuterede han her i København med en Koncert paa det kgl. Theater. Siden tog han Del i den offentlige Koncertvirksomhed og sluttede sig som Medlem til »Det harmoniske Selskab«. 1813 fik han dansk Indfødsret og blev kongelig Kammermusikus. Stillingen var dog uden Gage, saa han maatte give Undervisning i Klaver og Sang, han averterede stadig efter Elever. Det var smaat med Fortjenesten, saa han blev nødt til at bede om Forskud paa den Gage, han engang ventede at faa. Han motiverer sin Anmodning med de eviggyldige Grunde, at han formedelst Næringsсорger ikke kunde have den Aandskraft og Munterhed, som er saa saare nødvendig til alle Kunstarbejder. Medens han boede her, kom »Røverborgen« for første Gang paa Scenen, og et Par Maaneder efter traadte Baggesen frem med sin strenge Kritik og kaldte Stykket for det taabeligste Nonsens. Litterært set er Baggeses Kritik et Mesterstykke, og den ramte egentlig kun Oehlenschlägers Tekst, Musikken kalder Baggesen himmelsk skøn, og det var i Sandhed nye Toner, der her var brudt frem i dansk Musik. Kuhlaus økonomiske Forhold var som sagt yderst slette, medens han boede her, han hadede at give Undervisning, men var nødt til det, han maatte ogsaa udgive Kompositioner for Fløjte, endskønt det slet ikke morede ham, i det hele taget maatte denne Mester i Musik henslæbe sit Liv i bestandig Pengetrang. 1. November 1828, faa Dage før »Elverhøj«s Opførelse, blev han udnævnt til Professor, den eneste officielle Udmærkelse, han har modtaget. Som en Prøve paa Kuhlaus Koncertprogrammer i denne Periode, da han boede her, aftrykkes Programmet for en Koncert i det harmoniske Selskab den 13. December 1815:

1ste Del.

Stor Simfoni af Beethoven.

Koncert for Pianoforte, komponeret og spilles af Kuhlau.

Arie, synges af Mad. Dahlén.

Potpourri for Pianoforte over svenske Nationalsange og Danse,
komponeret og udføres af Kuhlau.

Deklamation af Dr. Ryge.

2den Del.

Koncert for 2 Pianoforter af Mozart, udføres af Kuhlau og
hans Elev Nicolai Gerson.

Ouverture af B. Romberg.

Deklamation af Dr. Ryge.

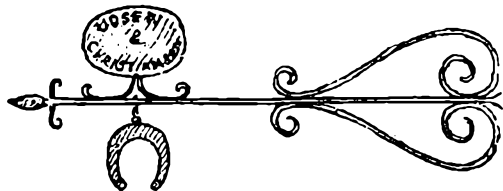
Variationer for Pianoforte over en gammel dansk Bondesang

»Det var en Løverdags Qvælde«, komponeret og spilles
af Kuhlau.

I sidste Halvdel af 18. Aarhundrede var Numrene 69 — 71 —
73 og 75 paa een Haand, de ejedes af den rige Brygger *Gustavus
Schmidt*, der tilmed havde endnu flere Huse i Borgergade.

Ifølge et udateret Reklamekort har Maleren *Heinrich Gustav
Ferdinand Holm* boet i Nr. 73. Han var en Søn af Jens Holm,
som vi vil møde paa et af de følgende Blade.

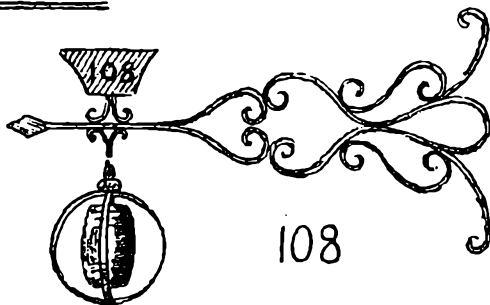
H. G. F. Holm var født 1804, og han blev tidligt saa dygtig,
at han kunde hjælpe sin Fader, der var Kobberstikker. I For-
ening udgav de et Værk, som hedder »Sjællands yndigste Egne,
tegnede efter Naturen« og desuden illustrerede de en Bog om
Grønland. Det er Sønnen, som har tegnet de yndige smaa Bil-

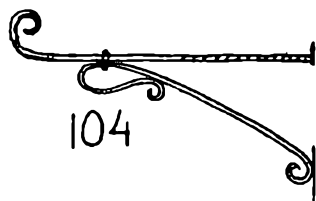
104

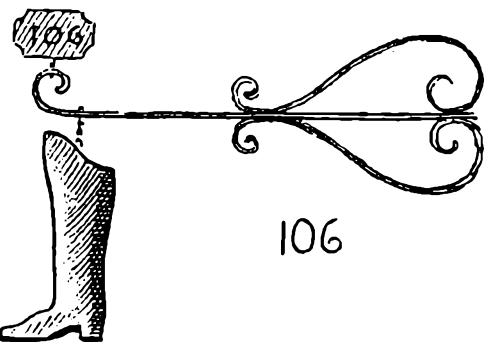
28

108

104

106

120

Skilte og Skiltearme i Borgergade

leder, og Faderen har stukket dem i Kobber. H. G. F. Holm var en lang mager Skikkelse, som gik omkring i Københavns Gader med sin Tegne-mappe under Armen. Han var godt kendt i Byen, mange Mennesker syntes om hans smaa kolorerede Tuschtegninger. Thorvaldsen beundrede dem. Disse smaa Billeder, som Kunstneren fik en Rigsdaler for Stykket af, indbringer jo nu adskilligt mere, naar de kommer frem paa Auktion, de er efterspurgt baade af Museer og Privatsamlere. Fattig-Holm, som han kaldtes, døde paa Almindeligt Hospital 1861, han var ikke i Stand til at betale for sig, men det var jo godt, at Fattigvæsenet kunde give ogsaa dette Geni en Seng at dø i.

Nr. 75 var langt op i Tiden Brændevinsbrændergaard.

Nr. 77 er et Trefags-Hus. Gadedøren er meget medtaget af Slid og ublid Behandling, den er i og for sig ganske køn, den ser ud, som om den har 28 Fyldinger, men de er fremkommet ved, at der er slaaget krydsende Brædder paa en Bagklædning, og da Brædderne ikke sidder helt tæt sammen fremkommer der fordybede Kvadrater, og Virkningen er fortræffelig.

Nr. 79 har et glat fordybet Felt mellem første og anden Sal, det har tre Fags Længde. Huset har ialt fem Fag. Der er ogsaa »trukket« Façadebaand, det er blot en Profil, og over Stueetagens Dør og Vindver er der »trukne« Rundbuer.

Nr. 81. Borgergades Dampmølle. Huset er paa ni Fag og har Kvistgavl og Mansardtag. I Kvistgavlen er der ud mod Gaden en Luge ind til et Lagerloft og en udstukket Hejsebælke.

Nr. 83 og Nr. 85 er nu sammenbygget til eet nyt Hus.

Nr. 87 er Hjørnested til Klerkegade. Huset er ret nyt. Paa Baghusets Mur er indfattet en kronet Bagerkringle, den synes at være af Støbejern og er højst hundrede Aar gammel.

Saa passerer vi Klerkegade, som i ældre Tid hed Hjortelængen, eller Skolemesterlængen. Nyboders Skole var nemlig indrettet i de Nyboders Huse, der laa paa Hjørnet af Borgergade. Den længst nedlagte Skoles Plads svarer til det østligste Parti af den gamle Frimurerloge med det foranliggende, forhen gitterhegnede Grundstykke, nu Borgergade 89.

Nr. 91 og Nr. 93 er moderne Huse. Størstedelen af Nr. 91 staar midt paa den gamle Løvegades østlige Del. Nr. 93 har ligesom Logebygningen fortrængt tidligere Nybodershuse.

1822—1823 boede Statsmanden *Christian Albrecht Bluhme* i *Hjørnehuset*. Bluhme blev født 1794. Han blev cand. jur. 1816 og Stiftamtmand i Aalborg 1838. Under et Besøg i Nørrejylland fik Kongen Christian den Ottende Øje paa Bluhmes store Evner, og i 1843 blev han da udnævnt til Direktør for Generaltoldkammeret og Kommercekollegiet. Omtrent ved samme Tid begyndte han at deltage i den almindelige Politik, han havde let ved at arbejde sammen med Mænd af forskellige politiske Retninger, og i 1848 indtraadte han som Handelsminister i Martsministeriet. Allerede i November traadte han ud for at modtage Stillingen som Kabinetssekretær hos Frederik den Syvende. 1850 blev han Direktør for Øresunds Toldkammer og kom til at lede og afslutte Forhandlingerne, der 1857 førte til Øresundstoldens Afløsning. Imidlertid var han 1851 blevet Udenrigsminister og maatte da træffe de skæbnsvangre Aftaler med Prøjsen og Østrig. 1852 blev Bluhme Førsteminister, men overgav snart efter Posten til A. S. Ørsted. Han beholdt dog Udenrigsministeriet, men gik af sammen med hele Ministeriet 1854. I Juli 1864 kaldes Bluhme paany til Førsteminister, og det blev ham, der kom til at afslutte Freden i Wien. Han døde 1866.

Saa kommer Fredericiagade — forhen Bjørnegade — og en Karré med Nybodershuse.

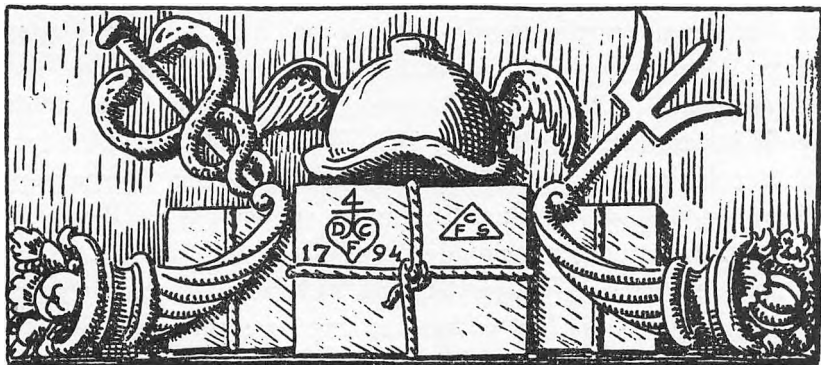
I Hjørnehuset, Nr. 95, boede *Edouard Suenson* 1865—1867. Han var født 1805 og gik 20 Aar gammel i fransk Orlogstjeneste og kom til at deltage i Søslaget ved Navarino. 1851—1863 var han Kadetchef og var som saadan en streng og udpræget retfærdig Mand og en stærk Karakter. Ved Krigen i 1864 fik han Kommando over en Nordsøeskadre, som bestod af Fregatterne »Niels Juel« og »Jylland« og Korvetten »Heimdal«, med disse Skibe slog han 9. Maj en Styrke ved Helgoland.

Medens Suenson boede her var han Chef for »Niels Juel«, der gjorde Togt i Middelhavet, og paa dette Togt mødte Suenson sin Modstander Tegethoff, der havde været Chef for den østrigsk-prøjsiske Eskadre i 1864. Suenson gik 1880 af med Viceadmirals Karakter. Han døde 1887.

Derefter kommer Olfert Fischersgade — forhen Ulvegade — og en Karré med nyere Nybodershuse. Derefter kommer St. Paulsgade — forhen Enhjørninggade —. Det er her i St. Paulsgade paa højre Haand, der ligger en ældgammel Længe, hvori der nu er indrettet et lille Museum »Nyboders Mindestuer«. Nu følger en Karré Nybodershuse, af hvilke de nordligste er opført 1893. Aarstallet er angivet paa Gavlen mod Borgergade med smedede Ankre. Nu kommer Rævegade, som har beholdt sit gamle Navn, og derefter en Karré paa hvis tvende Gavle ses Aarstallene 1889 og 1888. Over det sidste Aarstal er anbragt et Kongemonogram C 9 mellem en Krone og to korslagte Kviste, Eg og Laurbær. Midt for denne Karré og lidt ude i Gaden omtrent ved Rendestenen ligger der en gammel længst tilkastet Brønd, som i sin Tid var forsynet med en Pumpeopstander.

Saa følger Gernersgade — forhen Kamelgade — og imellem denne og Haregade, som har beholdt sit gamle Navn, ligger Søofficerskolen, nu Søværnets Kadetskole, opført Aar 1869.

I Haregade boede for flere Aar siden en Mand, som bare hed Pedersen i Haregade, han blev over 100 Aar gammel og

Sandstenstavlen fra Borgergade Nr. 47
(Nationalmuseet)

var hyppigt benyttet af Journalister som Stof til deres Aviser.

Efter en Karré med Nybodershuse kommer Suensonsgade — forhen Elefantgade — og endelig Elsdyrsgade, der har beholdt sit gamle Navn. Vi er nu endelig naaet ud til Store Kongensgade. Her staar Monumentet for Admiral Suenson. Portrætmedailonen og Løven, som vogter Skjoldet, er modelleret af Th. Stein. Afsløringen fandt Sted den 9. Maj 1889. Turen langs Borgergades Vestsiden med de ulige Numre er nu afsluttet.

Saa begynder vi paa Gennemgangen af Borgergades østlige Side med de lige Numre.

Nr. 2 er et ganske stateligt Empirehus med Mansardtag og Kvistgavl mod Gothersgade. Siden 1768 og helt op til vore Dage har der været Vinkælder i denne Ejendom. 1779 flyttede Skuespiller Rose ind i Huset, det var dog blot for at blive boende et Aars Tid.

Christoffer Pauli Rose var født 1723 og hans Dødsaar er 1784. Der er en almindelig kendt Historie om hans skønne Datter Mette Marie. Den 11. Marts 1765 blev hun jo bortført fra Theatret af Greve C. C. Danneskjold-Laurvig, som holdt hende indespærret nogle Dage i sit Palæ i Bredgade. Den for-tørnede Fader gik op til Kongen og beklagede sig, og saa blev Pigen sluppet løs, og hun fik tilmed en hel Masse Penge til Trøst og Erstatning for sin Medfart under Fangenskab.

Rose debuterede 1747, og det siges, at han har været en ypperlig Elsker, saalænge han endnu var ung og slank; da han med Alderen fik en temmelig fyldig Figur, blev han nødt til at gaa over i mere passende, reserverede Rollefag.

I sit Ægteskab spillede Rose ikke nogen god Rolle, han var forøvrigt aldeles ikke noget Dydsmønster, og han kom altsaa ud for mange Fortrædeligheder og lumpne Chikaner. Mens han boede her i Borgergade, har han ved Siden af sine huslige Ærgrelser ogsaa haft bitre Kontroverser med sine Kolleger ved Theatret. Særlig kollegiale har hans Medspillende nu heller ikke været, Kammeratskabet kunde for Eksempel give sig Udtryk i Skrivelser, som ad Bagtrapper blev sneget ind til Theaterdirektionen. En Billet har følgende Ordlyd: »Hr. Rose har syv Hundrede Rdl. som Skuespiller, men spiller næppe syv Gange om Aaret herfor; i det mindste lærer han ikke seks nye Roller. Desforuden har han tre Hundrede Rdl., som Instruktør. For-

uden at han virkelig ikke forretter dette Embede«. Jo, Rose har som sagt haft nok at kæmpe med.

Nr. 4 er en stor ny Ejendom. I det forrige Hus boede *Gottlieb Siesbye* i Aarene 1832—1834. Han var oprindelig en dygtig og begavet Skomager, men pludselig fik han et aandeligt Gennembrud, der gjorde ham til Digter og Journalist og Redaktør. Han udgav et Blad, som hed Folkevennen og et som hed Flyveposten, og dertil en Bog propfuld af Digte, typisk Lejlighedspoesi, af Skomageren var der blevet en Skjald, men det blev ikke nogen Gevinst for den danske Litteratur. Siesbye levede 1803—1884.

Men der har boet en virkelig Digter i Borgergade Nr. 4, det var *Adolph Frederik Recke*. Han var 28 Aar gammel, da han flyttede ind her, og det var i det inspirerende Aar 1848. Kønt og kvikt besang han Fædrelandet og Kongen og Hæren og Flaaden, og det i Sange som: Kongernes Konge — Det var ved Paasketide — Holmens faste Stok — Jeg syngte vil en Vise — Gutter ombord — I Natten klam og kold.

Ogsaa den lettere Genre beherskede han, af hans Viser er der adskillige, som ejer evig Ungdom, og som stadig fortryller med deres elskværdige Lune og fortrolige Tonefald. Man behøver bare at nævne saa kendte og kære Viser som: Det gaar atter hjemad til den lille By — Natten breder sine Vinger — Har I læst den Berlingske Avis — og Pjaltensborgs Brand.

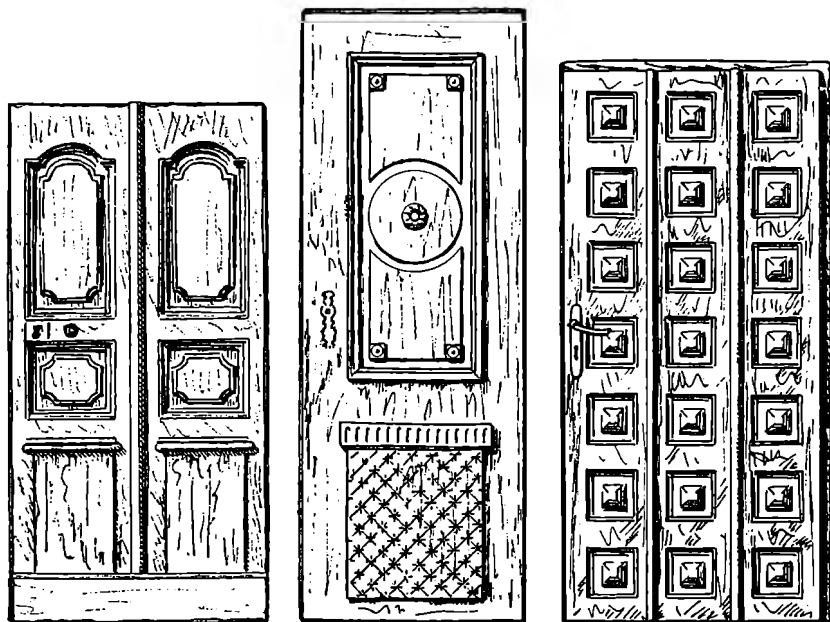
Borgergade kan være stolt af at have huset en saadan Digter.

Nr. 6. Om selve Huset er der intet særligt at bemærke, her er ingen Gadedør, men en Støbejernslaage med Spydstager og vandrette Sprosser med gotiske Firkløver. Men for omtrent hundrede Aar siden boede *Hans Vilhelm Kaalund* her, det var ganske vist kun et enkelt Aar, 1847.

Kaalunds Skæbne føjede sig ellers saaledes. Han blev født 1818 i København. I sin Ungdom tænkte han paa at blive Billedhugger, og han fik Lov til at øve sig i Freunds Atelier. Der gik dog ikke lang Tid før han fik mere Lyst til at dyrke Malerkunsten, og saa kastede han sig over den. Men da saa Thorvaldsen kom hjem 1838, skrev Kaalund et Digt til hans Velkomst, og Digtet gjorde Lykke, af Billedhuggeren og Maleren var der nu pludselig blevet en betydelig Digter.

1844 udgav han sine Fabler og blandede Digte, og Fablerne var illustreret med Tegninger af I. T. Lundbye. Det var saa skønt og ypperligt altsammen, men Publikum forstod det ikke, skønnede ikke paa det, Kaalund kunde ikke slaa igennem. Der kom nu en yderst pinlig Periode for den fine og følsomme Digter, han manglede Penge, og han savnede Opmuntring og Inspiration. Stilling havde han ikke, han manglede i det hele taget Kraft og Energi og Orden i sin Tilværelse.

Men saa kom Krigen, og Kaalund maatte afsted som Intendant i Ryes Brigade og gøre Tilbagetoget med gennem Jylland. Efter det fik han en Huslærerplads, var ogsaa et Par Aar Teglværksbestyrer ude ved Øresundskysten. Saa fik han Ansættelse som Tæller i Mønten, dèr maatte han sidde og optælle gamle Møntstykker, det varede dog ikke længe, saa havde han faaet en Stilling som Telegrafist i Haderslev, og da det heller ikke morede ham, søgte han at blive Boghandler, men maatte opgive den Tanke paa Grund af Pengemangel. Endelig 1860 blev han ansat som Overlærer ved Vridsløselille Cellefængsel, og et Par Maaneder efter giftede han sig med en Pige paa 20 Aar. Sophus Schandorph, som ofte besøgte dem i Embedsboligen, fortæller om det hyggelige, gæstevenlige Hjem med den glade Digter og

Gadedørene Borgergade Nr. 40, 3 og 17

den søde unge Frue. Men saa kom Sygdommen og slog ham ud, hun passede ham og plejede ham, og han sagde til hende, at hun var ham kær.

Kaalund har jo ikke skrevet meget, men det lidet er Perler i dansk Litteratur. Hans mange forskellige Bestillinger ansporede ham ikke til poetisk Produktion, han havde i det hele taget svært ved at finde Fodfæste i Livet, der var noget flagrende og forfløjent over ham, det røbede sig i hans Udseende og i hans Paa-klædning, og det ses endnu tydeligt af hans Skrift, den er fuld af overflødige Sving og Kruseduller.

I det Aar han boede her i Borgergade tilegnede han sig ad-

skillige bitre Livserfaringer, og han kalder sidenhen Virkeligheden sin Tugtemester og store Lærer.

Et af hans Digte »Da de rev Voldene ned« er jo godt kendt og ofte citeret, tænk, om der skulde komme et lige saa malende, myndigt Digt om »Da de rev Borgergade ned«.

Nr. 8 er et Firefags-Hus. Paa Façaden er der mellem første og anden Sal et glat, fordybet Felt af to Fags Længde. Gadedøren er en Femfyldingsdør, men den øverste Fylding er nu blevet erstattet med en Glasrude. I Gadegangen er et lille Sprossevindue med en Flaskebundsrude midt i, mod Gaarden er Svale, og her er gjort hyggeligt med Træer og Planter, som gror i malede Kasser og Baljer.

Nr. 10 er paa fire Fag og har Kvistgavl. Svale mod Gaarden.

Nr. 12 har tre Fag og under samme Nummer er der endnu to Firefags-Huse, som ikke synes at rumme Seværdigheder.

Nr. 14. Over Gadedøren i denne Ejendom er indmuret en Stentavle, hvori der er udhugget LANDGREVEN. N. 93. 94. 1789. Huset har altsaa heddet Landgreven, de to Tal er Matrikelnumre, og det tredje Tal Aaret for Stenens Indmuring.

Oprindelig har Stedet heddet Landgreven af Hessen, og denne fornemme Herres Navn og Vaaben har vel i Fortiden været at se her.

Gadedøren er uhyre enkel, men ganske overordentlig stilfuld, den har to Fløje, og paa hver Fløj er der fem lige store, paalagte glatte Fyldinger. Det ser helt C. F. Hansen'sk ud.

Stedet her har været Indgangen til en længst nedlagt lille Begravelsesplads, Nikolai Kirkes Assistens Kirkegaard, kaldet Landgreven. Den blev indrettet i Pestaaret 1711 og nedlagt 1760, da Assistens Kirkegaarden paa Nørrebro blev taget i Brug.

Den Plads, som 1711 blev udlagt til Kirkegaard, var et Stykke af den gamle Helsingør Landevej. Allerede 1697 var Stedet en Lysthave med Frugttræer og forskellige Indretninger til uden-dørs Fritidsfornøjelser. Nikolai Kirke købte Grundstykket den 3. September 1711, men da Kirkebogen er gaaet tabt, ved man ingenting om Indvielsen og de første Begravelser. Af forskellige Dokumenter fremgaar det dog tydeligt nok, at den lille Kirkegaard er blevet noget overlegent behandlet. De Fattigfolk, som havde Gravsteder at tilse, tog man intet som helst Hensyn til, og de omkringboende Naboer havde aldeles ingen Respekt for Gravene. De huserede herinde Dag og Nat med Drik og Svir og med Skrig og Skraal, de smed deres Affald herind og ned-trampede Jordtuerne over de fattige Grave. Nu var det jo ikke alle, som krænkede Gravfreden paa saa brutal en Maade, her boede ogsaa pæne Folk, som blot gik herind om Aftenen og røg deres Pipe og lod deres Kone tørre Vasketøjet mellem Træerne, men naturligvis kom der Klager og Spektakler ud af disse forvirrede Forhold. Uvæsenet blev maaske ogsaa dæmpet for en Tid, men en lønlig, grøn Idyl har den lille Kirkegaard aldrig været. Naar man fandt det passende at fornøje sig her mellem Gravene, saa var det vel egentlig, fordi man mindedes de forrige Tider, da Stedet var Beværtningshave.

Gravmonumenter og Gitre og slige Prydelser har ikke været i Brug her. Stundom har en Grav været betegnet med en lille Flise i Lighed med den, som er indmuret over Gadedøren i Borgergade Nr. 17, det var jo ikke Matadorer og Rigmænd, der maatte lade sig begrave her i en gammel Værtshushave mellem uvorne Mennesker, der glemte Stedets Alvor, medens de skadefro og støjende Natten lang drak Gravøl for alle de Døde.

Efter at Kirkegaarden var nedlagt, blev Arealet solgt til en Tømmerhandler, som benyttede det til Oplagsplads, og saaledes laa det hen til engang i Halvfemserne. Saa blev Størstedelen bebygget med Fabriksbygninger, og da man gravede Grunden ud til Fundamenterne, traf man en Mængde Kister med velbevarede Skeletter. Det Terræn, som ikke er bebygget, og som ikke af anden Grund er gennemgravet, rummer sikkert endnu mange Kister og Lig, men det er saa trist et Emne, at der ikke er Grund til at tale mere om det.

Nr. 16 har Kvistgavl og to gamle Kviste. Huset er blevet pudset op i nyere Tid, og ved samme Lejlighed er der højt tilvejs paa Façaden blevet anbragt nogle Stukprydelser, tre Blomsterguirlander i et friseagtigt Arrangement.

Nr. 18 er et Firefags-Hus med Kvistgavl, der har hele Façadens Bredde. Til Nordsiden af Taget klamrer sig en lille Kvist, den ser saa gammel, elendig og skrøbelig ud.

Gadedøren er delt med et lodret Hængselknæk, og hver af de to Fløje har tre Fyldingspartier, der tydeligt nok hører Rokoko'en til. Mod Gaarden er der et malerisk Etagefremspring.

Underofficeren med Søtten og Bægteren i Rjælberen.

Natten mellem den 29 og 30 f. M. omtrent Kl. 12 $\frac{1}{4}$ eller 12 $\frac{1}{2}$ væltedes Anmelderen, der boer i Borgergaden, ved en stærk Raaben og Skrigen. Han nærmede sig Vinduet og saae nu hoorledes to vællædte Personer attaquertes af et Par trøielædte og et skjorteærmert Individ, der stormede ud af Huset No. 96 i Borgergaden. Flere af Nærhedens Beboere vare ved Skrigene vækkede og komne i deres Vinduer. Den ene af de førstnævnte Personer angrebes nu af den skjorteærmede Herre, der skal være Underofficer ved andet jydskt Infanteriregiment, ved Navn Peter Frederik Bassemark, og altsaa formodentlig Medarbejder af det noksom bekjendte kirurgisk-underofficerske Ugeblad „Kalleten“. Han slog denne mig ubekjendte Mand paa en voldsom Maade, og efter erholdt

Geier vendte han med sine Staldbrodre i Triumf tilbage til ovennævnte Sted, medbringende som en Geierstrofæ deene Persons Hat. Ved de Overfaldnes gjentagne Raab paa Vægteren indfandt endelig tilsidst denne Justitsperson sig i fuld Ornat fra et i Nærheden værende Rjælberskur. Han assisterede da, ved at følge de tvende overfaldne Personer hen til Huset No. 96, hvorfra Overfalderne havde gjort Udfald, hvilke imidlertid med deres militaire Anførere, som kloge Generaler havde trukket sig tilbage og aflaset Døren. Vægteren bankede nu paa engang, men da Ingen indfandt sig, tog han ingen videre Notice deraf, men fulgte derimod disse Personer, paa deres Opfordring, til Politiet. Kort efter deres Bortgang aabnedes Døren til benævnte Sted og en Arm satte en Hat ud paa Gaden; men nu traadte den skjortearmede Herre, der imidlertid havde iført sig Underofficerss Mondur ud fra selvsamme Huus og sagde med høi Stemme: „her er en Hat, hvem tilhører den?“ og da der naturligviis intet Svar indløb, saae man ham tridse op ad Gøttersgaden til med den. Videre saae Anmelderen ikke af denne tragikomiske Scene, men han har fremsat dette for at Vedkommende Foresatte ved Justitien, den militaire, saavel som den civile, ville nøiere eftersee deres Undergionne i Sømmene, saa at Vægteren væblikkelig kan være paa sin Post, Underofficeren ved sit Regiment, og den fredelige Mand uhindret styre sin Cours.

Christensen.

Den her ovenfor gengivne Avisartikel er i sin Tid blevet optaget og trykt i det lille, nøjsomme Blad »Skjersilden«. Bag den dunkle Bemærkning om »Raketten« synes man at turde ane Redaktør Møllers egen Haand, thi »Raketten« var just hans værste Konkurrent og det Blad, han i sit stille Sind beundrede højest. Den lille Artikel er jo blot en Stump af en Episode, en Situation uden synderligt Indhold, men den er opfattet med Lune og gengivet saa pudsig, at den nok fortjener at optrykkes, især da den jo har Tilknytning til Huset her. Huset Nr. 96, som nævnes i Artiklen, er jo netop nuværende Gadenummer 18.

Nr. 20 er et Firefags-Hus med knækket Tag, og som sædvanlig ligger der en profileret Bjælke i Knækket. Gadedøren er en Femfyldingsdør, og hver af de fem Fyldinger har overmaade kraftige og smukke Rammeprofiler.

I Baghuset er der et gammelt Røgeri, man skimter sorte Celledøre af solide Jernplader og mange andre mærkelige, mystiske Indretninger. Det er interessant at finde den Slags Virksomheder i fuld Gang her midt i den gamle By.

Her paa Baghusets Mur mod den gamle Kirkegaard er der fem Murankre, som danner Aarstallet 1821 og Bogstavet E, som betyder *Engelmann*, han var Snedker.

I Begravelsesvæsenets Protokol for 1846 er Rubrikkerne under Nummer 1968 udfyldt saaledes, at det deraf fremgaar, at Arbejdsmand Kaufmanns Kone *Ane Kaufmann* fød *Andersen* er død den 17. November 1846 og begravet den 22. November. Dødsarsagen: Brystsyge. Hendes Alder: 40 Aar. Dødsstedet: Borgergade 97. Gravstedets Nummer: 125 i 9de Linie.

Huset, som i Protokollen nævnes med sit Matrikelnummer 97, er netop nuværende Gadenummer 20.

Da det stakkels, syge Menneske, den forslidte Vaskerkone *Ane Andersen* fik fri fra denne Verden og kun havde sin eneste, bedste Ven, Arbejdsmand Kaufmann at sige Farvel til, saa var det blot en fattig og ubemærket Tilværelse, som her blev afsluttet. Men nu bagefter maa man studse, naar man hører, at hun, som døde her i Nød og Elendighed, havde en kødelig Broder, som i de samme Dage blev hædret og fejret af Europas Fyrster og Fornemme. Han kendte sin Søsters Forhold og vidste, hvor fortvivlede de var, og han vidste ogsaa, hvorledes han kunde have hjulpet hende, men han gjorde det ikke, han var for optaget af sig selv. Da han senere skrev en Bog om sin egen Skæbne »Mit Livs Æventyr«, var der ikke et Ord om Søsteren. Det er ad Omveje erfaret, at han endda har betroet sig til en Ven og beklaget sig over dette Familieskab.

Fattiggraven Nr. 125 i 9de Linie er forlængst sløjfet, Stedet er nu lavet om til et Anlæg med en Legeplads bagved Helligkorskirken ude paa Nørrebro.

Tavlen Borgergade Nr. 14

Nr. 22 er et Firefags-Hus. Gaarden er belagt med gamle gullandske Fliser, og naar man staar herinde, ser man de morsomste Billeder med kønt og hyggeligt Bindingsværk.

Nr. 24 er et Firefags-Hus med Kvistgavl. Paa Façaden løber et Profilbaand igennem mellem Stue og første Sal. Mellem første og anden Sals Vindver er indfældet en Frise med kraftige, symmetrisk ordnede Snirkler. Frisen har to Fags Længde. I Flugt med dette smukke Empire-Ornament er til hver Side paalagt en glat Tykkelse af et Fags Længde. Det samme Ornament ses Vestergade 26, men her er Frisen længere. Gadedøren er en Fløjdør med fem ulige store Fyldinger i hver Fløj.

I Gaarden er et gammelt malerisk Pakhus med Etagefrem-spring, og det er forbavsende at se, hvor denne ringe Afvigelse fra de almindelige glatte Mure kan vække Stemninger og Min-delser og romantiske Forestillinger. Det bliver et Tab for vor gamle By, naar slige Gaarde engang forsvinder.

Nr. 26 er et Firefags-Hus. Gadedøren er en Femfyldingsdør, og hver af Fyldingerne er affaset mod de fire Sider.

Nr. 28. Façaden med fem Fag har pyntelig Muring. Over første og anden Sals tre midterste Vindver er der Buer, og des-uden er der fordybede Felter mellem Etagerne. Blot det, at Façaden har disse beskedne Murings-Mønstre, fortæller om Bygherren, at han har haft en sikker og selvstændig Smag og har forstaaet med forholdsvis smaa Midler at gøre sit Hus til noget fint og fornemt. Nr. 26 og 28 har gennemløbende Kvist.

Nr. 30 er et stort Hus paa otte Fag. Til Gaden og mod Gaar-den har Huset Porte med halvrunde Vindver over, og disse Vindver har vifteformet Sprossemønstre.

Nr. 32. Huset har Kvistgavl. Over Gadedøren er indsat et udskaaret Reliefbillede, som forestiller en Svane, og det er malet over med naturalistiske Farver. Den hvide Svane bruser frem over dybblaa Bølger, og foran den vokser der grønne Siv og brune Dunhamre. Dette Husskilt, som er et ypperligt Billed-skærerarbejde, kan næppe være stort mere end et halvt Hun-drede Aar gammelt, men man maa vist tænke sig, at det er sat op til Afløsning af et ældre, senere forsvundet Skilt og Bomærke. En lignende udskaaret Svane ses over Gadedøren, Klerkegade 22. Gaarden her er en af de interessanteste Seværdigheder i hele Kvarteret. Her er nemlig Svale til tre Sider, og det gør en vældig Effekt. Huset og Gaarden fortjente at blive bevaret.

Huset har en lille vinkelformet Baggaard, som ligger klemmt og gemt mellem gamle gulkalkede Mure. Gaardspladsen her er det nordvestlige Hjørne af det gamle Kirkegaardsterræn. De Døde, som ligger her i deres tynde Fyrretræskister, har altsaa faaet Gravfred, indtil hele Kvarteret skal sløjfes, saa kommer Gravemaskinens Skovl og splitter de sidste muldne Rester.

1733 blev dette Hus købt af en Kaptajn i Søetaten *Leegaard*. Han havde en Laage ind til Kirkegaarden, og han betragtede Stedet her som sin private Have. Han slæbte saa mange af sine Ejendele herind, at der slet ikke blev Plads til Passage ved Begravelser. Han fik naturligvis en Del Vrøvl for sin Egenraadighed, og Kirkeværgen gav ham Besked om at lukke den Laage og ikke rende ind og ud paa Kirkegaarden. Men *Leegaard* skrev og svarede tilbage, at det var bare hans Kone, som engang hvert halve Aar tørrede lidt Tøj mellem Træerne, og for sin egen Persons Vedkommende maatte han ganske vist tilstaa, at han undertiden fik Lyst til at sætte sig i det grønne og ryge en Pibe, og det mente han ikke kunde genere nogen, hverken de Levende eller de Døde. Det syntes man var en meget rimelig Forklaring, og saa var der jo ingen Grund til at formene ham Laagen og Nøglen til Kirkegaarden.

1738 solgte *Leegaard* Huset til en Regimentsfeltskær *David d'Estandau*. Den ny Ejer mente naturligvis, at Rettigheden til Kirkegaarden fulgte med, men nu blev der gjort alvorlig Indsigelse; efter megen Snak og Parlamenteren frem og tilbage blev Sagen afgjort. Laagen blev lukket og tilmuret.

Nr. 34 er et Trefags-Hus. Gadedøren er en Fløjddør med fem ulige store Fyldinger paa hver af Fløjene. Huset har Matrikelnummer 104, og det er værd at lægge Mærke til.

I Adresseavisen for Fredagen den 17. September 1819 er der under »Blandede Bekjendtgørelser« en saalydende Annonce:

„En velvoxen Dreng af honette Forældre, som har Lyst at lære Snedkerprofessionen, kan blive antaget, naar han melder sig i Borgergaden Nr. 104, 1ste Sal.“

Det var denne Annonce, som kom til at spille en Rolle i *H. C. Andersens* Tilværelse. Han var kommet til København Mandagen den 6. September 1819, og om det, som videre hændte ham, fortæller han i sit Livs Æventyr:

»Næste Morgen betalte jeg i Vertshuset min Regning og saae da, at hele min Formue nu kun bestod i een Rigsdaler; jeg maatte derfor see til enten straks at komme hjem igen med en Skipper eller i København at gaae i Lære hos en Haandværker; det Sidste fandt jeg at være det Klogeste ...

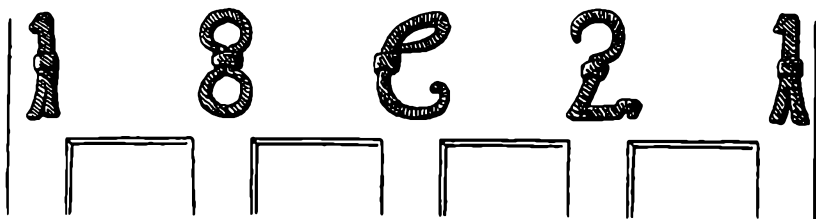
En kjøbenhavnsk Madame, der som jeg havde reist som blind Passager med Posten til Kjøbenhavn, gav mig Husly og Mad, ja hun gik med mig hen at kjøbe en Adresseavis, og vi søgte der og fandt, at henne i Borgergaden boede en Snedker, der vilde tage en Dreng i Lære, og der gik jeg hen ...

Allerede Klokken Seks næste Morgen kom jeg paa Verkstedet, der traf jeg flere Svende og Dreng; de førte et lystigt Sprog; Mester var endnu ikke oppe; deres Tale var noget letfærdig og jeg var jomfruelig bly, da de mærkede det, blev jeg altsaa drillet, ja opad Dagen gik Drengenes Spas mig for vidt, saa at jeg fik stor Forskrækkelse, jeg brast i Graad og tog den Beslutning at opgive Haandværk og Værksted. Jeg gik ned til Mesteren og sagde, at jeg kunde ikke taale den Tale og den

Spøg, at jeg ikke havde Lyst til Haandværket, og at jeg nu vilde sige ham Farvel og Tak; forundret hørte han paa mig, han trøstede og opmuntrede mig, det hjalp ikke, jeg var saa bevæget, saa betagen og skyndte mig afsted.«

Snedkermesteren, som hed Madsen, kunde jo ikke gøre for, at hans nye Lærling var en saa æventyrlig artig Dreng, der ikke kunde taale Værkstedstonen. Det hele ser jo ogsaa nærmest ud til at være et Eksperiment fra Hans Christians Side. Man kan

Murankrene paa Baghuset Borgergade Nr. 20

jo ikke tænke den Tanke ud, at han skulde være blevet Snedker. Vi skal vist være den hjertensbrave Snedkermester og hans uvorne Lærelømler taknemmelige, fordi de har gjort deres til, at Hans Christian blev Digter. Paa den anden Side maa det dog erindres, at H. C. Andersen var ganske forbløffende fingernem og behændig, han tegnede jo ogsaa fortræffeligt. Hans Papirklip og Opklistring af Billeder er jo gjort saa fikst og dygtigt og fantasifuldt, at man vel tør kalde ham for Opfinderen, den egentlige Skaber af den moderne Billedmontage, som nu om Stunder har Fotografien til Hjælp, men alligevel sjældent kan opnaa en saa storartet Virkning, som den vor verdensberømte Digter kunde naa med ganske tarvelige Træsnit.

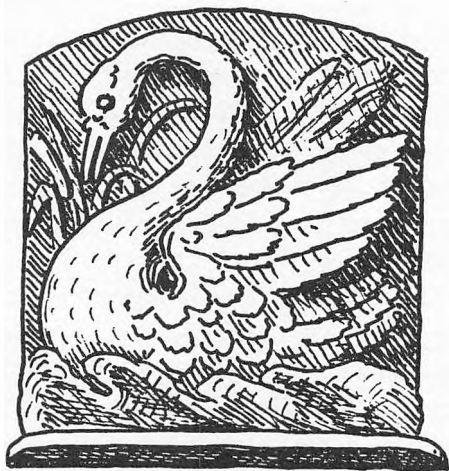
Nr. 36 er et højt Trefags-Hus. Under første Sals Vindver løber der et Profilbaand, og oven over det er der et glat, fordybet Felt. Mellem første og anden Sals Vindver er et fordybet Felt med Ramme om, og imellem anden og tredje Sals Vindver er der i Midten paalagt et cirkelformet Felt og til hver Side for det et firkantet Felt. Denne billige Pynt gør alligevel Indtryk af noget fornemt, den har jo hentet sit Forbillede fra Samtidens rige og prægtige Palæer. Gadedøren er en statelig Fløjdør. Hver Fløj har tre Partier, og mellem de to øverste er der en Ornament-frise med fire smaa Cirkler.

Nr. 36 er et historisk Hus med mange Minder om interessante Beboere og mærkelige Hændelser.

Her boede Schack Staffeldt 1802 til 1805. De faa Aar var vel nok den mest værdifulde produktive Periode i hans Liv.

Adolph Wilhelm Schack von Staffeldt blev født 1769 i en lille By paa Rygen. 7 Aar gammel mistede han sin Moder og 4 Aar efter døde hans Fader. I en Alder af 10 Aar var han blevet optaget paa Kadet-Akademiet i København, og 17 Aar gammel afgik han derfra som Fændrik i Arveprins Frederiks Regiment. I hans Livsskildring staar de nærmest følgende Aar tomme, først i sit tyvende Aar dukker han frem igen, og da som Forfatter til nogle Artikler af polemisk Indhold. Et Par Aar efter rejste han udenlands, han blev borte en 8—9 Aar og opholdt sig især i Göttingen, hvor han fulgte Forelæsninger over Kunsthistorie og Arkæologi, forøvrigt studerede han med stor Iver forskellige Handelsvidenskaber. Saa kom han hjem for straks igen at stikke af paa endnu længere Rejser, og hjemkommet fra dem traadte han ind i et civilt Embede, han blev udnævnt til ekstraordinær Assessor i Økonomi- og Commerce-

collegiet, og dertil blev ham tillagt Titel af Kammerjunker. Under Krigsurolighederne 1801 traadte han ind i Studenterkorpset og skrev Krigssange paa Dansk og Tysk.

Relieffet Borbergade Nr. 32

De Aar, da han boede her i Borbergade, er fattige paa Oplysninger om hans Privatliv, men han synes stedse at have arbejdet paa at blive dygtig i Finans- og Handelsfag, og alt tyder paa, at den indflydelsesrige Grev Schimmelmann har opmuntret og støttet ham. Vi ved, at han i disse Aar fik udgivet sine ældre og nyere Digte, de udkom i December 1803, men er paatrykt Aarstallet 1804. Digtene blev køligt eller rettere sagt koldt modtaget. Det laa til en vis Grad i, at Oehlenschläger var Tidens store, lysende Stjerne, som ingen kunde eller maatte fordunkle,

men der er forøvrigt ogsaa det underlige ved Staffeldts Digte, at de saa paafaldende ligner Oehlenschlägers baade i Ordvalg, Stil og Opbygning, og det var jo ikke saa heldigt. Det er et litteraturhistorisk Spørgsmaal om en af de to Digtere har hugget fra den anden, det kan ikke, og det skal ikke klares her. Staffeldt og Oehlenschläger har kendt hinanden, men var ellers ikke særlig gode Venner. Man maa sige om Staffeldts Digting, at den vel kan være utaalelig, forskruet, unaturlig og smagløs, men den rummer dog ogsaa mange overlegne, originale, dybe Tanker og rig Fantasi. Sproget er tungt, mystisk, stundom melankolsk, Digteren var en ensom Mand, og han havde Ensomhedens Piner og Plager at kæmpe med. Hans Sind var pirreligt og Tilværelsen gjorde ham bitter. Han saa overlegent ned paa andre Mennesker, han var jo en Kammerjunker, som digtede, en Digter, som var Kammerjunker. Han har siddet her i Borgergade og beundret sit adelige Navn, sin fornemme Stilling og sin fine Uniform og vidst med sig selv, at han havde en bedre Hjerne end de fleste. Andres Storhed og Ophøjethed tilintetgjorde han med sin Ironi, men det kunde ogsaa falde ham ind at ophøje og forædle noget lavt og ubetydeligt, han havde skabende kunstnerisk Evne til at kunne gøre det.

Fra hans Borgergade-Periode er de mest bekendte Digte jo »Ynglingen fra Megara« og »Digterbekendelse«. Et Digt om St. Jørgen er mærkeligt, fordi det har hentet sit Motiv fra en københavnsk Middelalder-Lokalitet, St. Jørgensgaarden, der har ligget ved den nuværende St. Jørgens Sø. Et Æbletræ, som i September 1804, paa eengang bar Frugt og Blomster, kan ogsaa inspirere ham til Dybsindigheder, endskønt Fænomenet ikke er særlig sjældent. Man aner i det hele taget gennem hele hans

Digtning en Paavirkning fra et Par mærkelige Mennesker, som han traf paa i sin Ungdom, den ene var en foregiven Mystiker og Magiker, den anden en forløben Kapuciner munk.

Det er vel overflødig at fortælle om Staffeldt, at han efterhaanden forfaldt og blev fortrukken. Alligevel opnaaede han at blive Amtmand i Slesvig, og her maatte han engang, da Thorvaldsen kom hjem fra sin første Italiensrejse, være Vært og byde Kunstneren velkommen. Ved den Lejlighed rankede Staffeldt sig op for en liden Stund, og han opnaaede at imponere de tilstedeværende med sit skarpe Hoved og sit kloge Væsen og med den kostelige Gestus at drikke Thorvaldsen til med en gammel Guld-pokal, som fandtes nedarvet i en stedlig Familie.

Hans sidste Tid blev forfærdelig haard, han blev hjemsøgt af skrækkelige Lidelser, han tabte Modet og alt Haab til Livet, han maatte til Slut græde over sin egen ynkværdige Tilstand. Endelig udfriedes han af sine Smerter. 1826 døde denne velrespekterede Embedsmand, dette miskendte Geni.

Engang i Begyndelsen af forrige Aarhundrede skete der en overraskende glædelig Begivenhed i Huset her. En Kone, som boede paa tredie Sal i Sidehuset, blev velsignet med Firlinger, og de var allesammen Dreng. Børnene blev døbt i Trinitatis Kirke, og de fik Navnene Abraham, Isak, Jakob og Karl Frederik, deres Efternavn var Vibe. Det var en Begivenhed, som egnede sig fortræffeligt til at blive besunget i Viser. Dengang blev der jo skrevet Viser om alle mærkelige Foreteelser. Visekællingerne skraalede de elendige Vers ud i Gaderne, Folk købte dem og lærte dem udenad, hvis de syntes om Meningen og Moral. En af de Viser, der er lavet i Anledning af Firlinge-Fødselen, henvender sig med sine Vers til Moderen, det hedder:

„Gaa mangen En, som Guldet eier
Din Lykke vist misunder Dig,
Tji Guldet Glæden ei opveier,
Og Du er fro og lykkelig,
Naar Du med himmelst salig Lyst
De Fire trykke til dit Bryst.“

Der er ogsaa en anden Vise, som i de mest ubehjælpomme Strofer opfordrer Godtfolk til Godgørenhed mod Firlingemoderen. Den ser saaledes ud:

En mærkværdig nye

Vise

om

den Kone, som har født de 4 Drengbørn
heri Staden

Fremført af en fortrolig Veninde

*

Kjøbenhavn

Taaes tiltjæbs i lille Kongensgade No 85

Mel. Kommer Venner tager Sæde.

Her en Gang jeg vil fremføre
Som er meget mærkelig;
Fra Guds Forsygn kan man høre
Stede dette lykkelig.

*

At en Kvinde fire Sønner
Fris og sund til Verden bar,
Gud han rigelig belønner
Dem som hende hjulpet har.

*

Allerede kan man høre
Sendtes hende Gaver mild,
Ingen lutte vil sit Øre.
Ingen hende glemme vil.

Moderen til disse Spæde
Glem ei Gud at ofre Bøn
For du nød saa stor en Glæde;
Fødte fire Sønner skjøn.

*

Ja Tak Gud og Himlens Herre
Han var dig miskundelig,
Som dig Hilsen jo bestærte
Hvorfor du maa fryde dig.

*

Stor Guds Almagt den mon være
Ellers havde det ei skeet,
At saa mange Børn frembære,
Og er sund og frisk derved.

*

Lidet kun til dig jeg kjender
Men min Tak jeg sender dem,
Som dig Hjelpen vil tilsende,
I din ringe Bolig frem.

Den tredie Vise, der ligesom de andre opbevares paa det kongelige Bibliotek, er særlig henvendt lil Firlingefaderen, og det er jo rørende at høre, at hans Kammerater nu venter, at han vil benytte Anledningen til at gifte sig med sine Firlingers Moder. Denne Vise ser saaledes ud:

Lytønsning

fra

en jyst Tambour i Ribe

til hans

kræftfulde Ordensbroder i Rjøbenhavn

som

forfærdige paa eengang trende

Patriarker og en Vibe.

—★—

Erst oversat af det Jydske
efter Originalen:

Lil Lyt' biete Broner med de fire Smaael
Gid det immer og immer dem hval maae gaae:

—★—

Rjøbenhavn

Trykt hos C. A. Bording

Mel. Det hændte sig Jephthah den Oileabs Mand.

Højt juble vor Qvad fra Jydernes Land
Prinds Frederiks Tambour til Ære!
Som Fire paa reengang forfærdige kan,
de Alle velsignede være!
I Ribe Bye
der gaar et Rye
om disse velsignede Fire.

Til Lykke - min tiere Hr. Ordensbroder!
Gud skjenk' de dig Kraft fra det Høje;
han styrked' din Rone Cathrine Flor
og hjalp hende ud af sin Møie.
Fra Syd til Nord
en slig Tambour
jeg tvivler om, at man kan finde.

Nu faar du smukt din Trine til Viv,
Og Gud skal Jer bege velsigne!
I leve sammen et lykkeligt Liv:
Og Intet Jer Lykke skal ligne!
Stor Glæde I faa
af Eders Smaae!
Og Flere Eder kan skjenke.

Lev vel - tiere Broder! husk hvad jeg har sagt.
Og lev saa i Fryd og i Sammen,
Og naar du den Ting i Orden har bragt
I fryde Jer dobbelt tilsammen
Farvel tiere Ven!
Kom snart igien
med fire velsignede Slutten.

Omkring Midten af forrige Aarhundrede var Kobbersmedemester *Bau Ejer* af Huset, og hos ham boede i Aarene 1835—1836 og 1838—41 en gammel Kone sammen med sin Datterdatter, som var Balletdanserinde ved Theatret. De havde en to Værelses Lejlighed paa første Sal. Den unge Piges Liv og Skæbne er saa vel kendt, at der ikke er Grund til at gentage hendes Historie her. Hun blev gift med Kongen og har nu et helt Kapitel i Danmarks Riges Historie.

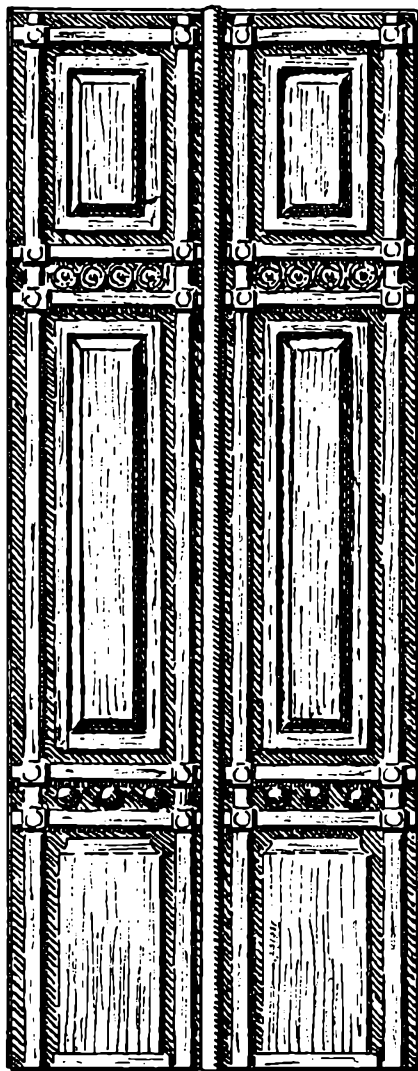
Nr. 38 er paa tre Fag. Gadedøren er en Fløjddør med syv lige store Fyldinger i hver Fløj. Partiet over Gadedøren er fint gammelt Snedkerarbejde. Svale mod Gaarden.

Huset ejedes i sin Tid af den kendte Legatstifter, Skomagermester *Jeremias Elias Spannjer*. Selv boede han hele sit Liv i Christen Bernikovstræde under de tarveligste Forhold. Med stor økonomisk Snedighed samlede han sig en Formue, som nu udgør over 2½ Million Kroner. Spannjer fødtes i København 1784 og døde fra sin fantastiske Formue 1872.

Nr. 40 er et Firefags-Hus. Gadedøren er delt med en lodret profileret List, og til hver Side for den er der tre Fyldingspartier. Døren er nok et Par Hundrede Aar gammel. Hammerbjælken er ogsaa et gammelt, fint og godt Stykke Snedkerarbejde. Gaarden med det morsomme Trappeparti er en stemningsfuld Seværdighed, en snævert afgrænset, hyggelig og fornøjelig Idyl.

Nr. 42 og Nr. 44 er Firefags-Huse.

Nr. 42 ejedes i 1720'erne af en Biskop *Christen Worm*. Han var født 1672 og døde 1737. Han var ansat en Tid lang ved Nikolai Kirke og blev 1711 Sjællands Biskop. Hans Stilling som saadan var imidlertid vanskelig, han havde skaffet sig mange Modstandere, og han synes at have været et noget uroligt Gemyt.

Gadedøren Borbergade Nr. 36

Gennem lange Tider har der været Smedeværksted i dette Hus, og indtil for faa Aar siden var der udhængt et fint gammelt Smedeskilt paa Façaden. Skiltearmen var fra det 18. Aarhundrede, medens den store Skiltenøgle var blevet fornyet senere. Smedejernsarmen var et trekantet Felt med Snirkelværk, det er vist ikke helt af Vejen at gætte paa, at det var lavet af den kunstfærdige Mester, som har udført det prægtige Trappetrækværk som vi betragtede i Borgergade Nr. 23.

Gadedøren i Nr. 44 er en Femfyldingsdør, og den har ingen-
sinde været overmalet, saa her kan man tydeligt iagttage Dørens
Profilering og dens konstruktive Finesser.

Nr. 46 er et Trefags-Hus. I Gaarden er der et nydeligt lille
Baghus af Bindingsværk foran høje Mure med Tegltage og
Skorstene. Billedet har livlige Farver, en kraftig Treklang af
gult, rødt og sort.

Nr. 48. Paa Façaden løber et kraftigt Profilbaand igennem
under første Sals Vindver. Mod Gaarden er Svale, og her er
gammeldags Indretninger til Tøjsnore, og uden for Vindverne
er der Tremmeværk til at sole Tøj paa.

Nr. 50 har Façadebaand med Tandsnit. Pakhus i Gaarden.

Nr. 52 er et Firefags-Hus med profileret Façadebaand.

Nr. 54 er et Firefags-Hus, over Mellemdøren i Gadegangen
er der et pænt portalagtigt Snedkerarbejde.

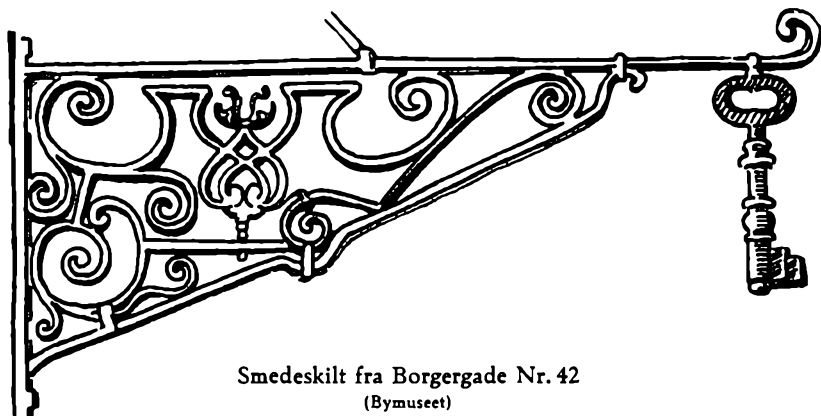
Omkring 1730 var her en lille Skole, det har der forøvrigt
været adskillige Steder i de her omhandlede Gader.

I Nationalmuseet er bevaret et gammelt Sandstensskilt fra
denne Ejendom, det er i sin Tid opsat her af Blytækker *Nicolai
Guterding*, det bærer Aarstallet 1727.

Nr. 56, som i længst forsvundne Tider har været sammen-

bygget med Guterdings Ejendom, har ikke nogen Gadedør, men et Smedejernsgitter, som hverken er gammelt eller værdifuldt.

Nr. 58 har Mansardtag med fem Kviste, hvoraf de to er gamle, og de har buet, profileret Overkant.

Smedeskilt fra Borgergade Nr. 42
(Bymuseet)

Nr. 60 har et kønt og enkelt forarbejdet Portparti.

I Aaret 1845 logerede her en morsom og talentfuld Mand i dette Hus. Det var *Frederik Julius Schaldemose*. Han kom til Verden 1783 og brugte sin Ungdom til Rejser, og han oplevede mangfoldige Ting, idet han var med som Militær i Napoleonskrigene. Efter sin Hjemkomst til Danmark skiftede han uafledeligt Stilling for endelig at falde til Ro som Høker og Kaffeudskænker. Under alt dette fik Schaldemose Tid til litterært Arbejde, og han foretog Oversættelser af engelske og tyske Klassikere. Mest værdifulde er dog hans Rejsebøger, de er saa vrimglende fulde af allehaande Oplysninger, at de i høj Grad er en interessant og spændende Læsning, og dertil kommer, at de er

kvikt og fornøjeligt skrevet. Schaldemoses Bog om Marokko er kun en lillebitte Bog, men alligevel en betydelig Bedrift, dens Forfatter har forstaaet at se og at opfatte og at gengive sine Indtryk. En anden Bog af Schaldemose om hans Rejser og Æventyr i fremmede Lande slutter hyggeligt og fortroligt saaledes: Kære, gunstige Læser, nu har jeg leveret dig det mærkeligste af det, der er hændet mig under mit Ophold i Udlandet. Har du fordrevet dig en kedsom Time ved at læse min Bog, skal det glæde mig; men har du hist og her fundet et og andet, som du tror kan være anbragt til Stads og Udpyntning, saa beder jeg dig at betænke, at du sikkert vilde tage din Kok det ilde op, hvis han satte en Ragout for dig, der manglede Krydderier og hermed Gud befalet.

I Begyndelsen af det 19. Aarhundrede boede her i Nr. 60 en Mand, som hed *G. F. Wettergreen*. Han benævner sig selv som Guldsmed og Gulvtæppefabrikør.

Nr. 62 er et nyere Hus.

Nr. 64. Hjørnested til Dronningens Tværgade. Gennem hele Façaden løber et Profilbaand med Tandsnit. I Stuen er *Adolph Gerlachs* gamle og kendte Forretning.

Nr. 66. Det gamle Bindingsværks-Hjørnehus kunde godt se ud, som om det gemmer paa skjulte Skønheder. Gaarden med Svale og Etagefremspring aabenbarer i hvert Fald lidt om Fortidens bizarre Byggemaade, der kan gemme Overraskelser til dem, der kommer til at kigge det efter. Husets Gadedør er en Fløjdør med tre Fyldinger i hver Fløj.

Nr. 68 har profileret Façadebaand. For netop 100 Aar siden var der installeret et Lysestøberi i denne Ejendom, den dengang saa nyttige Virksomhed tilhørte Lysestøber *Bolting*.

Nr. 70 er et Firefags-Hus. Gadedøren har fem Fyldinger, hver især affaset mod de fire Sider. For halvandet Hundrede Aar siden var der Lysestøberi i denne Ejendom.

Sandstenstavle fra Borgergade Nr. 56
(Nationalmuseet)

Nr. 72 bærer paa Façaden nogle smedede Jernankre, som har Form som Bogstaver. De skal betyde *Jens Bendixsen* Fiskebløder. Denne Mand har opført sit lille, kønne Hus engang paa Holbergs Tid. Han tog Borgerskab 1738.

Nr. 74 er et Trefags-Hus med Kvistgavl.

Nr. 76 har et Profilbaand paa Façaden. Gadedøren har to Fyldinger, den nederste er kvadratisk, den øverste lidt højere. I Gaarden er der gammeldags ujævn Brolægning, og det giver Stemning af Fortid og Fjernhed.

Nr. 78 er nu to Firefags-Huse. Endnu i Dag er der Tobaksforretning i Stuebutikken, saadan som der har været det i mangfoldige Aar. Den lille Butik havde indtil omkring 1900 nogle interessante Skilte, som man siden har savnet, ikke mindst har Bymuseet været opsat paa at erhverve dem. De gamle Skilte var karakteristiske som Reklame for Tobaksbutikker i gamle Dage. Det var to store Træplader med udmærkede Malerier, som forestillede en Mand i Tropedragt rygende paa en Pibe og en Neger dampende paa en Cigar. Slige gamle Skilte er nu omstunder blevet en Sjældenhed.

Nr. 80 — 82 — 84 lige ud for Prinsensgade er fornylig blevet nedrevet, og det ser ikke ud til, at Tomten skal bebygges foreløbig, thi der er blevet rejst en Mur i Flugt med Façadelinjen.

I det nedrevne Nr. 84 boede Syngemester og Hoforganist *Johan Vilhelm Ludvig Zinck* for et Hundrede Aar siden. I Aarene 1811 til 1814 har hans Fader boet i samme Hus, det var den bekendte *Hardenack Otto Conrad Zinck*. Denne Zinck blev Syngemester ved Theatret 1787, men det hedder sig, at der dengang blev snakket for meget og sunget for lidt. Han blev ogsaa Musiklærer ved Blaagaards Seminarium, hvor det musikudøvende Selskab holdt sine Møder. Han betød en hel Del for Musikken og Sangen i de Dage, og han har ogsaa komponeret adskillige Ting, han satte for Eksempel Musik til Thaarups Søragesang ved Mindet om Henrik Gerner, den blev afsunget i Dreyers Klub den 29. Marts 1788. Zinck blev født 1746, han døde 1836.

Nr. 86. Gadedøren har otte Fyldinger. Oven over Gadedøren ses en blaamalet Tavle med rundbuet Overkant, men om den er gammel, og om den maaske foreløbig skjuler en Indskrift under sin Overmaling, det kan ikke afgøres nu. Portrætmaleren

Niels Peter Andreas Bentzen boede i 1870'erne paa fjerde Sal i dette Hus. Han var født 1813 og døde 1876.

Nr. 88 er et Firefags-Hus. Gadedøren har ligesom den i Nr. 86 otte lige store Fyldinger, men her er Profilerne i Rammeværket noget rigere. Mod Gaarden er en lukket Svale, og Gaardspladsen er ved Hjælp af broget malte Gipsfigurer gjort til et mærkeligt pynteligt Panoptikon.

Nr. 90 er et Trefags-Hus med et ganske smalt fordybet Felt paa Façaden mellem første og anden Sals Vindver. Gadedøren har to Fløje, hver med fem Fyldinger, og deraf er den midterste, den øverste og den nederste lige store, de to andre ganske smaa.

Nr. 92 er et Firefags-Hus. Façaden har Rester af gammel Pragt, men den er blevet pudset op paa en lidt tør og kedsommelig Maade. Der er Konsoller under nogle af Vindvesrammerne, og der er to balkonagtige Partier med Jerngitterværk i Empirestil. Det er ikke let at afgøre, hvad der er gammelt, og hvad der er nyt, i hvert Fald er Stueetagen med sin Granit og anden solid Modernitet saare langt fra at være ren Empire.

Nr. 94 er et Firefags-Hus med Mansardtag. Gadedøren kan godt se ud til at være meget gammel, den er tømret af fire lodret-staaende glatte Planker.

Nr. 96 er et Firefags-Hus med Kvistgavl. Paa den øverste Luge er et Jernbeslag kunstfærdigt udarbejdet med store, symmetriske, snirkelsvungne Flige, det synes at være temmelig gammelt. Gadedøren er en Fløjdør med fem ulige store Fyldinger i hver Fløj.

I dette Hus boede den dygtige Lithograf *C. F. Cato*. Han havde to Sønner, som begge blev Lithografer, den længst levende af dem var *Christian Cato*, som var en stor Mand inden for sit Fag og inden for Kunstindustrien i det hele taget.

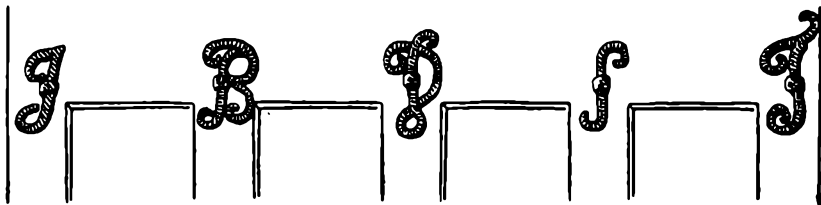
Huset har forøvrigt nogen litteraturhistorisk Interesse, idet Navnet *Carl Bagger* er knyttet til det. Historien, som er lidt indviklet, kan kort fortælles saaledes. Carl Baggers Fader var en Politiretsassessor Bagger, og hans Moder var en Tobakshandlerjomfru ude paa Vesterbro, hun hed *Margrethe Sophie Poulsen*. Barnet kom til Verden paa Fødselsstiftelsen som Nr. 488 den 11. Maj 1807. Moderen maatte sammen med sin spæde Søn indlogere sig her i Borgergade Nr. 96, men hun døde her allerede Aaret efter 28. December 1808.

Barnefaderen, den fornemme Politimand, var nu villig til at adoptere den Lille, men indtil videre fik han sin Broder, som var Officer i Marinen, til at tage sig af Barnet. Imidlertid døde Politimanden 1810, da var Carl Bagger tre Aar gammel og havde altsaa mistet begge sine Forældre. Hos sin Onkel blev han ikke længe, fra ham kom han hen til sin Bedstemoder, en Etatsraadsenke, som skal have været ond og uelskværdig, forarget paa sin Søns Vegne, og det kom til at gaa ud over Sønnesønnen.

Da Carl Bagger var 10 Aar gammel, blev han sat i Roskilde Skole, og fem Aar efter blev han indskrevet i Sorø lærde Skole. For den kvikke Dreng blev Ungdomstiden i Sorø afgørende, han stiftede Bekendtskab med H. C. Andersen og blev klar over, at han selv vilde være Digter. 1828 kom Carl Bagger til København igen, og han fandt sig hurtigt Venner, som sammen med ham vilde dele Tid og Talent, og saa gik det løs med kunstnerisk Arbejde og med Nattesvir i de skumleste Knejer. Bacchus triumferede over sine lydige Lærlinge, de nød Livet, de digtede og de drak og begge Dele til stor Forargelse for Godtfolk og pæne Borgere. Det var en anstrengende Tilværelse, og den fik hurtigt Ende, Carl Bagger naede ikke de fyrretyve Aar. Det

var Løn som forskyldt, Syndens Sold, og hvad der ellers kan siges om Mennesker, der duer til noget og ikke snorker paa samme Tid som andre.

I dansk Litteratur staar Carl Baggers Skrifter som Værker af en ægte Digter. »Min Broders Levned«, som udkom 1835, er stadig en moderne Roman. Den skildrer et ungt begavet Men-

Murankrene Borgergade Nr. 72

neske, der falder som Offer for sit ryggesløse Liv, en vild og heftig Krabat, der ikke passer ind i vor fredelige Tilværelse. Baggers klangfulde Digte kan dansk Litteratur være stolt af, de er ogsaa et Resultat af Digterens vilde Liv, han jubler, mens andre gaber, fører en trælsom Tilværelse med Huller paa Albuerne, uden Ordner, uden Saaler i Støvlerne, uden Maal maa-ske, men aldrig uden Indhold.

Bagger blev ansat som Redaktør af Fyens Stifts Avis og levede Resten af sine Dage i Odense. Her skrev han flere af sine skønneste Digte, men det gik stadig ned ad Bakke for ham, 1846 bukkede han under, træt og nedbrudt.

Omkring 1750 laa der bag ved Husene Nr. 88—96 en meget stor Have, som hørte til en Gaard, der havde Façade mod Store Kongensgade, nuværende Nr. 63. Gaarden og Haven ejedes af en Mand, som hed *Christian Gierløff*. Fra Baghusene i Borger-

gade har man kunnet se ind i Haven, og for Beboerne i de beskedne Smaahuse har det været frydefuldt at skue ind i den lyse og fornemme og lykkelige Verden. Midt i Haven var et stort, stille Vand, et firkantet Bassin, henved 15 Meter paa hver Led. Mellem Havens Træer og Buske har der nok været opstillet Statuer og Vaser, og de fornemme Mennesker, som spadserede herinde klædt i skønne, sarte Farver, har forvandlet hele denne Virkelighed til et vidunderligt Æventyr.

Nu er Stedet bebygget med moderne Huse, men naar engang Udgravningen naar hertil, vil man sikkert nok dybt nede i Grunden træffe paa Rester af den yndige Idyl.

Nr. 98 har en Port i fin og enkel Empire. Porten har ialt 16 Fyldinger. Major Kirkerup har ogsaa været Ejer af dette Hus. *Andreas Johannes Kirkerup* var under Belejringen 1801 Brandmajor og havde Kommando over 4000 Mand. De var allesammen bevæbnet med et fem Alen langt Spyd. 400 af disse Lansenerer var Skrædersvende, og de skal have udvist et eksempelløst Mod under Bataljerne. Kirkerup var forøvrigt fra først af Tømmermester, han havde gennemgaaet Akademiet og vundet alle Medaljer lige til den store Guldmedalje. 1775 bliver han Hoftømmermester og senere Hofarkitekt, han har forøvrigt bygget Nr. 13 paa Østergade. Under Bombardementet 1807 var Kirkerup Chef for Brandkorpset. Han døde 1810.

Indtil for faa Aar siden bar Façaden et Drejerskilt, som var et Mesterstykke af Skiltekunst. Det er nu i Bymuseet, hvor det beriger Samlingen, men hele Borgergade blev fattigere, da det forsvandt ud af Gadebilledet.

I 1860'erne flyttede *Jørgen Valdemar Torben Hertel* ind i dette Hus. Han var paa sit Omraade et usædvanligt Menneske. Han

Tavlerne paa Facaden Borgergade Nr. 100

var Redaktør af Ugeskrift for Landmænd og har skrevet mange Afhandlinger om Landbrug. Han havde stor Indflydelse paa Landvæsenets Tilstand, og det hedder om ham, at han besad solid Indsigt, Grundighed og Paalidelighed og stedse arbejdede med Flid og Energi. Han var født 1831 og døde 1896.

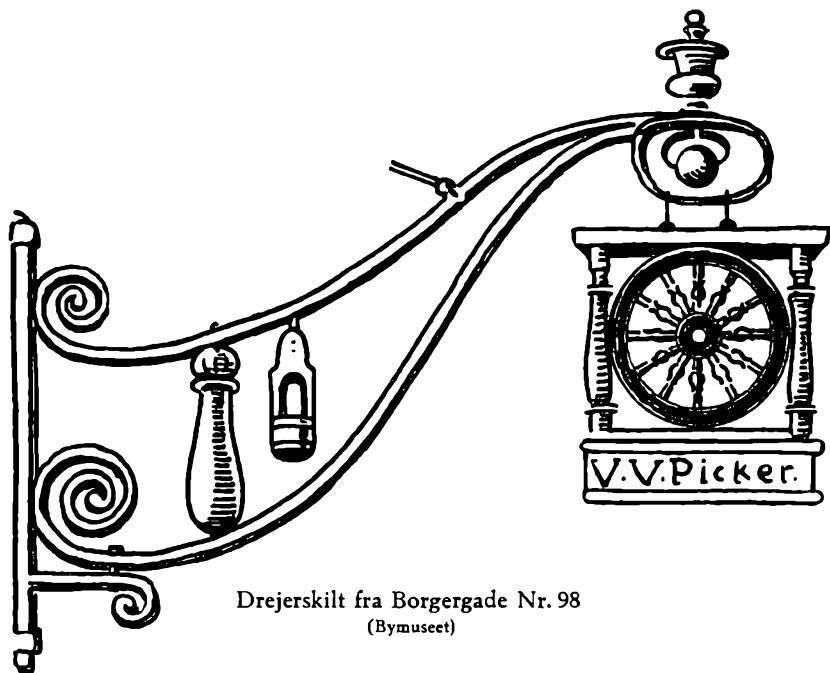
En fin og dygtig Haandværker foruden Drejermester *Picker* har haft sin Lejlighed her. Det var Billedskærmester *C. A. Blichfeldt*. Han overtog 1869 *C. G. Willes* Værksted for 1200 Rd., efter at han i mange Aar havde været Førstemand paa Værkstedet. *Blichfeldt* har udført meget Arbejde paa *Frederiksborg Slot*, han har lavet *Holmens Kirkes* skønne Dør, restaureret *Frelsers Kirkes* Orgel og udskaaret Ornamenten til *Marmorkirken*, desuden har han haft med Restaureringen af *Margrethesarkofagen* i *Roskilde Domkirke* at gøre.

I Ejendommens Gaard staar et Træ. I Tidens Løb har mange dygtige Haandværkere faaet sig en Passiar om Fagets Finesser herinde i den hyggelige og fredelige Afkrog.

Nr. 100 er et Firefags-Hus med Midtfrøspring. Der er i nyere Tid bygget en Etage til. Gadedøren er en Fløjdør med fire Fyldinger i hver Fløj.

I Façaden er indmuret to Billedtavler vist nok udhugget af Sandsten. De sidder jo saa højt tilvejs, at det er vanskeligt at studere dem i Detaljer. De har begge to Rammeværk af Rokoko-Ornamentik, og de har begge to et flagrende Baand med indhugget Inskription, og den forklarer i hvert Fald, hvad Meningen har været med de fremstillede Motiver. Den øverste Billedsten viser et Prospekt af *Aggershus* ved *Oslo*, af selve *Byen* og *Fæstningen* ser man ikke stort andet end nogle smaabitte Huse og *Taarne*, den er tænkt set ude fra *Bjørviken*, det tydeligste

i Billedet er Skibene i Forgrunden. Den anden Tavle har Indskriften: »SPES IMMORTALIS«, det kan vel oversættes ved det udødelige Haab. En Skikkelse, som slæber paa et Skibsanker,

Drejerskilt fra Borgergade Nr. 98
(Bymuseet)

og som altsaa skal symbolisere Haabet, staar og tramper paa en liggende Figur som har Slangehaar, og som maa opfattes som et Sindbillede paa Vrede, eller Misundelse eller en anden Last.

I Gaarden staar et Træ, og inde i Baggaarden er en paradisisk Idyl bragt tilveje ved et frodigt Hang af Vildvin.

Nr. 102 er et Firefags-Hus med teglhængt Skur i Gaarden.

Nr. 104. Ejendommen hedder »Det grønne Træ«, og ældre Københavnerne erindrer vist endnu det enlige Træ, der groede

midt i Fortovet lige uden for dette Hus. Det var Synd, det blev hugget om, maaske var det nødvendigt, men enlige Træer har det jo ikke godt i det gamle København. I gamle Dage har det været helt anderledes, da var man glad for Træer i Gaderne. Mere end een Beværtning og Brændevinsbod tog Navn efter det Træ, som stod og groede lige udenfor Døren. Bedre Skilt og Kendingsmærke kunde ikke tænkes, de grønne Kviste vinkede saa muntert til Menneskene og hilste de tørstige Sjæle i forstaaende Medfølelse.

I den rummelige Gaard er en Beslagsmedie, og her udfolder sig Dagen lang et muntert Liv, her smedes Hestesko, og her kommer Vognmænd og Kuske med deres Heste, man kunde tro, man var langt borte fra København, for en slig Virksomhed er jo efterhaanden blevet sjælden herinde i Hovedstaden.

Nr. 106. Gadedøren er en Fløjdør med seks Fyldinger i hver Fløj. Mens Maleren og Kobberstikkeren *Jens Holm* sammen med sin Søn arbejdede paa det smukke Værk om Sjællands yndigste Egne, boede han her.

Jens Holm var født 1776 og tilbragte en Del af sin Ungdom i Berlin, hvor han malede smaa Landskaber og Dekorationer paa Æsker og Kakkellovnsskærme. Han døde 1859.

Huset ejedes i sin Tid af en kongelig Forrider, *Mads Christensen*, som havde en Mel- og Grynhandel i Stuen. 1857 solgte han dette Hus og købte en af Kaptajn Lorenzen bygget Ejendom mellem Gernersgade og Kaninlængen. Han var Fader til Maleren Godfred Christensen og Dr. phil. Richard Christensen.

Nr. 108 og Nr. 110 er nu et temmelig nyt Hus. For et Hundred Aar siden tildrog der sig i Nr. 108 en grusom Begivenhed, det fremgaar af følgende lille Artikel, som er indrykket i »Skjers-

ilden« 1833. Af den lille Artikel faar vi jo at vide, hvem der boede i Stuebutikken, og hvad Manden handlede med, og vi faar at vide, at han var Ejer af en hvid Puddelhund.

Artiklen lyder saaledes:

**Marschandiser Møller og hans Bulbider,
i Borgergaden No. 142.**

Forleden Aften kom Undsenderen ind til Marschandiser Møller i Borgergaden No. 142 i Stuen, for at kjøbe noget. Ved sin Indtræden i Boutiften saae han intet Menneske; men fra Baggrunden af, hoor han vel funde skjemte nogle Figurer, kom en Hund (en hvid Puddel) farende imod ham som en glubende Djævel, saa at han kom i den yderste Forlegenhed. En saadan Hund kan vel ved Nattetid være god, eller for en Vægter paa en af Pladsene, men i en Boutif, Gud bevare os! en saadan Modtagelse er alt for venlig, og man kan med Sandhed ved Indtrædelsen i Hr. Møllers Boutif udraabe: „Frels os fra det Onde!“

Nr. 112 er et Trefags-Hus med Kvistgavl i hele Façadens Bredde. Paa Façaden løber et Profilbaand, og Gadedøren har 18 Fyldinger, de er naturligvis alle forholdsvis smaa.

Nr. 114 er et Firefags-Hus. Façadebaandet har foruden sin Profil en Bladstav. Der har engang været Lysestøberi i denne Gaard, men det ligger langt forud for Elektricitetens Tidsalder.

Nr. 116 er et højt Firefags-Hus. Her er Façadebaandet særlig dekorativt med Æggestav og Palmetfrise.

Fra 1842 til 1846 var en fremragende Mand Beboer i denne Ejendom, det var Udgifveren af »Traps Danmark«, Kabinetssekretær *Jens Peter Trap*, som levede fra 1810 til 1885.

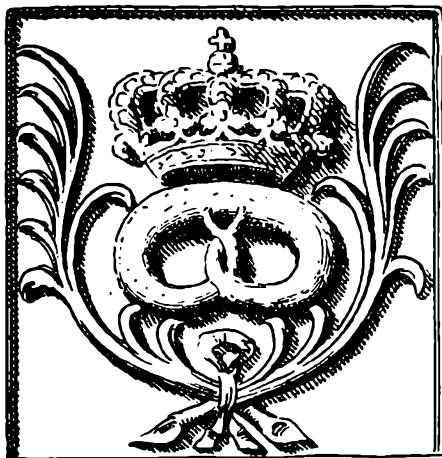
Han var født i Randers, kom til København og studerede under H. C. Ørsted og blev 1834 udnævnt til Kancellist i Kabinetssekretariatet, han steg stadig i Graderne, saa han endte som Chef. Ved siden af sit Embede havde han en privat Virksomhed, og

det er den, som har gjort hans Navn bekendt. Det var medens han boede her i dette Hus, at han fik kongeligt Privilegium til Udgivelse af Hof- og Statskalenderen, og samtidig arbejdede han med Forberedelser til sit omfattende Værk over Danmark. Han stod Frederik den Syvende meget nær og var tilstede, da Kongen sammen med Wegener og Worsaae gravede i Jellingehøjen, og det blev ogsaa ham, som i 1863 maatte rejse til København fra Glyksborg Slot for at bringe Efterretning om Kongens Død. Dengang Frederiksborg Slot brændte i Decemberrnatten 1857, var Trap tilstede og var virksom for at redde Malerier og Møbler og andre Kostbarheder. Det statistisk-topografiske Arbejde, som Trap udgav, blev et stort Værk i 5 Dele, hvortil Beskrivelsen af Slesvig kom i 2 Dele. Værket gav nøjagtige Meddelelser om Danmark i klimatisk, social og politisk Henseende og indeholdt en fuldstændig Beskrivelse af hver enkelt By og hvert Sogn i Landet. Der var næppe nogen anden, som havde været i Stand til at udføre en Stordaad som dette Værk paa en saa fortræffelig Maade som Trap. Det maa have fordret stor Interesse og levende Kærlighed, sjælden Flid og usædvanlig Arbejdsomhed. Trap var i Besiddelse af en værdifuld Evne til at kunne finde Medarbejdere, Tidens mest fremragende Videnskabsmænd stod ham bi. Ved Universitetets Jubelfest i 1879 hædrede det juridiske Fakultet ham ved at gøre ham til Dr. juris.

Nr. 118 har Profilbaand paa Façaden, og Gadedøren er en Fløjdør med fem Fyldinger i hver Fløj.

Nr. 120 har Kvistgavl. Porten er fra Empiretiden og har i sin Tid været meget nydelig, men nu er den skrækkelig ramponeret. Porthammeren har et Ornament, som bestaar af en Masse smaa Firkanter, som staar paa Spidsen.

I den forreste Gaard gror et Træ. Baggaarden er en lille snæver Smøge med en egen Stemning af mørk Vemod, naar Stedet engang er revet ned, og hele Kvarteret er forandret, vil man ikke forstaa, hvad Ordene betyder. Det kan tilraades Københavnerne,

Bagerskiltet Borbjergade Nr. 134

endnu mens Tid er, selv at gaa ind i denne Baggaard, saa kan enhver alt efter sit eget Temperament fordybe sig i Stedets mærkelige koncentrerede Stemning og maaske finde Ord og Udtryk for de Stemninger og Følelser, som Stedet uvilkaarligt maa fremkalde.

Nr. 122 er et Firefags-Hus med Empiregadedør, den er meget enkel, man kunde kalde den meget ren Empire.

Nr. 124. Naar man kommer ind i Gaarden i denne Ejendom, studser man over at se en forgyldt Kongekrone anbragt over Gennemgangsdøren i Baghuset. Kronen er af forgyldt Jernblik,

et respektabelt Blikkenslagerarbejde, det er ikke godt at vide, hvad den har været bestemt til, eller hvor den er kommet fra, det maa være Husejeren, som har faaet det Indfald at dekorere sit brøstfældige Baghus med dette Symbol.

Naar man ser nøje til paa Husets Façade, kan man skimte nogle Bogstaver under mange Lag Overmaling. For et halvt Hundrede Aar siden læste man over Kældervindverne Navnene paa de Ting, som dengang kunde faas i Beværtningen: Kaffe, Chokolade, The, Mælk, Salep o. s. v. Det er denne gamle Indskrift, som endnu anes under adskillige Lag Overmaling.

Nr. 126 er et nyt Hus.

Nr. 128 er Hjørnested til Hindegade. Gadedøren er en Femfyldingsdør, hver af Fyldingerne er affaset til de fire Sider. Oven over Gadedøren er et lille Vindve med et yderst enkelt, men alligevel ganske dekorativt Sprossemønster.

Hindegade blev forhen kaldt for Hoppens Længe. Fredericiagade, paa Strækningen mellem Borberggade og Store Kongensgade, hed forhen Kanin Længen.

Borbergadehusene Nr. 130 og Nr. 132 er nu to nye, ganske ens Huse, som siden 1903 er blevet opført paa den Grund, der forinden var bebygget med Hambros Bade- og Vaskeanstalt. Denne samfundsnyttige Anstalt blev indrettet og taget i Brug 1865 og fungerede indtil Nedrivningen.

Carl Joachim Hambro, som var født i København 1807, tog i sin Ungdom til London og blev sidenhen Leder af en stor Bankierforretning. Han erindrede stedse sin Fødeby med Velvilje, og pludselig fik han den Idé, at nu skulde de Fattige i København have en Badeanstalt og et Sted, hvor der var varmt Vand og praktiske Indretninger til Tøjvask. Man maa uvilkaar-

lig mindes den middelalderlige Fromhed, der stundom kunde ytre sig i Gavmildhed af ganske samme Art, det var jo ikke ualmindeligt, at fromme Folk skænkede Sjælebade til Fattige.

For de Hambroske Midler blev denne Badeanstalt opført med Hovedfaçade mod Borgergade, og her var ogsaa Indgangen, og

Gadedørsfylding Borgergade Nr. 59

»i Overensstemmelse med Erfaringer fra Udlandet, med Udgang for Mandfolk og for Fruentimmere fjernede saa langt som muligt fra hverandre«. Det varme Vand til Badene og Vaskerummene fik man fra to Dampkedler, hver paa 20 Hestekræfter, og uden nogen særlig Indvielsesfest og Højtidelighed blev de første Gæster lukket ind den 26. Januar 1865.

I Begyndelsen blev denne Anstalt meget flittigt brugt, men efterhaanden kom der flere lignende Badeanstalter i Byen, og den i Pilestræde vilde Folk hellere benytte, den var jo lidt nyere

og bedre indrettet, den kunde ogsaa nogenlunde bære sig, medens Anstalten her i Borgergade, der efterhaanden forfaldt og blev noget gammeldags, Aar for Aar fik stigende Underskud. Disse Hambroske Anstalter var i Virkeligheden selvejende Institutioner, men i Publikums Bevidsthed var det kommunale Indretninger. Det var en Murmester S. Hansen, der tilbød at købe hele Historien, det siges om ham, at han var en solid og dygtig Mand. Han fik Grunden med den derpaa staaende Bygning, og saa var Borbergades Badeanstalts Saga ude.

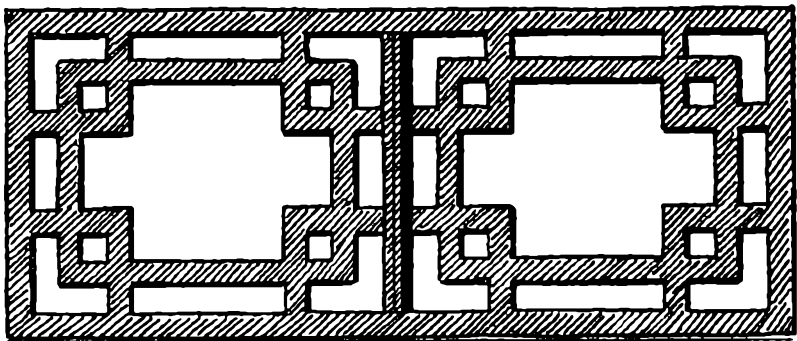
Efter Fredericiagade kommer Nr. 134, som er et stort nyt Hus. Hele denne Karré har altid været bebygget med Byens Huse, og her boede en Mængde Borgere, som drev Handel med Nyboders Folk. Forud for det nu staaende Hus laa tre Huse mod Borbergade. Paa det nordligste Hjørne var der Bageri ligesom nu, og som et Minde fra de gamle Tider er det henved 200 Aar gamle Bagerskilt, som har været indmuret i det forrige Hus, pietetsfuldt bevaret og anbragt over den nuværende Butiks Hjørneindgang.

Skiltet, som er hugget ud i Sten, viser en Bagerkringle under en kongelig Krone, og tvende Palmegrene indrammer det stolte Fagmærke. Bagerne har jo stadig Lov til at skilte med en Krone.

Vi er nu ved Olfert Fischersgade, forhen Bryggerens Længe. De gamle Nybodershuse er ogsaa her erstattet med store, nye Ejendomme, de har Numrene 136 og 138.

Paa den Grund, der nu optages af Nr. 136, laa siden 1786 en af Nyboders Skoler, men der har mindst været tre foruden denne.

Saa er vi ved St. Paulsgade, som paa Strækningen herfra og hen til Store Kongensgade forhen hed Pindsvinegade, og saa kommer igen en ombygget Nyboderskarré med nyere Huse, der har Nr. 140 - 142 og 144. I Nr. 140 paa anden Sal boede

Sprosemønstreret Borgergade Nr. 63

Frederikke Nicoline Larcher, født Lange. Hun debuterede 1827 paa det kongelige Theater og fik mange Roller. Hun skal især have agtet sig godt ud som Holbergs Leonora. Efterhaanden gled hun un ud af Repertoiret og optraadte sidste Gang 1857. Hun var født 1812 og døde 1892. Det var i 1870'erne, hun boede her.

Midt ned igennem denne Karré løb i ældre Tid Kattegade. I det nordligste Hjørne af den gamle Bebyggelse, svarende til nuværende Nr. 144, har der været Skole.

Saa er vi ved Gernersegade, forhen Hundestræde paa denne trækning hen til Store Kongensgade, og saa kommer en Karré med gamle Nyboders Huse.

Nu følger Tigergade, som har bevaret sit gamle Navn, og saa er vi ude paa det lille Torv med Suensons Monument. Husækken, som fra Borgergade drejer østpaa hen til Store Kongensgade, hed i gamle Dage Leopardgade.

SLUTNING

Efter denne forholdsvis hastige Gennemgang af de gamle Huse i de tvende Gader kunde der være nogen Grund til nu at minde om nogle faa af de mange mærkelige Foreteelser, som i ældre Tid hørte sammen med det daglige Liv, som det levedes i Husene her.

Tilværelsen har jo i lange Tider formet sig temmelig ens, først med det 20. Aarhundrede skete der gennemgribende Forandringer i alle Forhold. Det maa ogsaa erindres, at Beboerne i de her omhandlede Gader gennemgaaende var meget beskedne Mennesker, hvis Dagligliv kun langsomt blev omformet af det Nye. Et vist stiltfærdigt Vemod har præget Kvarterets Stemning. De voldsomme Glædeshyl, der stundom skingrede ud i Natten, var sjældent ganske ægte i Tonen, og selvom de var det, gjorde Støjen Fortræd ved at vække trætte Sovende og forstyrre stakels Ensomme, thi her var alle Steder saa lille en Plads og saa lyt, at hele Nabolaget maatte høre, bare der blev talt højt i Stuerne. Det har derfor stedse været nødvendigt, at man tog Hensyn til hinanden, og derfor tillagde Beboerne sig helt af sig selv en køn Stiltfærdighed, en venlig og høflig Tilbageholdenhed.

Alle Livets dybe Glæder var man altid fælles om, man hjalp og passe hinandens Børn, man hjalp hinanden med Tøj, og man hjalp med Tilsyn, og man hjalp den uerfarne Moder med Raad

og Bistand. Børnene var derfor allesammen gode Kammerater, de legede i hinandens Gaarde, og de gik sammen ud til Sommerens Badeliv og Boldspil, og de tog sammen ud med Skøjter eller med Slæde, saasnart Frosten og Sneen kaldte paa dem.

De fleste af Børnene her kom i Hindegades Friskole, eller i Sølvgades Betalingsskole, og et ubrydeligt Kammeratskab og en selvfølgelig Fællesfølelse bandt dem sammen, hvad der kom dem alle tilgode og kun yderst sjældent førte ud i Ulovlighed og Ulykke. Men selv i Ulykkens Dage svigtede Kammeratskabet ikke.

Kvarterets naturlige Legeplads var Kongens Have, her hoppede man paa de 17 store Stenkugler, som dengang laa samlet i en tæt Hob, og som endnu viser Slidfladerne efter de tusinde smaa, jernklampede Træsko. Ved Efteraarstid samlede Drengene det nedfaldne, brune, fugtige Løv og byggede sig Volde og Huler. Det var altsammen saa frit og muntert, og Haven havde været et Paradis, hvis ikke den gamle, gnavne Opsynsmand altid havde stavret rundt med sin tykke Spanskrørsstok og anset det for sin hellige Pligt at forbitre Livet for den kvikke Ungdom.

Uden for Havens Gitterport sad en Kagekone, og hendes lille Bord var en farvestraalende Fristelse for den, som havde en Tøse i Lommen. Hun havde en Mængde Glas med Sukkerstænger og Bismarcksklumper og brune Bolsjer og som en Sæsonsensation bughede hendes Bord med de hvide Fyrrepinde, der havde en 6—7 Kirsebær bundet fast med Sytraad.

Naar Skoletiden endelig var forbi, og Drengen skulde i Lære, saa var der jo Masser af Værksteder og Lærepladser netop her i Adelgade og Borgergade, næsten alle Haandværk, baade de fine og de grove, var repræsenteret, ofte af fremragende duelige Mestre. Mange flinke unge Svende er udlært i Værkstederne

her. De, som endnu husker den fjerne Tid, da nye Svende kom og fik Arbejde, véd, hvor det livede op paa Værkstedet. De nye Folk kunde fortælle Kollegerne om deres Rejser paa Professionen, de bragte nye faglige Finesser med sig, de kom med Hilsen fra Fagets Udøvere i andre Lande, de havde Historier og Oplevelser at fortælle, og de underholdt Værkstedet med nye Melodier og med Sange paa fremmede Sprog. Det blev en Munterhed Dagen lang, og der blev en Syngen og Fløjten, en festlig Rytme til Værktøjets særegne Lyde og Klange.

Hjemmene og Stuerne var jo smaa og snævre, men Solen stod ind gennem de gamle grønne Ruder og forgyldte det fattige Bohave, Solen gjorde en Sommermorgen festlig, og Petroleumlampen gjorde en Vinteraften hyggelig, man stillede i det hele taget ikke store Fordringer. Maden blev lavet i det lille Køkken paa et gammeldags Komfur, man mærkede ikke Besværlighederne, man var saa vant til dem, men man var ogsaa vant til at blive hjulpet paa forskellig Maade. I alle Brændevinsbrændergaardene kunde der ganske gratis hentes varmt Vand, man saa derfor Konerne slæbe paa tunge, dampende Spande langs ad Gaden.

Affaldet fra Stuer og Køkken stod altid parat, indtil Skralde- manden kom med sin Vogn og svingede sin Skralde. Skorstensfejerens mødte op et bestemt Antal Gange om Aaret og averterede med høj Røst, at Skorstensfejerens kommer i Morgen, og der, hvor Beboerne ikke var hjemme, eller ingen aabnede, naar han bankede, der tegnede han blot med sin sorte, sodede Finger et Kryds paa Døren, saa vidste man, at der ikke maatte fyres i Kakkellovnen eller Komfuret den næste Dag.

De nødvendige Udenomsbekvemmeligheder var altid højst ubekvemt indrettet nede i Gaarden. Vi har paa Turen gennem

Gaderne og Gaardene kun lagt Mærke til to af disse smaa Empiretempler, der som oftest havde tre eller fire Celler. Det umalede Fyrretræ blev altid holdt pinligt rent, og det var en Pligt, som efter Tur paahvilede Beboerne. Hver Lørdag var det Skik, at Lokummet blev skuret og Gulvet strøet med rent hvidt Sand. Den Husmoder, hvis Tur det var, hørte Dagen iforvejen en velkendt, klaprende Lyd paa sin Dør, det var »Lørdagspligten«, der blev hængt paa Dørhaandtaget, Nøglen til Hjertedøren og et Brædt paamaalet Lørdagspligt bundet sammen med Sejlgarn. Denne kulturhistorisk kuriøse Genstand er vist yderst sjældent blevet omtalt eller afbildet, men i »Punch«, 1894, S. 4, findes der et tarveligt Billede, som forestiller en Trappegang med to Tjenestepiger, der udveksler en tarvelig Vittighed. Paa Dørstolpen hænger en Lørdagspligt med Nøgle. Forresten ejer Ny Carlsberg Glyptotek en Memling, som i sin Tid er blevet fundet af Roed, det kostelige Kunstværk var da reduceret til en »Lørdagspligt«, men nu nok om det.

Af det daglige Liv langs Gaderne kunde Hukommelsen hente mange mindeværdige Træk frem. Butikkerne var jo altid smaa og beskedne i deres Udstyr i de gamle svundne Dage. I Adelgade var der en 10-Øres-Basar, som var kendt og elsket af alle Børnene. I Vindvet var der udstillet en Masse Legetøj af broget lakeret Blik, og det var Herligheder, som ingen turde ønske sig uden ved Fødselsdag, Juletid eller andre store Højtider.

Jo, Folk, som er født her i Kvarteret, eller som har tilbragt Barndommen her i de stiltfærdige Aar før Aarhundredskiftet, de husker saa meget og mindes saa mange mærkelige Ting. Nu bare alle de smaabitte Butikker i Kældrene, de som handlede med brugte Sager, de var altid uhyre interessante, her laa op-

stabet en Mængde affældige Ting, der saa ud, som om de aldrig nogensinde havde været nye, men Kendere har gentagne Gange fundet værdifulde Kunstværker og æventyrlige Kostbarheder frem af Rodebunkerne i disse Gader.

Maaske har Læseren faaet Indtryk af, at der endnu kan opdages skjulte Skatte, og det er jo netop det, som det kommer an paa, nemlig at kunne se og skelne, vælge og vrage og vurdere alting rigtigt og retfærdigt. Det vil gaa med Adelgade og Borgergade saaledes, at naar de engang er væk, saa først vil man savne dem — tænke paa dem — maaske sukke lidt for saa at sige, at om de dog bare ikke var forsvundet disse hyggelige Gader med de kønne gamle Huse, da skulde man rigtignok have paaskønnet og glædet sig over en slig Herlighed midt inde i vor store Hovedstad. Men det bliver jo altfor sent at staa der med sin Kærlighed og Interesse, naar Seværdighederne længst er borte; til den Tid er det hele blevet til Minder, Virkeligheden er væk, kun Minderne er tilbage, og de vil selvsagt langsomt sløres, blive fjerne og utydelige for saa efterhaanden at tabe sig i Skumring og Mørke, fuldstændig forsvinde. Maaske kunde derfor denne lille Bog opmuntre en og anden Københavner til at benytte den belejlige Tid. Sidenhen, naar den store Forvandling endelig er sket, saa kan Bogen maaske hjælpe og støtte Erindringen, saa at det aldrig helt maa gaa i Glemme det stundom saa ubarmhertig haardt bedømte, men egentlig saa udpræget elskelige Kvarter midt i vor ældgamle Hovedstad.

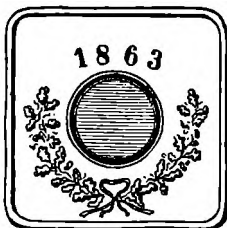
NAVNEFORTEGNELSE

Aarestrup, Mary Jane	81	Christensen, Godfred, Maler . . .	174
Aborre, L. Chr., Skomager	79	Christensen, Mads, kgl. Forrider	174
Ahlefeldt, Henrik Christopher . .	85	Christensen, Richardt, Dr. phil.	174
Andersen, H. C. 52, 69, 146,		Christensen, Villads, Dr. phil . .	44
150 f., 168		Christiansen, C. L., Glarmester . .	41
Bagger, Carl, Digter	168 f.	Colding, Peter, Brændevinsbr. . .	58
Bagger, Peter Chr., Politiretsas-		Coninck, Sophie de	80
sessor	168	Dahl, Raadmand	42 ff.
Baggesen, Jens, Digter	131	Dahl, Hans Balzer, Xylograf . .	79
Bang, Peter Georg, Justitiarius . .	46	Dalhoff, J. B., Hofgortler	60 f.
Barchmann, S. I., Kattuntrykker .	81	Danner, Louise Christine, Lens-	
Bastholm, Chr., Theolog	117—120	grevinde	123, 160
Bau, Kobbersmedemester	160	Danneskjold-Laurvigen, Greve . .	138
Bendixsen, Jens, Fiskebløder . .	165	Engelmann, Snedker	146
Bentsen, Peter, Brændevinsbr. . .	91	Esbjørnsen, Poul, Brændevinsbr.	86
Bentzen, N. P. A., Maler	167	Estandau, David d', Regiments-	
Blache, C. V., Marinemaler	45 f.	feltskær	149
Blache, H. H., Rektor	45	Ewald, Enevold, Præst	124 ff.
Blicher, St. St., Digter	69	Ewald, Johannes, Digter	102,
Blichfeldt, C. A., Billedskærerm. .	172	124 f., 128	
Bluhme, C. A., Politiker	135	Evertsen, Jochum, Bager	114
Bolting, Lysestøber	164	Falsen, Enevold de, Forfatter . .	102
Bournonville, August	120 ff.	Fix, J. L., Købmand	130
Boy-Junge, Johan, Hofømrrerm. . .	115 f.	Fleischer, Esaias, Apotheker . . .	78
Bramsen, Luis, Købmand	80	Flinch, A. Chr. F., Xylograf . . .	79
Brun, Joh. Nordal, Digter	102	Flor, Cathrine, Firlingemoder . . .	159
Brøndum, Brændevinsbrænder . .	74	Fonnesbech, Silke- og Klædehdl.	116
Bøgh, Nicolaj, Forfatter	64, 68	Frankenau, A. Louise F. de,	
Cato, C. F., Lithograf	167	Komtesse	115
Cato, Christian, Lithograf	167		

Freund, H. E., Billedhugger	140	Hertz, Henrik, Digter	64 f., 69
Frideriksen, Povel, Bager	114	Hertz, Rachel, »Synaalejomfruene«	40
Froyland, J. J., Lithograf	79	Hetsch, G. F., Arkitekt	61
Frøhlich, J. F. Komponist	121	Holm, H. G. F., Maler	132, 134
Frølich, Grosserer	42	Holm, Jens, Kobberstikker .	132, 174
Funck, Christine, f. Schulte	116	Hulegaard, Marie, f. Wulf	124—128
Funck, Diderich Christian, Urte- kræmmer	116	Hulegaard, Peder, Hørkræm- mer	125, 127
Gade, Niels W., Komponist 105 f., 121		Hvidt, L. N., Etatsraad	42, 49
Gade, S. N., Instrumentmager	105 f.	Jacobsen, Grosserer	42
Garrigues, Emilie	80 f.	Jacobsen, M. F.	56
Gerlach, Adolph, Manufakturhdl.	164	Jensen, Zakarias, Journalist	114
Gerner, Henrik, Fabriksmester, Søofficer	166	Jørgensen, Hans, Bager	95
Gierløff, Christian, Grundejer . .	169	Jørgensen, Jomtou, Litterat . . .	52—55
Gnudtzmann, J. E., Arkitekt	77	Kaalund, H. V., Digter	139—142
Grothschilling, Bendix, Kunst- kammerforvalter	80	Kaufmann, Arbejdsmand	146
Gutering, Nicolai, Blytækker . .	163	Kaufmann, Ane, f. Andersen .	146 f.
Gyldenspids, Madam	107	Kirkerup, A. J., Brandmajor	32, 78, 170
Hagen, Vinhandler	44	Kjerulf, Charles, Komponist	106
Hambro, C. J., Bankier	178 ff.	Klein, C. O., Blikkenslagermester	29
Hansen, Kattuntrykker	63	Klæbel, Viggo, Ligkistesnedker .	30
Hansen, Jørgen Christian, kgl. Skuespiller	70 f.	Kofoed, Kammerjunker	44
Hansen, S., Murermester	180	Kragelund, L. Chr., Komponist	123
Hansen, Sophie	63—68	Krøyer, Hans, Komponist	64, 69
Hansen, T. L.	115	Kuhlau, D. F. R., Komponist . .	130 ff.
Haven, Peter Nicolai von, Stats- gardein	50, 52	Kühl, Hilda	80 f.
Heiberg, Johan Ludvig, Digter .	68 f.	Larcher, Frederikke Noline, f. Lange, Skuespillerinde	180 f.
Heiberg, Johanne Louise	64, 69	Larsen, Skibsbygger	94
Heimburger, C., Kobberstikker	79	Larsen, J. E., Justitiarius	46
Herholdt, Johan Daniel, Læge	39 f.	Larsen, J. V. F., Lithograf	83
Hertel, J. V. T., Redaktør	170 f.	Larssen, Købmand	8
		Leegaard, Søofficer	149
		Lehmann, Orla, Politiker	112
		Lichtenberg, Bager	70

Lichtenberg, Garvermester . . .	111 f.	Reich, David, Guldsmed	110
Lindberg, N. C., Guldsmed	73	Risting, Jens, Urtekræmmer	72
Lorenzen, Kaptajn	174	Rose, C. P., Skuespiller	138
Ludolf, Conrad, Statsgardein . .	52	Rose, Mette Marie	138
Lundbye, I. T., Maler	140	Rosenkilde, Adolf Marius, Skue-	
Lütthans, Emilie Nathalie	113	spiller, Forfatter	69
Lütthans, Julie Constance	113	Rosenkilde, Christen Niemann,	
Løvenørn, Etatsraad	80	Skuespiller	60, 62, 64—70
Madsen, Snedkermester	151	Rosenkjær, H. N., Kommune-	
Magnus, A., Grosserer	63 f.	lærer	18
Mammen, Isenkræmmer	77	Rosenstand-Goiske, P., Litterat .	118
Marschner, Heinrich, Komponist	71	Rosing, Johanne Christine, f. Ol-	
Monrad, D. G., Politiker	112 f.	sen, Skuespillerinde	101 f.
Müffelmann, Alvilde	64—65	Rosing, Michael, Skuespiller .	101 f.
Müffelmann, H. C., Grosserer .	64	Rotwitt, C. E., Politiker	123
Mølgaard, L. H., Øltapper	85	Ryan, Bolette, f. Fix	130
Møller, Isenkræmmer	77	Sabinsky, Isenkræmmer	76
Møller, C. F., Bladudgiver, 88 ff.,	145	Samsøe, O. J., Digter	102
Møller, Poul Martin, Digter, 64,	69	Sander, C. Levin, Forfatter 73 f.,	102
Neumann, Nicolai, Øltapper . . .	72	Schaldemose, F. J., Forfatter . . .	163
Neumann, Sophus, Skuespiller, 107 f.		Schandorph, Sophus, Forfatter .	140
Nyholm, C., Skolebestyrerinde .	79	Schaper, Kaptajn	42
Nyrop, Camillus, Professor	104	Schmidt, Gustavus, Brygger . . .	132
Orloff, A., Opfinder	56	Schmock, J. F., Murmester	41 f.
Pauelsen, Erik, Maler	33	Schrødersee, Konferensraad . . .	126
Pedersen i Haregade	137	Sessemann, Gregorius, Mønt-	
Phister, J. L., Skuespiller	69	mester	110
Picker, V. V., Drejermester	172	Siboni, G., Koncertmester	70
Poulsen, Margrethe Sophie, To-		Siesbye, Gottlieb, Digter	139
bakshandlerjomfru	168	Slamberg, Marie, Husejer	91
Pram, C. H., Digter	102	Sonne, Assistent	44
Rahbek, Knud Lyhne, Litterat .	102	Spannjer, Jeremias, Elias, Legat-	
Rawert, J. H., Stadskonduktør, 110 f.		stifter	160
Recke, Adolph, Digter	74, 139	Staffeldt, A. W. Schack von,	
		Digter	152
		Stanley, Carl Frederik, Billed-	
		hugger	87

Stawe, C. L., Billedhugger	84	Weichel, Madam	84
Storm, Lise	65, 67	Wettergreen, G. F., Guldsmed ..	164
Strindberg, August	114 f.	Vibe, Firlingefader	158
Struensee, J. F., Statsminister	125	Viborg, J. M., Skolebestyrerinde	78
Suenson, Edouard, Admiral ...	136	Wiedewelt, J., Billedhugger	93
Surleau, Caroline	80	Wienecke, Christian, Mønt-	
Surleau, J. L., Fabrikant	80 f.	mester	110 f.
Sødring, Christoffer Hans, cand.		Wille, C. G., Billedskærmester.	172
polyt.	70	Willerup, F. Chr., Billed-	
Sødring, Julie, Skuespillerinde	62—70	hugger	39, 92—95
Thaarup, Thomas, Digter ..	102, 166	Winther, Christian,	
Thorvaldsen, Bertel	39, 42,	Digter	64—67, 69, 113
	48, 61, 94, 104, 140, 155	Winther, Mathias, Bladudgiver .	89
Thorvaldsen, Gotskalk	93 f.	Worm, Christen, Biskop	160
Tofte, Ejer af »Kæden«	49	Wulf, Mathias, Tømmerhandler.	124
Trap, J. P. Kabinetssekretær	175	Zinck, H. O. C., Syngemester ..	166
Tutein, Ferdinand, Fabrikant	81	Zinck, J. V. L., Syngemester ...	166
Tutein, William Axel, Fabrikant,	81	Oehlenschläger, Adam.	102, 131, 154
Tvede, F. V., Arkitekt	92	Ørsted, A. S., Retslærd	49, 135
Valeur, Johannes, Borgmester ..	125		

Messingtegn fra Dampkøkkenet i Borgergade
(Den kgl. Mønt- og Medaillesamling)

Denne Bog er trykt
og udgivet af
Erik Myrdahls Bogtrykkeri
København

*

Klicheerne er udført af
Københavns Klichéfabrik

*

Bogbinderarbejdet er udført hos
Anker Kysters Efterfølger

